

BARNES RETT TIL Å BLI HØRT

ved omsorgsovertakelse

Kandidatnr: 114

Veileder: Kirsten Sandberg

Leveringsfrist: 15. januar 2007

Til sammen 39 983 ord

Innholdsfortegnelse

1	<u>INNLEDNING</u>	1
1.1	OPPGAVENS TEMA	1
1.2	FYLKESNEMNDA FOR SOSIALE SAKER	3
1.3	UTGANGSPUNKTER OG HOVEDPRINSIPPER	5
1.3.1	DET BIOLOGISKE PRINSIPP	5
1.3.2	DET MILDESTE INNGREPS PRINSIPP	6
1.3.3	HENSYNET TIL BARNETS BESTE	7
1.3.4	RETTSSIKKERHETSHENSYN	8
1.4	KILDER OG METODE	9
1.4.1	RETTSKILDER	9
1.4.2	METODE	10
1.5	BARNEPERSPEKTIVET	12
1.6	VEDTAK OM OMSORGSOVERTAKELSE	13
1.6.1	INNLEDNING	13
1.6.2	EMK	14
1.6.3	BARNEKONVENSJONEN	16
1.6.4	VILKÅRENE FOR OMSORGSOVERTAKELSE	19
1.6.5	HENSYNET TIL BARNETS BESTE	21
1.6.6	BEVISKRAV	22
1.7	SYSTEMATIKK	23
2	<u>BARNETS RETT TIL Å BLI HØRT</u>	23
2.1	INNLEDNING	23
2.2	BARNEKONVENSJONEN	24
2.3	BARNEVERNLOVEN § 6-3	26
2.3.1	INNLEDNING	26
2.3.2	HVORFOR SYV ÅR?	27
2.3.3	RETT, IKKE PLIKT	29
2.3.4	VEKTEN AV BARNETS UTTALELSE	30
2.3.5	HVA HVIS BARNET IKKE ER BLITT HØRT?	30
2.3.5.1	Saksbehandlingsfeil	30

2.3.5.2	Forholdet mellom barnets uttalerett og barnets beste	31
2.4	BARNETS TALSPERSON.....	33
2.5	BARNETS PARTSSTILLING	36
2.6	GJENNOMFØRINGEN AV SAMTALEN MED BARNET.....	37
2.7	HØYESTERETTSPRAKSIS	38
2.7.1	HØYESTERETTSDOMMER OM OMSORGSOVERTAKELSE 1998 – 2006.....	38
2.7.2	EGENVEKTEN AV BARNETS MENING	40
2.7.2.1	Innledning	40
2.7.2.2	Faktorer som styrker egenvekten av barnets mening.....	40
2.7.2.3	Faktorer som reduserer egenvekten av barnets mening.....	42
2.7.3	DEN RELATIVE VEKTEN AV BARNETS MENING	43
2.8	EMDS PRAKSIS	45
2.9	GRUNNRETTIGHET	46
3	<u>HØRING AV BARNET I FYLKESNEMNDENES PRAKSIS.....</u>	48
3.1	PRESENTASJON AV MATERIALET	48
3.2	EMK, BARNEKONVENSJONEN OG BARNEVERNLOVEN § 6-3	48
3.2.1	EMK OG BARNEKONVENSJONEN	48
3.2.2	BARNEVERNLOVEN § 6-3.....	49
3.3	BAKGRUNNEN FOR SAKER OM OMSORGSOVERTAKELSE.....	50
3.4	FYLKESNEMNDSVEDTAKENE DER BARNETS MENING KOMMER FREM	54
3.4.1	INNLEDNING.....	54
3.4.2	ALDERSFORDELINGEN	54
3.5	HVEM BLIR BARNET HØRT AV?	56
3.5.1	INNLEDNING.....	56
3.5.2	BARNET HAR TALSPERSON	56
3.5.3	BARNET HAR PROSESSFULLMEKTIG	59
3.5.4	VEDTAK MED BÅDE TALSPERSON OG PROSESSFULLMEKTIG	59
3.5.5	BARNET HAR EN SAMTALE MED FYLKESNEMNDA	60
3.5.6	VEDTAK DER DET IKKE OPPGIS HVEM SOM HAR HØRT BARNET	60
3.5.7	BARNET BLIR HØRT AV FLERE	61
3.5.8	VIKTIGHETEN AV Å SNAKKE MED BARNET	63
4	<u>INNHALDET OG BRUKEN AV BARNETS UTTALELSER I</u>	
	<u>FYLKESNEMNDENES PRAKSIS.....</u>	64

4.1	HVA ER BARNETS SYNSPUNKTER OG ØNSKER?	64
4.1.1	INNLEDNING.....	64
4.1.2	BARNET ØNSKER IKKE OMSORGSOVERTAKELSE	64
4.1.3	BARNET ØNSKER OMSORGSOVERTAKELSE.....	66
4.1.4	BARNET ER USIKKER.....	68
4.1.5	BARNET UTTALER SEG OM MER ENN OMSORGSOVERTAKELSESSPØRSMÅLET.....	69
4.1.6	BARNET UTTALER SEG OM ANNET ENN OMSORGSOVERTAKELSESSPØRSMÅLET.....	70
4.2	I HVILKEN SAMMENHENG BRUKES BARNETS UTTALELSER?	71
4.2.1	INNLEDNING.....	71
4.2.2	BARNETS UTTALELSER BRUKES I OMSORGSSVIKTVURDERINGEN	71
4.2.2.1	Innledning	71
4.2.2.2	Barnet uttaler seg om annet enn omsorgsovertakelsesspørsmålet	72
4.2.2.3	Barnet uttaler seg om omsorgsovertakelsesspørsmålet	73
4.2.3	BARNETS UTTALELSER BRUKES I BARNETS BESTE-VURDERINGEN	74
4.2.4	BARNETS UTTALELSER BRUKES BÅDE I OMSORGSSVIKTVURDERINGEN OG I BARNETS BESTE-VURDERINGEN.....	75
5	<u>EGENVEKTEN AV BARNETS MENING I FYLKESNEMNDENES PRAKSIS .....</u>	79
5.1	INNLEDNING.....	79
5.2	BARNETS ALDER OG MODENHET	80
5.3	BARNETS LOJALITET.....	82
5.4	BARNET HAR VARIERENDE SYNSPUNKTER	85
5.5	BARNET HAR ET REFLEKTERT OG REALISTISK BILDE AV SITUASJONEN.....	88
5.6	RISIKOEN VED Å GÅ I MOT BARNETS MENING	89
5.7	PARTENE ER ENIGE OM OMSORGSOVERTAKELSEN	91
5.8	VURDERING	92
6	<u>DEN RELATIVE VEKTEN AV BARNETS MENING I FYLKESNEMNDENES PRAKSIS .....</u>	94
6.1	INNLEDNING.....	94
6.2	BARNETS UTTALELSER INNGÅR SOM ET MOMENT I OMSORGSSVIKTVURDERINGEN ...	94
6.2.1	INNLEDNING.....	94
6.2.2	RELEVANTE MOMENTER I OMSORGSSVIKTVURDERINGEN	95
6.2.3	AVVEININGEN AV MOMENTENE.....	99

6.2.4	SPESIELT OM VEKTEN AV BARNETS MENING HVOR BARNETS MENING BRUKES I OMSORGSSVIKTVURDERINGEN.....	101
6.3	BARNETS UTTALELSER INNGÅR SOM MOMENT I BARNETS BESTE-VURDERINGEN	103
6.3.1	INNLEDNING.....	103
6.3.2	RELEVANTE MOMENTER I BARNETS BESTE-VURDERINGEN.....	104
6.3.2.1	Innledning.....	104
6.3.2.2	Momenter som ivaretar barnets interesser.....	105
6.3.2.3	Momenter som ivaretar barnets og foreldrenes interesser.....	107
6.3.2.4	Momenter som handler om foreldrene.....	108
6.3.2.5	Kommentar.....	110
6.3.3	AVVEININGEN AV MOMENTENE.....	111
6.3.3.1	Spesielt om vekten av barnets mening hvor barnets mening brukes i barnets beste-vurderingen.....	111
6.3.3.2	Hvilke momenter tillegges mest vekt?.....	114
6.3.3.3	Kommentar.....	116
7	<u>FYLKESNEMNDSVEDTAKENE DER BARNETS MENING IKKE KOMMER FREM.....</u>	<u>117</u>
7.1	INNLEDNING.....	117
7.2	ALDERSFORDELINGEN.....	118
7.3	ER DET OPPNEVNT TALSPERSON ELLER PROSESSFULLMEKTIG FOR BARNET?.....	119
7.4	FREMKOMMER DET NOE OM BARNETS MENINGER I PARTENES ANFØRSLER?.....	121
8	<u>BARNET "BLIR HØRT" GJENNOM ATFERDSBESKRIVELSER.....</u>	<u>122</u>
8.1	INNLEDNING.....	122
8.2	FYLKESNEMNDSVEDTAKENE DER BARNETS ATFERD OVERFOR FORELDRENE BESKRIVES.....	122
8.2.1	INNLEDNING.....	122
8.2.2	BARNETS TILKNYTNING TIL FORELDRENE.....	123
8.2.3	BARNET TAR ANSVAR OG ER BESKYTTENDE I FORHOLD TIL FORELDRENE.....	124
8.2.4	ANDRE TYPER ATFERD BARNET VISER OVERFOR FORELDRENE.....	124
8.2.5	KOMMENTAR.....	125
9	<u>OPPSUMMERING OG VURDERING.....</u>	<u>126</u>

10	REGISTRE	131
10.1	LITTERATURREGISTER	131
10.2	LOVGIVNING	132
10.2.1	KONVENSJONER	132
10.2.2	LOVER	133
10.2.3	FORSKRIFTER	133
10.3	OFFENTLIGE DOKUMENTER	133
10.3.1	LOVFORARBEIDER	133
10.3.2	ANDRE OFFENTLIGE DOKUMENTER	134
10.4	DOMMER FRA DEN EUROPEISKE MENNESKERETTIGHETSDOMSTOL (EMD).....	134
10.5	HØYESTERETTSAVGJØRELSER.....	134
10.6	FYLKESNEMNDSVEDTAK.....	135

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema

I denne oppgaven vil jeg undersøke barns rett til å bli hørt i saker om omsorgsovertakelse som avgjøres av fylkesnemnda for sosiale saker.

Omsorgsovertakelse er et barneverntiltak som er hjemlet i barnevernloven § 4-12 og § 4-8 annet og tredje ledd. En omsorgsovertakelse av et barn innebærer at barnet flyttes fra foreldrene, og barneverntjenesten overtar hovedansvaret og den daglige omsorgen for barnet.

Barnevernlovens hovedregel er at tiltak etter barnevernloven kan treffes overfor barn under 18 år, jfr. § 1-3 første ledd. Fylte 18 år er som hovedregel aldersgrensen oppover. Aldersgrensen nedover er ved fødselen. Et foster er ikke et barn i lovens forstand, og det kan dermed ikke fattes vedtak om tiltak før et barn er født. Selv om en gravid kvinne har rusproblemer eller er alvorlig psykisk syk, kan det ikke fattes vedtak om tiltak etter barnevernloven overfor den gravide. Det er heller ikke mulig å fatte vedtak på forhånd som skal begynne å gjelde ved fødselen. Barnet må først være født.¹

Barnevernloven er en av flere lover som regulerer barnets familieforhold og omsorgssituasjon. Barnevernloven regulerer det offentliges ansvar for å bidra til å trygge barnets oppvekstvilkår og å sikre at barn som har behov for det får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, jfr. barnevernloven § 1-1. For at barnevernet skal kunne gripe inn med tiltak og begrensninger overfor foreldre og barnet, må det etter legalitetsprinsippet være lovhjemmel for dette. Barnevernloven gir lovhjemler for slike inngrep på visse premisser.

Barnevernloven regulerer avgjørelser som har stor betydning for barnet, og inngrep etter denne loven griper i sterk grad inn i barnets hverdag. Barnets rettigheter står derfor

---

¹ Lindboe(2003)s.38

sentralt ved anvendelse av lovens bestemmelser. Spørsmålet om barnets rettigheter i saksbehandlingen av en barnevernsak kan deles i tre: Barnets selvbestemmelsesrett, barnets rett til å bli hørt og spørsmålet om barnet kan utøve partsrettigheter i en sak som direkte gjelder barnet.² I denne oppgaven vil jeg konsentrere meg om barnets rett til å bli hørt.

Barnevernsaker gjelder hele barnets livssituasjon og barnet kan ha sterke meninger om spørsmålene. Barnet kan også helst ville slippe å ha en mening i slike saker. Regler om barns rett til å bli hørt skal både styrke barnets stilling og danne et bedre avgjørelsesgrunnlag for myndighetenes vurdering av hva som er til gagn for barnet. Formålet med reglene er at barn skal holdes orientert og sikres mulighet til å påvirke viktige avgjørelser som gjelder dem selv. Reglene skal sikre en forsvarlig saksbehandling og gi myndighetene et best mulig grunnlag for å fatte beslutninger. Regler om høring av barn dreier seg dels om hvorvidt barnet skal bli spurt, dels om hvilken vekt det skal legges på den meningen barnet måtte ha. Begge disse sidene av reglene vil bli behandlet i oppgaven.

Ved lov av 1.august 2003 nr.86 ble FNs barnekonvensjon inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettsloven. Dette innebærer at barnekonvensjonen gjelder som norsk lov. Det følger av menneskerettsloven § 3 at bestemmelsene i konvensjonen vil gå foran bestemmelser i annen norsk lovgivning dersom det skulle oppstå motstrid mellom regelverkene. I forbindelse med innarbeidingen av barnekonvensjonen i menneskerettsloven, ble barnevernloven endret for å synliggjøre barnekonvensjonen i norsk lovgivning. Endringene trådte i kraft 1.oktober 2003. Disse endringene vil bli kommentert og diskutert i oppgaven, og jeg vil se på hvordan endringene er gjennomført i fylkesnemndenes praksis.

---

² Ot.prp.nr.44(1991-1992)s.79-80

1.2 Fylkesnemnda for sosiale saker

Fylkesnemnda for sosiale saker er en statlig uavhengig nemnd. Det er til sammen 12 fylkesnemnder i Norge, og nemndene er geografisk spredd over hele landet.³

Barnevernsaker skal avgjøres av fylkesnemnda, og fylkesnemndas myndighetsområde i barnevernsaker følger av barnevernloven § 7-1a.⁴ Etter denne bestemmelsen skal fylkesnemnda blant annet avgjøre saker om omsorgsovertakelse av barn etter § 4-12.

I behandlingen av den enkelte barnevernsak er fylkesnemnda satt sammen av en fast ansatt jurist(nemndsleder), en fagkyndig og ett medlem uten særskilt fagkunnskap. Når sakens vanskelighetsgrad gjør det nødvendig, kan nemndsleder beslutte at fylkesnemnda, i tillegg til nemndsleder, skal bestå av to fagkyndige og to medlemmer uten særskilt fagkunnskap, jfr. barnevernloven § 7-5a første ledd.⁵

Fylkesnemnda har vedtaksmyndighet i første instans og arbeider etter en domstolsmodell. Likevel er fylkesnemnda et forvaltningsorgan og ingen domstol etter norsk intern rett.⁶ Overprøvelse av fylkesnemndas vedtak skjer ved domstolene, jfr. barnevernloven § 7-1 bokstav i som viser til sosialtjenesteloven § 9-10.

Fylkesnemnda starter ikke behandling av en sak på eget initiativ. Etter barnevernloven § 7-3 første ledd skal barneverntjenesten være initiativtaker og utarbeide forslag om tiltak etter barnevernlovens bestemmelser. En unntaksregel fra dette er § 7-3 siste ledd der fylkesmannen er gitt rett til å foreslå tiltak for fylkesnemnda. Denne regelen er kun en sikkerhetsventil i tilfeller der barneverntjenesten har forsømt seg.

Hvem som er parter i saker for fylkesnemnda, beror på forvaltningslovens partsbegrep, i og med at fylkesnemnda er et forvaltningsorgan. For hver enkelt barnevernsak må det i utgangspunktet avgjøres hvem som har slik tilknytning at de er parter etter

---

³ BLD(2006)

⁴ Lov av 1.12.2006 nr.65 om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven mv. Del I trådte i kraft 1.1.2007.

⁵ Lov av 1.12.2006 nr.65. Del I trådte i kraft 1.1.2007.

⁶ Lindboe(2003)s.199-200

forvaltningslovens § 2 første ledd e. Når det gjelder foreldrene som parter i barnevernsaker, er det normalt avgjørende om vedkommende forelder har foreldreansvar eller ikke.⁷ Barnet selv er alltid part etter fylte 15 år, jfr. § 6-3 annet ledd, og barnet er alltid part, uansett alder, i saker om tiltak ved atferdsvansker etter § 4-24. Hvorvidt en person har partsrettigheter eller ikke, avgjøres av nemndslederen under saksforberedelsen. Partsrettigheter innebærer rett til forhåndsvarsel, dokumentinnsyn, uttalerett og rett til å begjære rettslig overprøvelse av fylkesnemndas vedtak.⁸ Som part har man rett til å utøve partsrettigheter, men ingen plikt.

Saksbehandlingen for fylkesnemnda er stort sett muntlig. Behandlingen skjer i et forhandlingsmøte, jfr. barnevernloven § 7-1 bokstav g som viser til sosialtjenesteloven § 9-8. I forhandlingsmøtet er fylkesnemndas medlemmer, partene og deres advokater til stede. Forhandlingsmøtet gjennomføres etter en domstolsmodell og ligner på hovedforhandling i sivil sak; innledningsforedrag, partsforklaringer og vitneførsel. Etter forhandlingsmøtet avgjør fylkesnemnda saken i en egen konferanse hvor ingen av partene er tilstede.⁹

Hensynet til rettssikkerhet sto sentralt ved opprettelsen av fylkesnemnda. Likevel er saksbehandlingsreglene for fylkesnemnda noe uklare og uoversiktlige fordi det er flere ulike regelsett som regulerer saksbehandlingen. I og med at fylkesnemnda er et forvaltningsorgan, gjelder i utgangspunktet forvaltningslovens regler. Men fylkesnemndas domstolslignende funksjon gjør at også andre særregler kommer til anvendelse: Særreglene i sosialtjenestelovens kapittel 9, reglene i barnevernlovens kapittel 7, og det henvises også til tvistemålsloven og domstolloven på enkelte punkt. I tillegg vil en del av prinsippene om domstolskontroll få anvendelse.¹⁰

---

⁷ Lindboe(2003)s.170

⁸ Lindboe(2003)s.169

⁹ Barnevern, fylkesnemnder og rettssikkerhet(2002)s.309, Ofstad og Skar(2004)s.318, Lindboe(2003)s.215

¹⁰ I lov av 1.12.2006 nr.65 del III, som foreløpig ikke er trådt i kraft, heter det at saksbehandlingsreglene for fylkesnemndene skal reguleres i barnevernloven kapittel 7, og ikke i sosialtjenesteloven kapittel 9 slik de gjør i dag. Begrunnelsen for dette er at det store flertall av sakene fylkesnemndene behandler er saker etter barnevernloven, og derfor bør reglene om fylkesnemndenes saksbehandling ta utgangspunkt i

1.3 Utgangspunkter og hovedprinsipper

1.3.1 Det biologiske prinsipp

Det biologiske prinsipp står sterkt i norsk barnerett.¹¹ Dette prinsippet innebærer både at det er de biologiske foreldre som har ansvaret for sine barns oppvekst, og at det har en stor egenverdi for barnet å kunne vokse opp hos sine biologiske foreldre.¹² Foreldrene har bestemmelsesretten for barnet i kraft av foreldreansvaret etter barneloven § 30. Foreldrenes ansvar for barnet er det primære, mens det offentlige barneverns ansvar er sekundært. Barnevernloven har regler om dette sekundære ansvaret. Bak utformingen av vilkårene for tiltak etter barnevernloven, ligger det biologiske prinsipp som et grunnsyn. Ved spørsmål om omsorgsovertakelse av et barn vil det biologiske prinsipp være et argument som taler for at barnet blir hos sine biologiske foreldre. I forarbeidene til barnevernlovens bestemmelse om omsorgsovertakelse legges det vekt på de sterke bånd som eksisterer mellom barn og foreldre. Sosiallovutvalget uttalte:

”Det er et grunnleggende prinsipp i vårt samfunn at foreldrene selv sørger for sine barn. Selv om det påvises svikt hos foreldrene i deres forhold til barna – kanskje problemer av alvorlig karakter – er utgangspunktet derfor at problemene primært bør søkes bedret ved hjelpetiltak.”¹³

En enstemmig Storkomité fremhevet at ”det er viktig at de tiltak barnevernet må igangsette for barnets del, ikke utformes på en måte som unødvendig bryter bånd mellom barn og biologiske foreldre.” Videre ble det sagt at ”i de fleste barnevernsaker er målet tilbakeføring til familien”.¹⁴

---

barnevernsakene og de spesielle utfordringene disse sakene reiser for avgjørelsesorganet. Formålet med endringsforslagene er å legge til grunn for en enhetlig og hensiktsmessig saksbehandling i fylkesnemndene i tråd med de grunnregler for god saksbehandling som gjelder for domstolene, jfr. Ot.prp.nr.76(2005-2006)s.5 og Innst.O.nr.2(2006-2007)s.29.

¹¹ Barnevern og fylkesnemnd(2000)s.148, Lindboe(2006)s.11-12, Sandberg(2003)s.67-77

¹² Lindboe(2003)s.21

¹³ NOU 1985:18 s.157

¹⁴ Innst.O.nr.80(1991-1992)s.6

Høyesterett argumenterer også med det biologiske prinsipp. I Rt.1991 s.668 viser Høyesterett til prinsipielle betraktninger om det biologiske prinsipp fra Rt.1984 s.289. Og i Rt.1987 s.805, på s.811, uttalte Høyesterett:

”Det må imidlertid tas hensyn til at lovens utgangspunkt er at barn bør vokse opp hos sine biologiske foreldre.”

Barnekonvensjonen artikkel 9 gir også uttrykk for et grunnleggende biologisk prinsipp. Etter denne bestemmelsen skal statene garantere at et barn som hovedregel ikke blir skilt fra sine foreldre mot deres vilje.

1.3.2 Det mildeste inngreps prinsipp

Det mildeste inngreps prinsipp, også kalt forholdsmessighetsprinsippet, betyr at forvaltningen bare bør bruke sin skjønnsmessige kompetanse der det er nødvendig, og bare der de samlede fordeler oppveier ulempene. Prinsippet innebærer at tiltak som iverksettes må være egnet til å realisere de formål inngrepet har, og at tiltak ikke må gå utover det som er nødvendig i det enkelte tilfelle.¹⁵

Det mildeste inngreps prinsipp kommer til uttrykk gjennom hele barnevernlovens system. Dette gjøres ved at alvorlighetsgraden av de tiltak som kan iverksettes, eller de inngrep som kan foretas, øker med problemenes omfang.¹⁶ Dersom det er grunnlag for tiltak, må barnevernet alltid vurdere om et mildere tiltak vil være tilstrekkelig. I forarbeidene til barnevernloven fremhevet Stortingskomiteen at hjelp primært skal gis i hjemmet, ”og plassering skal være siste alternativ.”¹⁷ Dette innebærer at å flytte barnet fra foreldrene skal være en siste utvei. At barnevernet aldri kan iverksette et mer inngripende tiltak enn nødvendig, kommer også til uttrykk i bestemmelsen om omsorgsovertakelse i barnevernloven § 4-12 annet ledd; vedtak om omsorgsovertakelse av et barn må være ”nødvendig” og omsorgsovertakelse kan ikke iverksettes hvis det kan skapes ”tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak” i hjemmet.

---

¹⁵ Graver(2002)s.133

¹⁶ Haugli(2000)s.26

¹⁷ Innst.O.nr.80(1991-1992)s.15

1.3.3 Hensynet til barnets beste

Hensynet til barnets beste står sentralt i barnevernssaker og er kommet til uttrykk i barnevernloven § 4-1:

”Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.”

Denne bestemmelsen fungerer som et overordnet prinsipp og en formålsparagraf til kapitlet om tiltak barnevernet kan iverksette. ”Å finne tiltak som er til beste for barnet” går ut på at den løsningen skal velges som best tjener barnets interesser i den aktuelle situasjonen. Hensynet understreker at det er barnet som er den sentrale og viktigste personen i de aktuelle vurderingene, noe som innebærer at foreldrenes behov vil være underordnet hensynet til barnet. Høyesterett har også konstatert at foreldre ikke har noen vernet egeninteresse på bekostning av barnet.¹⁸

At det skal legges avgjørende vekt på hva som er barnets beste, gjelder både ved vurderingen av om det skal settes inn tiltak etter kapittel 4, og ved vurderingen av hvilket tiltak som eventuelt skal settes inn. Hensynet til barnets beste skal være med i vurderingen av alle typer tiltak etter barnevernloven. Først er det imidlertid nødvendig å fastslå at de øvrige vilkårene for et tiltak etter loven er til stede. Når det er fastslått at lovens vilkår er oppfylt, må den avsluttende, skjønnsmessige vurderingen av hva som er barnets beste foretas. Tiltak kan ikke vedtas dersom barnets situasjon ikke blir bedre med tiltaket enn uten. Barnevernloven § 4-1 forutsetter at vedtaksmyndigheten vurderer barnets situasjon både før og etter at tiltak settes inn. Dette innebærer at § 4-1 stiller krav til kvaliteten på tiltak og tjenester som omfattes av barnevernloven.¹⁹

Ved vurderingen av hva som er til barnets beste i et konkret tilfelle, er det flere momenter som må tillegges vekt. Et moment har lovgiver inntatt i lovteksten; det skal

---

¹⁸ Rt.1984 s.77,på s.81

¹⁹ Ofstad og Skar(2004)s.54

legges vekt på ”å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.”, jfr. § 4-1 annet punktum. Momentet vil særlig ha betydning i tilfeller der det er aktuelt å flytte barnet, for eksempel fra biologiske foreldre til fosterforeldre eller fra fosterforeldre og tilbake til biologiske foreldre.²⁰ I forarbeidene heter det at momentet understreker betydningen av kontakt med de biologiske foreldrene, også når barnet er i omsorg utenfor familien.²¹ Rettspraksis fremhever at forholdet mellom barnet og dets biologiske foreldre må tillegges stor vekt i den skjønsmessige helhetsvurderingen som foretas, og denne vurderingen må forankres i det aktuelle barnets konkrete behov.²² I forarbeidene er det også nevnt at barnets egne meninger er et moment som skal vektlegges i vurderingen av hva som er til barnets beste.²³ Regelen om at barnets meninger skal innhentes er lovfestet i barnevernloven § 6-3. Hvor stor vekt barnets meninger skal få, avhenger av barnets alder og modenhet, jfr. barnevernloven § 6-3.

Erfaringskunnskap om hva som er barnets beste vil ofte bli tilført fylkesnemnda eller retten fra andre fag enn det juridiske, som fra psykologi og psykiatri. Det er imidlertid slik at psykologer og psykiatere anvender sitt fag, og ikke loven. Dette innebærer at fylkesnemnda eller retten ikke ubetinget kan følge psykologers og psykiateres råd ut fra anvendelse av deres fag. Det er jussen som skal sette rammene for barnets beste-vurderingen, mens psykologien hjelper til å fylle ut innenfor rammene.

1.3.4 Rettssikkerhetshensyn

I barnevernsaker må rettsanvenderen utøve skjønn, og det fattes avgjørelser som griper sterkt inn i foreldrenes og barnets private sfære. Derfor er det spesielt viktig å ha en saksbehandling som ivaretar rettssikkerheten. Rettssikkerhetshensyn er tillagt stor vekt i saksbehandlingsreglene i barnevernloven. Rettssikkerhetshensynene skal beskytte mot overgrep og vilkårlighet fra myndighetenes side, sikre forutberegnelighet, likhet og rettferdighet, og gi de berørte parter anledning til å forsvare sine interesser og anledning til å få avgjørelsene overprøvd. Også hensynene til medbestemmelse og menneskeverd

---

²⁰ Ofstad og Skar(2004)s.55

²¹ Innst.O.nr.80(1991-1992)s.13

²² Rt.2001 s.14, på s.23

²³ Ot.prp.nr.44(1991-1992)s.28, Innst.O.nr.80(1991-1992)s.13

kommer inn som viktige rettssikkerhetshensyn. I en ”betryggende saksbehandling” må de berørte betraktes som selvstendige, handledyktige subjekter som skal orienteres om hva saken gjelder, og ha adgang til å forsvare sine interesser.²⁴ Rettssikkerheten i fylkesnemnda blir blant annet ivaretatt ved at avgjørelsesmyndigheten i første instans ligger hos en uavhengig fylkesnemnd. Videre ledes fylkesnemnda av en jurist, partene er representert ved prosessfullmektig og fylkesnemndas avgjørelser kan overprøves av domstolene. I tillegg er fagkyndige involvert i avgjørelsesprosessen i barnevernsaker. Hensynet til medbestemmelse og retten til å forsvare seg er ivaretatt ved at foreldre med foreldreansvar som utgangspunkt er gitt partsrettigheter, og barnets uttalerett under saksbehandlingen søkes ivaretatt gjennom barnevernloven § 6-3.

1.4 Kilder og metode

1.4.1 Rettskilder

I dette punktet vil jeg gi en kort oversikt over det sentrale rettskildematerialet på oppgavens område. Rettskildene jeg har brukt i arbeidet med oppgaven er menneskerettsloven med tilhørende konvensjoner, barnevernlovens ordlyd og forarbeider, enkelte andre tilgrensende lover med forarbeider, forskrift gitt med hjemmel i barnevernloven, høyesterettspraksis, fylkesnemndspraksis, rundskriv, juridisk teori og reelle hensyn. Under menneskerettsloven blir det lagt særlig vekt på barnekonvensjonen artikkel 12 og artikkel 3 samt barnekomiteens rolle (punkt 1.6.3 og punkt 2.2), og Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 8 med praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol (punkt 1.6.2 og 2.8).

Denne oppgaven beveger seg på et skjønnsmessig område. Reglene om omsorgsovertakelse i barnevernloven gir anvisning på skjønnsutøvelse, og avgjørelsene i omsorgsovertakelsessaker innebærer verdivalg.²⁵ Dette kommer frem i barnevernloven § 4-12 ved at det ”kan” treffes vedtak om å overta omsorgen for et barn. I denne vurderingen skal det etter § 4-1 legges avgjørende vekt på hensynet til barnet. Reglene bestemmer at hvis faktum er slik som reglene sier, så kan det ene eller annet vedtak

---

²⁴ Eckhoff og Smith(2006)s.50-52

treffes bare det ligger innenfor lovens rammer.²⁶ Rettsanvenderen står fritt innenfor lovens rammer til å avgjøre om omsorgen for et barn skal overtas av det offentlige eller ikke. Når rettsanvenderen skal treffe en avgjørelse på grunnlag av skjønn, innebærer det at rettsanvenderen treffer avgjørelsen på grunnlag av vurderinger han eller hun foretar. Disse vurderingene vil være påvirket av rettsanvenderens verdivalg og moralske overveielser. Dette belyser et problem ved barnevernloven. Barnevernloven regulerer svært inngripende tiltak som på den ene siden burde ha klare og tydelige regler som gir forutberegnelighet og likebehandling, men som på den andre siden trenger skjønnsregler som kan tilpasses individuelle variasjoner og konkrete vurderinger.

1.4.2 Metode

Jeg vil nå redegjøre for hvordan jeg vil tilnærme meg rettskildematerialet. Min metodiske tilnærming er rettsdogmatisk, men også empirisk og rettspolitisk.

For det første ønsker jeg å fastslå hva som er gjeldende rett på området. Dette vil jeg gjøre ved å finne frem til de riktige juridiske løsningene ut fra det foreliggende rettsmaterialet. For å finne frem til gjeldende rett eller de riktige juridiske løsningene, anvender jeg rettsdogmatisk metode. Dette er en metode som i stor grad tilsvarer den domstolene benytter når de skal ta stilling til et rettsspørsmål de lege lata.²⁷ Ved bruk av rettsdogmatisk metode vil man kunne gi nokså klare og entydige svar på de fleste rettsspørsmål. Når en regel inneholder vage ord og uttrykk, blir det imidlertid vanskelig å angi presist regelens innhold. Rettsanvenderen må da utøve lovbundet skjønn, ofte forkortet lovskjønn.²⁸ Barnets beste-regelen er et eksempel på en slik regel. Det første problemet blir da å tolke hva som ligger i dette barnets beste-begrepet i juridisk forstand. Deretter blir problemet å bruke regelen på faktum, subsumere, og finne ut hvilke løsninger som er best for barnet i det konkrete tilfelle. Her må det utøves skjønn på forskjellige måter, og denne skjønnsutøvelsen må være forsvarlig.

---

²⁵ Barnevernet og barnevernloven(1994)s.31

²⁶ Boe(2005)s.74

²⁷ Haugli(2000)s.39

²⁸ Boe(2005)s.74

For å finne frem til gjeldende rett, må det foretas vurderinger. Vurderinger av hva som er et godt, hensiktsmessig eller rettferdig tolkningsresultat kalles reelle hensyn. Disse vurderingene kan også kalles rettspolitiske betraktninger de lege lata. Slik glir den rettsdogmatiske og rettspolitiske argumentasjonen over i hverandre.²⁹

Rettspolitiske betraktninger kan imidlertid brukes til mer enn å komme frem til hva som er gjeldende rett. De kan for eksempel brukes til å vurdere fylkesnemndas praksis med et kritisk blikk, påpeke eventuelle svakheter, trekke frem verdier og valg fylkesnemnda står overfor og finne nye argumenter som fylkesnemnda ikke har diskutert.

Jeg har gjennomgått seks nyere høyesterettsdommer om omsorgsovertakelse avsagt mellom 1998 og 2006. Formålet med denne gjennomgangen er å anvende dommene som rettskilde i fastleggingen av gjeldende rett. I tillegg vil jeg se om fylkesnemndenes praksis er på linje med Høyesteretts praksis.

Jeg har gjort en undersøkelse av 70 fylkesnemndssaker om omsorgsovertakelse, og disse sakene utgjør den empiriske delen av oppgaven. Et av målene med å gå igjennom disse sakene er å se hvordan de virkelige sakene om omsorgsovertakelse behandles i norsk forvaltningspraksis. Jeg ønsker å gi et uttrykk for den fungerende rett – slik retten fungerer i praksis.³⁰ Mer spesifikt vil jeg se på hvordan barnets uttalerett blir ivaretatt av fylkesnemnda og hvordan fylkesnemnda bruker og vektlegger barnets meninger i vedtakene. Jeg vil også se hvordan fylkesnemndas praksis forholder seg til gjeldende rett. Dette vil jeg gjøre ved å studere fylkesnemndas rettsanvendelse og argumentasjon i vedtakene. Underveis i oppgaven vil jeg komme med kommentarer og vurderinger av fylkesnemndas praksis. Denne empiriske undersøkelsen kan også brukes til å finne gode argumenter og reise viktige problemstillinger rundt temaet barns rett til å bli hørt. I den enda videre sammenheng kan materialet inngå som en rettskilde, men av svært begrenset betydning.

---

²⁹ Haugli(2000)s.40

³⁰ Haugli(2000)s.41

De 70 fylkesnemndsvedtakene jeg har gjennomgått, er fra perioden 16.4.2004-11.5.2006. Materialet er hentet fra Lovdata. I Lovdata valgte jeg basen vedtak, nærmere bestemt vedtak fra fylkesnemnda for sosiale saker, og la inn søkeordet ”omsorgsovertakelse”. Jeg fikk 286 treff. Fra disse 286 vedtakene valgte jeg ut de 70 sist avsagte vedtakene som var omsorgsovertakelsesvedtak hjemlet i barnevernloven § 4-12. I dette materialet er 11 av landets 12 fylkesnemnder representert.³¹

Databasen i Lovdata inneholder tilfeldig utvalgte vedtak avsagt av fylkesnemndene fra og med 2002. I og med at ikke alle vedtak legges ut, må det tas et visst forbehold om representativiteten til de 70 vedtakene.

Jeg har undersøkt og vurdert fylkesnemndenes praksis på bakgrunn av det skriftlige materialet som fremkommer om sakene i Lovdata. Jeg har ikke hatt tilgang til rapporter og andre saksdokumenter knyttet til sakene. Det skriftlige materialet som fremkommer om hver sak, er opplysninger om sakens bakgrunn i korte trekk, partenes anførsler og fylkesnemndas egne bemerkninger. Mine vurderinger gjøres først og fremst på bakgrunn av det som kommer frem i fylkesnemndas egne bemerkninger – fylkesnemndas rettsanvendelse, argumentasjon og konklusjon – i disse vedtakene.

1.5 Barneperspektivet

I en oppgave som handler om barnets rettigheter, er det naturlig og ønskelig å forsøke å anlegge et barneperspektiv på drøftelsene. En juridisk begrunnelse for dette er at barnets interesser er det sentrale hensyn både i barnevernloven og i barnekonvensjonen. En annen grunn er at vedtak om omsorgsovertakelse angår hele barnets livssituasjon og fremtid, og derfor bør barnet være den viktigste personen. En tredje og siste begrunnelse er at voksenperspektivet uansett blir ivaretatt i disse sakene. De voksne er parter med rettigheter, og selve vedtaket treffes av voksne.

---

³¹ Det var ikke registrerte vedtak i omsorgsovertakelsessaker fra Oslo og Akershus fylkesnemnd i denne perioden. Oslo og Akershus fylkesnemnd er dermed ikke med i utvalget.

Barneperspektivet innebærer at de ulike spørsmålene oppgaven reiser, blir forsøkt sett fra barnets side og ut i fra barnets situasjon. Det å lytte til barnets stemme og være åpen for barnets synspunkter og ønsker, er en viktig del av dette barneperspektivet.

Den juridiske metode setter imidlertid noen begrensninger. Jeg må basere meg på det som kommer frem om barnets synspunkter i fylkesnemndenes vedtak, jeg kan ikke selv innhente barnets syn på de ulike spørsmålene. I tillegg kan oppgavens juridiske språk fjerne seg noe fra barnet som person. Jeg vil imidlertid forsøke å ivareta barneperspektivet så langt det er mulig innenfor disse rammene.³²

1.6 Vedtak om omsorgsovertakelse

1.6.1 Innledning

En omsorgsovertakelse innebærer at foreldrene fratras den daglige omsorgen for barnet. Barnet flyttes fra foreldrene, og den offentlige barneverntjenesten overtar hovedansvaret for barnet. Barnet blir plassert hos fosterforeldre eller i institusjon som utøver den daglige omsorgen, på vegne av barneverntjenesten. En omsorgsovertakelse er i prinsippet midlertidig, og foreldre skal etter omsorgsovertakelse som et klart utgangspunkt ha samvær og kontakt med barnet.³³

Omsorgsovertakelse er et alvorlig tvangsinngrep både overfor foreldrene og barnet. Etter legalitetsprinsippet krever slike tvangsinngrep klar hjemmel i lov. I barnevernloven §§ 4-12 og 4-8 er det lovhjemmel for vedtak om omsorgsovertakelse. I § 4-8 er det hjemmel for omsorgsovertakelse av nyfødte på sykehuset og barn foreldrene selv har plassert utenfor hjemmet. Barnevernloven § 4-12 er imidlertid hovedbestemmelsen for vedtak om omsorgsovertakelse, og det er denne bestemmelsen jeg vil fokusere på videre. Bestemmelsens første ledd inneholder fire alternative grunnvilkår for omsorgsovertakelse. Annet ledd oppstiller et tilleggsvilkår om at omsorgsovertakelsen må være nødvendig. Bestemmelsen er en kan-regel. Dette innebærer at fylkesnemnda normalt ikke har noen plikt til å fatte vedtak om

---

³² Sandberg(2003)s.31-32

omsorgsovertakelse. Omsorgsovertakelse kan vedtas når vilkårene i § 4-12 er oppfylt og dersom en avsluttende helhetsvurdering av barnets beste, jfr. § 4-1, tilsier dette.

1.6.2 EMK

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, EMK, ble inkorporert som norsk lov ved menneskerettsloven av 21.5.1999. EMK gjelder dermed som norsk lov, jfr. menneskerettsloven § 2, og går også foran bestemmelser i annen lovgivning ved motstrid, jfr. forrangsbestemmelsen i § 3. EMK står, som barnekonvensjonen, i en særlig rettskildemessig stilling.

Den europeiske menneskerettighetsdomstolen, EMD, fører tilsyn med statenes forpliktelse etter EMK. Artikkel 33 og 34 i EMK gir både stater og individer klagerett til EMD. Det foreligger en rikholdig praksis fra EMD, og denne praksisen er en viktig rettskilde ved tolkingen av artiklene i EMK.

EMK artikkel 8 nr.1 beskytter retten til familie:

”1. Enhver har rett til respekt for sitt... familieliv...”

Artikkel 8 nr.2 oppstiller forbud mot inngrep i denne retten, men åpner også for unntak:

”2. Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.”

Familiebegrepet i nr.1 omfatter naturligvis forholdet mellom foreldre og barn, og inngrep fra barnevernet utgjør i utgangspunktet en innblanding i familielivet etter nr.1. Slike inngrep må derfor være begrunnet i et av unntakene i nr.2.

---

³³ Lindboe(2003)s.84

Mange barnevernssaker har vært oppe for EMD.³⁴ Nordisk tro på barnevern som noe positivt deles ikke fullt ut av alle de europeiske landene. I mange europeiske land er det familie og slekt som har ansvar for omsorg i slike tilfeller, og ikke den offentlige barneverntjenesten. Det foreligger mange dommer mot de nordiske landene, dels på grunn av denne skillelinjen, men også på grunn av at inngrepene ikke alltid er i ”samsvar med lov” eller ”nødvendig i et demokratisk samfunn”.³⁵

EMD har avsagt dommer som går på prosessuelle garantier ved omsorgsovertakelse. En av dem er W mot Storbritannia (1987). Her var spørsmålet om omsorgsovertakelsen var ”nødvendig i et demokratisk samfunn”. EMD understreket at i slike saker er det et særlig behov for vern mot vilkårlighet. Saksbehandlingen må derfor sikre at foreldrenes interesser tas i betraktning. EMD fastslo også at EMD kan overprøve saksbehandlingstiden, og forsinkelser kan medføre at hensynet til å opprettholde status quo blir avgjørende.

EMD har også avsagt dommer som gjelder myndighetenes materielle vurdering ved omsorgsovertakelse. I Olsson mot Sverige (1988) ble lovskravet i artikkel 8 annet ledd drøftet, og EMD poengterte at skjønnsmessige bestemmelser om omsorgsovertakelse ikke var i strid med artikkel 8. EMD fant også at det var et legitimt formål for omsorgsovertakelsen at den skulle beskytte barnets rettigheter og friheter.

En dom som har hatt stor betydning for menneskerettighetenes rolle i barnevernet i Norge, er Johansen mot Norge (1996). I denne saken ble omsorgen for et nyfødt barn overtatt av det offentlige seks dager etter fødselen. Bakgrunnen var morens mentale og fysiske tilstand, og at hun nettopp hadde blitt fratatt omsorgen for sin tolv år gamle sønn. Senere ble det besluttet at foreldreansvaret for det nyfødte barnet skulle overtas med sikte på adopsjon, og moren ble nektet samvær med barnet. Etter å ha uttømt nasjonale rettsmidler, brakte moren saken inn for EMD. Ved vurderingen av om omsorgsovertakelsen var ”nødvendig i et demokratisk samfunn”, uttalte EMD prinsipielt at det var delte meninger om hensiktsmessigheten av at det offentlige griper

---

³⁴ Møse(2002)s.417-422

³⁵ Høstmælingen(2003)s.224-225

inn i foreldrenes omsorg, sett på bakgrunn av tradisjoner, familiens rolle og tilgjengelige ressurser. EMD aksepterte likevel omsorgsovertakelsen, mens fratakelsen av foreldreansvaret og nektelsen av samværsrett ble funnet konvensjonsstridig etter artikkel 8. Saken viser at statene gis et bredt skjønnsmessig spillerom når tiltaket er omsorgsovertakelse, mens samværsrett og fratakelse av foreldreansvar undergis en strengere vurdering. Begrunnelsen er at nektelse av samværsrett og fratakelse av foreldreansvar medfører fare for at familierelasjonene mellom foreldrene og barnet blir helt brutt.

1.6.3 Barnekonvensjonen

I 1989 vedtok FNs generalforsamling konvensjonen om barnets rettigheter – barnekonvensjonen. Barnekonvensjonen er en menneskerettighetskonvensjon som gir barn og unge under 18 år et særskilt menneskerettighetsvern. Barn er en utsatt gruppe i samfunnet, som har behov for beskyttelse mot overgrep både fra myndighetene og fra enkeltindivider. De øvrige menneskerettighetskonvensjonene beskytter alle individer, og dermed også barn, men barn kan både på grunn av sin fysiske og mentale umodenhet ha behov for spesielle vernetiltak og særskilt omsorg.³⁶ I barnekonvensjonen er rettighetene tilpasset barnets situasjon, også i forhold til hvilke tiltak statene skal treffe. Rettighetene i barnekonvensjonen gjenspeiler i hovedsak rettigheter som finnes i SP og ØSK, både de sivile og politiske og de økonomiske, sosiale og kulturelle rettighetene er med. Barnekonvensjonen er den menneskerettighetskonvensjonen som har størst oppslutning – til nå har 193 land sluttet seg til den.³⁷

Barnekomiteen er barnekonvensjonens tilsynsorgan, og barnekomiteen fører tilsyn i form av obligatorisk statsrapportering hvert femte år, jfr. artikkel 43-45. I disse rapportene skal konvensjonsstatene rapportere om sin nasjonale gjennomføring av barnekonvensjonen. Deretter utarbeider barnekomiteen sluttkommentarer ("concluding observations") til det enkelte lands rapport. Disse sluttkommentarene inneholder positive og negative sider ved gjennomføringen samt anbefalinger til den enkelte stat.

---

³⁶ Høstmølingen(2003)s.53

³⁷ OHCHR(2006)a. Verken USA eller Somalia har sluttet seg til barnekonvensjonen.

På bakgrunn av statsrapporteringen fra konvensjonsstatene, utarbeider barnekomiteen også generelle kommentarer til alle statene om ulike temaer. Disse kommentarene er anbefalinger til statene, som ikke er juridisk bindende. Kommentarene gir uttrykk for komiteens tolkning av konvensjonens bestemmelser og er viktige rettskilder for forståelsen av barnekonvensjonen. Hittil har barnekomiteen utarbeidet åtte generelle kommentarer.³⁸ En generell kommentar om barnets rett til å bli hørt etter artikkel 12 er nå under utarbeidelse.³⁹

Norge ratifiserte barnekonvensjonen i 1991. Dermed forpliktet Norge seg overfor andre stater til å respektere og oppfylle barnekonvensjonens innhold. Konvensjonen har etter dette vært et viktig grunnlag for norske myndigheters barnepolitiske arbeid. De norske lovene som særlig berører barn og unges menneskerettigheter ble ansett for å være i samsvar med de kravene barnekonvensjonen stilte, dette gjaldt blant annet barnevernloven. I 2003 vedtok likevel et enstemmig Storting at barnekonvensjonen skulle bli norsk lov, og barnekonvensjonen ble inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettsloven, jfr. menneskerettsloven § 2. Lovgiver fremholdt at inkorporasjon ville gi den sterkeste signaleffekt både nasjonalt og internasjonalt.⁴⁰ Formålet med inkorporeringen var også å synliggjøre og øke gjennomslagskraften for barnekonvensjonen. Det var ønskelig med et sterkere fokus på barns menneskerettigheter i det norske samfunnet, og gjennom lovvedtak ville Stortinget tydeliggjøre at barn har et særlig behov for menneskerettighetsvern også i Norge.⁴¹

Ved inkorporeringen av barnekonvensjonen er konvensjonen rettslig sett gitt forrang fremfor bestemmelser i annen norsk lovgivning.⁴² Det vil si at det er den løsningen barnekonvensjonen legger opp til som skal følges, ikke den eventuelt avvikende løsningen som følger av annen lovgivning eller praksis. Selv om barnekonvensjonen også før inkorporeringen var et rettskildeargument, har den etter inkorporeringen fått en

---

³⁸ OHCHR(2006)b

³⁹ OHCHR(2006)c

⁴⁰ Ot.prp.nr.45(2002-2003)s.25

⁴¹ Scheie(2005)s.4

⁴² Menneskerettsloven § 3

større rettskildemessig tyngde. Inkorporeringen av barnekonvensjonen og forrangsbestemmelsen i menneskerettsloven § 3 innebærer at hensynet til barn og barnets rettigheter skal tillegges større betydning enn før, noe som har viktig symbolsk betydning i tillegg til den rettslige.

Vedtak i omsorgsovertakelsessaker må være i overensstemmelse med artiklene i barnekonvensjonen. Det er flere bestemmelser i barnekonvensjonen som er relevante for omsorgsovertakelsessaker. Artikkel 3 fastslår at barnets beste skal være hovedhensynet ved alle avgjørelser som angår barnet. Under dette faller også avgjørelser i saker om omsorgsovertakelse. Det grunnleggende prinsippet om barnets beste er kommet slik til uttrykk i artikkel 3 nr. 1:

”Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.”

Dette er en omfattende artikkel. Lovanvenderen, enten det er domstolen, fylkesnemnda eller den enkelte saksbehandler, må først overveie om handlingen som vurderes vil berøre barnet. Deretter krever artikkel 3 at en faktisk foretar en vurdering av hva som vil være til det beste for barnet. Konvensjonen gir ingen definisjon på hva som er ”barnets beste”. Hva som er barnets beste, vil variere med hvilket barn det gjelder, barnets aktuelle situasjon og saksområdet. Hva som gagnar barnet best, kan også variere over tid og vil variere med ulike verdioppfatninger.⁴³ Det er en sammensatt og skjønnsmessig vurdering som må gjøres på bakgrunn av flere momenter.

Hensynet til barnets beste skal komme i første rekke ved beslutninger som berører barnet. Hensynet skal veie tungt, og i de fleste tilfeller være avgjørende for de beslutningene som fattes. Det kan likevel tenkes at andre hensyn må veie tyngre i enkelte situasjoner. Konvensjonen åpner for at andre gruppers interesser kan bli avgjørende, dette gjelder særlig andre (voksne) personers liv og helse. Dersom det er en

---

⁴³ Grøslund(1993)s.42

spesiell situasjon der andre hensyn må veie tyngre enn hensynet til barnets beste, krever konvensjonen en begrunnelse for hvorfor barnets beste ikke kan være avgjørende.⁴⁴

Vedtak i saker om omsorgsovertakelse må også være i samsvar med artikkel 16 og artikkel 9. Artikkel 16 i barnekonvensjonen beskytter barn mot vilkårlig eller ulovlig innblanding i privatliv, familie og hjem. Hva som ligger i vilkårlig eller ulovlig innblanding, må sees i lys av andre bestemmelser i konvensjonen, blant annet artikkel 9. I artikkel 9 reguleres statenes rett til å skille et barn fra foreldrene. Hovedregelen i artikkel 9 er at barn ikke skal skilles fra sine foreldre mot deres vilje. Unntak kan gjøres der dette er nødvendig av hensyn til barnets beste. Mishandling og vanskjøtsel er nevnt som eksempler på tilfeller hvor atskillelse kan være nødvendig. Ut i fra unntaket og eksemplifiseringen er det klart at artikkel 9 åpner for omsorgsovertakelse i barnevernsaker.⁴⁵

Artikkel 12 om barnets rett til å bli hørt må også overholdes i saker om omsorgsovertakelse. Denne bestemmelsen vil jeg redegjøre for under punkt 2.2.

1.6.4 Vilkårene for omsorgsovertakelse

Vilkårene for omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12 er skjønnspregede. Av forarbeidene til barnevernloven fremgår det at skjønnsselementet er ønskelig og nødvendig ved vedtak om omsorgsovertakelse. Det fremheves også at de sterkt skjønnspregede vilkårene må kompenseres med gode saksbehandlingsregler som garanterer at sakene blir allsidig belyst og vurdert.⁴⁶

Barnevernloven § 4-12 har kumulative vilkår; både et av grunnvilkårene i første ledd og nødvendighetsvilkåret i annet ledd må være oppfylt for å vedta en omsorgsovertakelse. Etter § 4-12 første ledd bokstav a er grunnvilkåret ”alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får” eller ”alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og

---

⁴⁴ Scheie(2005)s.13

⁴⁵ Sandberg(2003)s.170

⁴⁶ NOU 1985:18 s.156, Ot.prp.nr.44(1991-1992)s.41

trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling”. Bestemmelsen tar sikte på å fange opp generell omsorgssvikt. Alvorlige mangler i den daglige fysiske, materielle omsorgen omfattes av bestemmelsen, så vel som alvorlige mangler i den emosjonelle og psykiske kontakten mellom barn og foreldre. Det er den aktuelle omsorgssituasjonen, barnets nåtids-situasjon, som er avgjørende for vurderingene.

Grunnvilkåret etter § 4-12 første ledd bokstav b er at ” foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring”. Uttrykket ”funksjonshemmet” dekker både fysiske og psykiske funksjonshemninger. Med uttrykket ”spesielt hjelpetrengende” menes barn som på grunn av påkjenninger de har vært utsatt for, har særlige behov for trygghet og stimulering som foreldrene ikke evner å gi.⁴⁷ En omsorgsovertakelse etter § 4-12 forutsetter svikt i foreldrefunksjonen. Det forhold at barn på grunn av sykdom eller funksjonshemming har et særlig omsorgsbehov, er ikke i seg selv grunnlag for omsorgsovertakelse.⁴⁸

Barnevernloven § 4-12 første ledd bokstav c rammer mishandling og overgrep. Grunnvilkåret for omsorgsovertakelse i bokstav c er at ” barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet”. I disse tilfellene vil normalt også vilkårene etter bokstavene a og/eller b være oppfylt, men vilkåret har fått sin egen plass i lovteksten fordi mishandling av barn er ansett som så alvorlig. Bestemmelsen er ment å omfatte både fysisk mishandling, herunder seksuelle overgrep, og psykisk sjikane, trakassering og vedvarende mindre overgrep.⁴⁹

I § 4-12 første ledd bokstav d skiller grunnvilkåret for omsorgsovertakelse seg fra grunnvilkårene i bokstav a, b og c. Etter bokstav d kan vedtak fattes selv om barnets situasjon på vedtakstidspunktet vurderes som tilfredsstillende. Det avgjørende er om det foreligger en skaderisiko på sikt. Vurderingen etter bokstav d er om det er ”overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute

---

⁴⁷ Ot.prp.nr.44(1991-92)s.110.

⁴⁸ Ofstad og Skar(2004)s.113

⁴⁹ Ofstad og Skar(2004)s.114

av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet”. Loven må forstås slik at omsorgsovertakelse etter denne bestemmelsen kun kan finne sted når det er overveiende sannsynlig at skade vil oppstå. Bestemmelsen krever en prognosevurdering, og beviskravene er strengere enn ved bruk av bokstavene a, b eller c.⁵⁰ Det fremgår av forarbeidene at bokstav d særlig tar sikte på situasjoner der foreldrene er tilbakestående eller har alvorlige sinnslidelser.⁵¹

Et vedtak om omsorgsovertakelse ”kan bare treffes når det er nødvendig ut fra den situasjonen barnet befinner seg i”, jfr. § 4-12 annet ledd. Nødvendighetsvilkåret i annet ledd begrenser adgangen til å gripe inn selv om ett eller flere av grunnvilkårene etter første ledd er oppfylt. Denne nødvendighetsvurderingen må skje ut i fra barnets situasjon på vedtakelsestidspunktet. Det er den aktuelle situasjonen som er avgjørende. Dette innebærer at det skal ses bort ifra tidligere hendelser som neppe vil gjenta seg.⁵² Nødvendighetsvurderingen innebærer også at vedtak om omsorgsovertakelse ikke kan treffes dersom ”det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak”, jfr. § 4-12 annet ledd annet punktum. Dette er som sagt et utslag av det mildeste inngreps prinsipp. Dersom det er tilstrekkelig med mildere tiltak, kan omsorgsovertakelse ikke vedtas. Slike tiltak kan f.eks. være avlastningstiltak i hjemmet, oppnevning av støttekontakt, å sette hjemmet under tilsyn, sørge for at barnet får barnehageplass eller tilbud om utdanning eller arbeid, jfr. barnevernloven § 4-4. Det kan også være vedtak om behandling av barnet og vedtak om medisinske undersøkelser etter §§ 4-10 og 4-11.

1.6.5 Hensynet til barnets beste

Vedtak om omsorgsovertakelse kan heller ikke treffes dersom vedtaket ikke innebærer at barnets situasjon forbedres, jfr. § 4-1 om hensynet til barnets beste. Barnet må få bedre omsorg etter omsorgsovertakelsen. Dette prinsippet understrekes i proposisjonen.⁵³

---

⁵⁰ Ofstad og Skar(2004)s.116

⁵¹ Ot.prp.nr.44(1991-1992)s.42

⁵² Ofstad og Skar(2004)s.117

⁵³ Ot.prp.nr.44(1991-1992)s.44

Det må i hver sak utøves skjønn over hva som er barnets beste. Dersom vilkårene i § 4-12 er oppfylt, vil en slik avsluttende vurdering ofte være uproblematisk. Rt.1987 s.289 oppstiller omsorgsovertakelse som et utgangspunkt når vilkårene er til stede.⁵⁴ Lindboe fremhever at dette likevel bare er et utgangspunkt for skjønn, og at det i hver sak må skjønnes over hva som er barnets beste.⁵⁵ I denne skjønnsmessige vurderingen inngår flere momenter. Det må blant annet ses hen til hensynet til barnets videre utvikling, den usikkerheten og de belastningene en flytting vil innebære for barnet, barnets fordeler ved å få tilknytning til andre mer velfungerende voksne, det aktuelle barnets omsorgsbehov og barnets eget syn.⁵⁶ I tillegg vil hensynet til de biologiske bånd, tilknytningen mellom barnet og de biologiske foreldrene, være et moment.⁵⁷

1.6.6 Beviskrav

De generelle beviskravene i barnevernsaker er knapt nok omtalt i forarbeidene. Rettspraksis og juridisk teori har da lagt til grunn at uten andre holdepunkter, må rettsanvenderen falle tilbake på det alminnelige kravet til sannsynlighetsovervekt.⁵⁸ I en omsorgsovertakelsessak innebærer dette at det må være mer sannsynlig at vilkårene i barnevernloven §§ 4-12 og 4-1 er oppfylt, enn at de ikke er oppfylt. Lindboe har imidlertid foreslått å benytte begrepet ”klart sannsynlig” for å angi graden av sannsynlighet som kreves.⁵⁹ Dette er kritisert i annen juridisk teori. Det fremholdes at beviskravet ”klart sannsynlig” ikke har holdepunkter i forarbeidene til barnevernloven og heller ikke kan utledes av rettspraksis.⁶⁰

Ved to tilfeller av omsorgsovertakelse stilles det strengere beviskrav enn det som er lovens utgangspunkt. Etter § 4-12 første ledd bokstav d og § 4-8 annet ledd, som begge

---

⁵⁴ Rt.1987 s.289, på s.301

⁵⁵ Lindboe(2003)s.91

⁵⁶ Lindboe(2003)s.92-93

⁵⁷ Sandberg(2003)s.63

⁵⁸ Ofstad og Skar(2004)s.110, Sandberg(2003)s.250

⁵⁹ Lindboe(2003)s.57

⁶⁰ Sandberg (2003)s.250

tar sikte på å avverge fremtidig skade, må det være ”overveiende sannsynlig” at lovens vilkår er oppfylt.

1.7 Systematikk

Jeg kommer først til gjennomgå bestemmelsene i barnekonvensjonen og barnevernloven som regulerer barnets rett til å bli hørt. Jeg vil også si noe om konsekvensene dersom barnet ikke er blitt hørt. Jeg vil se på hvem som snakker med og representerer barnet i omsorgsovertakelsessaker og hvordan samtalen med barnet gjennomføres. Etter dette vil jeg ta for meg hvordan barnets rett til å bli hørt ivaretas av Høyesterett. Jeg vil også kommentere EMDs praksis i barnevernsaker.

Deretter kommer hoveddelen om fylkesnemndenes praksis. Her vil jeg se på høring av barnet i fylkesnemndene, innholdet og bruken av barnets uttalelser, vekten og avveiningen av barnets uttalelser. Jeg vil også si noe om sakene der barnets synspunkter ikke kommer frem, og sakene der barnets atferd overfor foreldrene beskrives. Underveis gir jeg vurderende kommentarer på fylkesnemndenes uttalelser. Til slutt avslutter jeg med en generell oppsummering og vurdering av oppgavens funn.

2 Barnets rett til å bli hørt

2.1 Innledning

Barnets rett til å bli hørt er kommet i søkelyset i de senere år, blant annet som følge av inkorporeringen og synliggjøringen av barnekonvensjonen i norsk rett. Regler om barnets rett til å bli hørt finnes flere steder i lovgivningen, blant annet i adopsjonsloven, barneloven og barnevernloven. Det finnes også regler om dette i barnekonvensjonen. Reglene om høring av barn dreier seg dels om når barnet skal høres, dels om hvilken vekt det skal legges på den meningen barnet måtte ha.

I begrepet ”retten til å bli hørt” legger jeg retten til å gi uttrykk for sine synspunkter og ønsker, og at disse synspunktene og ønskene blir vurdert og tatt i betraktning ved en avgjørelse. Dette innebærer ikke at retten til å bli hørt er det samme som å få

gjennomslag for synspunktene sine. Synspunktene skal tas med i en helhetsvurdering der også andre viktige momenter må tas i betraktning og vektlegges. Dette vil føre til at det ikke alltid er samsvar mellom synspunktene og ønskene det blir gitt uttrykk for og den endelige avgjørelsen. Synspunktene og ønskene skal respekteres og tas i betraktning, men ikke alltid følges.

2.2 Barnekonvensjonen

Barnekonvensjonen inneholder fire grunnprinsipper; prinsippet om barnets beste(artikkel 3), prinsippet om barnets rett til medbestemmelse(artikkel 12), prinsippet om ikke-diskriminering(artikkel 2) og prinsippet om barnets rett til optimal utvikling(artikkel 6). I fortsettelsen vil jeg redegjøre for prinsippet om barnets rett til medbestemmelse.

Barnekonvensjonen fastslår at barn skal ha rett til å bli hørt og ha innflytelse i saker som angår dem. Barnekonvensjonen artikkel 12 lyder slik i den norske oversettelsen:

- ”1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å gjøre danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.
2. For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.”

Denne artikkelen gir uttrykk for et generelt prinsipp, og det er opp til de enkelte statene å presisere og konkretisere bestemmelsen på de forskjellige saksområder. Det som imidlertid kan fastslås, er at bestemmelsen gir barnet en selvstendig rett til å ytre seg om forhold som berører det. En slik rett har barnet uavhengig av alder.

I forbindelse med at barnekonvensjonen ble inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettsloven, ble det foretatt endringer i bl.a. barnevernloven, barneloven, adopsjonsloven og forvaltningsloven for å synliggjøre artikkel 12 på en bedre måte. I forbindelse med disse lovendringene ble det fremhevet i forarbeidene at det var ”viktig og nødvendig at prinsippet om barns medbestemmelse i Barnekonvensjonen artikkel 12 konkretiseres og synliggjøres i annen norsk lovgivning. Dette for å sikre at barns rett til

medbestemmelse blir en realitet for barn i Norge.”⁶¹ I barnevernloven, barneloven og adopsjonsloven er det nå presisert at barn over syv år har en ubetinget rett til å bli hørt. Og dersom barnet er i stand til å danne seg egne standpunkter tidligere, skal barnet høres før fylte syv år. Retten til medbestemmelse gjelder likevel også der den ikke er eksplisitt nedfelt i lov, fordi barnekonvensjonens artikkel 12 nå utgjør en selvstendig, lovpålagt plikt.

Retten til å bli hørt etter artikkel 12 første ledd gjelder alle barn i den utstrekning barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter. Artikkelen er med andre ord fleksibel slik at den følger barnets utvikling. Når barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal barnet fritt kunne gi uttrykk for synspunktene. En annen side av denne friheten er at barnet selv kan velge ikke å uttale seg. Retten til å bli hørt gjelder i ”alle forhold” som vedrører barnet. Det kan for eksempel være spørsmål som gjelder barnets personlige situasjon, som i saker med omsorgssvikt. Artikkel 12 fastslår både at barnets syn skal innhentes, og at barnets synspunkter skal tillegges vekt. At barnets synspunkter skal vektlegges, innebærer at synspunktene skal påvirke beslutninger når det er grunn til det. Barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet, og vekten av barnets synspunkter vil variere med det konkrete saksforholdet.

Artikkel 12 annet ledd presiserer og utdyper det offentlige plikt til å legge til rette for å sikre barnets medbestemmelsesrett i judicielle prosesser. Barnets rett til å ytre seg skal særlig gjelde ved administrativ og rettslig saksbehandling som gjelder barnet. Artikkel 12 annet ledd sier ingenting om hvordan uttalelsene skal innhentes og i hvilke former uttalelsene skal avgis. Dette er opp til det enkelte lands saksbehandlingsregler. Den nasjonale lovgivningen bestemmer altså måten barnet skal høres på. Beslutningsprosedyrer må være tilpasset barnets deltakelse, og i denne sammenheng er det sentralt med kunnskap om hvordan kommunisere med barn. For at barnet skal ha reell innflytelse, er det også en forutsetning at barnet får tilrettelagt informasjon om saken, om hvilke alternativer som finnes og konsekvensene av dem.

---

⁶¹ Innst.O.nr. 92(2002-2003)s.4

Artikkel 12 omtales ofte som konvensjonens demokratiartikkel. Det er fordi bestemmelsen gir barn og unge rett til innflytelse og medbestemmelse i samfunnet. Prinsippet om barnets medbestemmelsesrett er en følge av barnekonvensjonens grunnsyn om at barndommen har en egenverdi og at barn er samfunnsborgere med krav på respekt for grunnleggende rettigheter. Derfor er det også bestemmelser som gir barn rett til ytringsfrihet, informasjon og tanke- og trosfrihet i barnekonvensjonen. Disse rettighetene supplerer retten til medbestemmelse i artikkel 12.⁶²

2.3 Barnevernloven § 6-3

2.3.1 Innledning

Barnevernloven § 6-3 første ledd lyder:

”Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.”

Denne bestemmelsen dreier seg om når barnet skal høres, og hvilken vekt det skal legges på den meningen barnet måtte ha.

I forarbeidene til barnevernloven diskuteres det om § 6-3 burde vært utformet som en rettighetsbestemmelse for barnet eller som en pliktbestemmelse for barnevernmyndigheten. Departementet mente det var mest hensiktsmessig å utforme § 6-3 som en pliktbestemmelse for barnevernmyndigheten. Begrunnelsen for dette er at tilrettelegging fra myndighetens side vil være en forutsetning for at barnet skal kunne få anledning til å uttale seg. Departementet mener utformingen ikke vil svekke barnets rettigheter, men tvert i mot være et ledd i å sikre bestemmelsens formål.⁶³

---

⁶² Scheie(2005)s.18-21

⁶³ Ot.prp.nr.45(2002-2003)s.32

2.3.2 Hvorfor syv år?

Barnevernloven § 6-3 innebærer at barn over syv år har en ubetinget rett til informasjon og til å uttale seg før det fattes avgjørelser i saker etter barnevernloven som berører barnet, herunder omsorgsovertakelsessaker. Barn over syv år har disse rettighetene uavhengig av individuelt utviklingsnivå eller modenhet. Barn under syv år har en tilsvarende rett dersom de er i stand til å danne seg egne synspunkter. Dersom et barn er under syv år, må det foretas en konkret vurdering av barnets utviklingsnivå for å avgjøre om det er i stand til å danne seg egne synspunkter.

Barn får en del formelle rettigheter og plikter før de når myndighetsalder. Slike rettigheter og plikter kan både være begrunnet i barnets behov for beskyttelse og i en vurdering av at barnet har nådd en modenhet på et område som tilsier at det bør få ansvar, forpliktelser og rettigheter.⁶⁴ Fastsettelse av aldersgrenser i lover er begrunnet ut fra ulike formål. Formålet med barnevernloven § 6-3 er at ”barn skal holdes orientert og sikres mulighet til å påvirke viktige avgjørelser som gjelder dem selv.”⁶⁵ Ved utformingen av § 6-3 drøftet Barne- og familiedepartementet om bestemmelsen burde utformes som en ren skjønnsmessig bestemmelse i tråd med barnekonvensjonen artikkel 12, eller om barn over en viss alder burde gis en ubetinget rett til å uttale seg. Konklusjonen ble at det ville sikre flest barn muligheten til å bli hørt ved å sette en nedre aldersgrense. Samtidig skulle barn under grensen gis adgang til å uttale seg etter en konkret vurdering i tråd med kriteriene i artikkel 12, det vil si dersom de er i stand til å danne seg egne synspunkter. Departementet pekte på at en ren skjønnsmessig bestemmelse uten en nedre aldersgrense ville overlate til den enkelte barnevernsansattes skjønn om et barn bør få uttale seg eller ikke. En konsekvens av dette kunne bli at barn som bør bli hørt, ikke blir det, og det kan utvikle seg ulik praksis ved ulike barnevernkontorer. En nedre aldersgrense vil derimot ikke gi rom for forskjellsbehandling av barn over aldersgrensen.⁶⁶

---

⁶⁴ Ot.prp.nr.45(2002-2003)s.27

⁶⁵ Ot.prp.nr.45(2002-2003)s.29

⁶⁶ Ot.prp.nr.45(2002-2003)s.29-30

Angående fastsettelsen av den nedre aldersgrensen, bemerket departementet at det finnes lite forskningsmateriale som kan gi veiledning. Det som ble trukket frem var rapporten *Barnets talsperson*, som etter departementets skjønn gir en viss veiledning.⁶⁷ Talspersonordningen går ut på at det kan oppnevnes en talsperson for barnet som skal snakke med barnet og få frem barnets synspunkter i saken. Denne ordningen gjelder for barnevernsaker som behandles i fylkesnemnda. I rapporten *Barnets talsperson* så forskerne på hvordan talspersoner og fylkesnemndsledere vurderte barnas opplevelser av talspersonordningen, hvordan barna forstod ordningen og hvordan barna opplevde møtet med talspersonen. Forskerne kom frem til at nemndslederne var samstemte om å anse syv år som en nedre grense for når en talsperson burde brukes. Til dette uttalte forskerne:

”... Hvis utgangspunktet er at barna skal kunne gi et reelt, informert samtykke om å delta, forutsetter det at deres kognitive utvikling er kommet til et visst nivå. Forutsatt at bruken av ordningen blir tilrettelagt ut fra barnas alder og modningsnivå virker det rimelig å la barn ned til seks-syv års alder omfattes av ordningen. Mer prinsipielt kan dette innebære et standpunkt om å senke høringsalderen fra 12 år til seks-syv år. ...”⁶⁸

I proposisjonen la departementet også vekt på at den kommunale barneverntjenesten består av personer som har kompetanse når det gjelder å snakke med barn og arbeide med barn i vanskelige situasjoner.⁶⁹

Flere av høringsinstansene kommenterte spørsmålet om det bør være en nedre aldersgrense. Både *Barneombudet* og *JURK* presiserte at ordlyden i barnekonvensjonen artikkel 12 favner videre enn aldersgrensen i norsk lovgivning, og *Barneombudet* fremhevet at artikkel 12 gir hvert barn krav på å bli hørt ut fra individuelle kriterier. En nærmere redegjørelse for den aldersgrensen som var valgt av departementet, ble også etterspurt. Også *Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge* kommenterte aldersgrensen på syv år. *Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge* fant ikke noen god argumentasjon

---

⁶⁷Bente Moldestad, Toril Havik og Elisabeth Bache-Hansen foretok en evaluering av talspersonordningen for perioden 1994-1997. Evalueringen resulterte i rapporten *Barnets talsperson*.

⁶⁸ Moldestad(1998)s.87-88

⁶⁹ Ot.prp.nr.45(2002-2003)s.30

for denne aldersgrensen og syntes forslaget virket noe vilkårlig. *Den norske dommerforening* mente bestemmelsen burde utformes som skjønnsbestemmelsen i barnekonvensjonen, og dommerforeningen begrunnet dette med at praktiseringen av en slik skjønnsmessig bestemmelse kan presiseres i forskrift, rundskriv eller lignende. Enkelte høringsinstanser foreslo andre aldersgrenser. *Norges teknisk-vitenskapelige universitet* foreslo at aldersgrensen burde være seks år, mens *Trondheim byrett* mente aldersgrensen burde settes ved ni eventuelt ti år.⁷⁰

Etter dette ble det endelige innholdet av barnevernloven § 6-3 første ledd at barn som er fylt syv år skal informeres og gis anledning til å uttale seg i saker som berører barnet. Det samme gjelder for barn under syv år som er i stand til å danne seg egne synspunkter. Videre ble det tatt inn i bestemmelsen at barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Departementet mener dette er en synliggjøring av barnekonvensjonens artikkel 12 som vil legge et godt rettslig grunnlag for at domstolene og forvaltningen gjennomfører og oppfyller artikkel 12 på en god måte i praksis.⁷¹

2.3.3 Rett, ikke plikt

Loven gir barnet en rett, og ikke en plikt, til å uttale seg. I forarbeidene er det understreket at det er viktig at barnet ikke føler seg presset til å uttale seg. Derfor må barnet både informeres om saken og om at det står fritt til å uttale seg. Barnet står fritt til å bestemme om det vil uttale seg eller ikke, og hva det eventuelt vil uttale seg om. Det fremgår av forarbeidene at det ikke er en forutsetning for uttaleretten at barnet skal ha en mening om utfallet av den konkrete saken. Det viktige er at barnet får uttale seg om forhold barnet selv ønsker å snakke om.⁷²

---

⁷⁰ Ot.prp.nr.45(2002-2003)s.31

⁷¹ Ot.prp.nr.45(2002-2003)s.28, Innst.O.nr.92(2002-2003)s.5

⁷² Ot.prp.nr.45(2002-2003)s.32

2.3.4 Vekten av barnets uttalelse

Dersom man er kommet frem til at et barn skal bli hørt, er neste trinn å avgjøre hvilken vekt det skal legges på den meningen barnet måtte ha.

Etter § 6-3 første ledd annet punktum skal barnets mening tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Det må foretas en konkret vurdering i hver enkelt sak. Jo eldre og mer modent barnet er, jo større vekt skal barnets mening tillegges. Men barnets mening skal ikke nødvendigvis tillegges avgjørende vekt. Barnets mening vil være ett av flere momenter som inngår i en helhetsvurdering. I denne helhetsvurderingen kan det være andre tungtveiende argumenter som nødvendiggjør en annen løsning enn barnets mening tilsier.⁷³ At barnets mening ikke nødvendigvis skal tillegges avgjørende vekt, er også kommet til uttrykk i rettspraksis.⁷⁴

2.3.5 Hva hvis barnet ikke er blitt hørt?

2.3.5.1 Saksbehandlingsfeil

Dersom barn over syv år ikke er gitt anledning til å uttale seg før det blir truffet avgjørelse i en sak, vil det være en saksbehandlingsfeil. I Rt.1999 s.1183 opphevet Høyesteretts kjæremålsutvalg lagmannsrettens kjennelse om midlertidig avgjørelse i en barnefordelingssak fordi barnet ikke hadde fått si sin mening slik barneloven § 31 krever. Høyesterett uttalte:

”Når barnets uttalelse ikke var innhentet ved byrettens behandling av saken, skulle lagmannsretten ha innhentet slik uttalelse, eventuelt skulle den ha opphevet byrettens kjennelse, slik at barnet kunne ha kommet til orde ved ny behandling for byretten.”

Ofstad og Skar hevder at spørsmålet neppe vil kunne stille seg annerledes i en sak etter barnevernloven.⁷⁵

---

⁷³ Ot.prp.nr.45(2002-2003)s.32

⁷⁴ HR-2006-01818-A, Rt.2005 s.624, Rt.1998 s.1702, Rt.1996 s.1684, Rt.1984 s.289.

⁷⁵ Ofstad og Skar(2004)s.274

Det er imidlertid slik at fylkesnemndsvedtak i barnevernsaker er tvangsinngrep, og etter barnevernloven § 7-1 bokstav i kan vedtakene bringes inn for domstolene etter reglene i tvistemålsloven kapittel 33. Etter dette kapittelet kan retten prøve alle sider av saken, det vil si både lovligheten og fylkesnemndas skjønn over hva som er hensiktsmessig og rimelig.⁷⁶ Retten vil prøve fylkesnemndas vedtak i forhold til situasjonen på tidspunktet for domstolsbehandlingen og ikke ut fra situasjonen slik den var da vedtaket ble fattet.⁷⁷ Retten vil med andre ord ikke avgjøre om det ble gjort feil ved saksbehandlingen i fylkesnemnda, men retten vil avgjøre hva som er riktig og hensiktsmessig saksbehandling ut fra dagens situasjon. Deretter vil retten treffe en ny avgjørelse som skal gjelde for fremtiden.⁷⁸

2.3.5.2 Forholdet mellom barnets uttalerett og barnets beste

I Rt.2004 s.811 tok Høyesterett stilling til spørsmålet om det var en saksbehandlingsfeil at et tolv år gammelt barn ikke var gitt anledning til å uttale seg i en sak om omfanget av farens samværsrett. I denne saken oppsto spørsmålet om barnets rett til å uttale seg er en ubetinget rett, eller om denne retten kan settes til side hvis hensynet til barnets beste tilsier noe annet. Høyesterett bygget på dagjeldende barnelov § 31 annet ledd:

”Når barnet er fylt 12 år, skal det få seie si meining før det vert teke avgjerd om personlege tilhøve for barnet, herunder i saker om kven av forelda det skal bu hos. Det skal leggjast stor vekt på kva barnet meiner.”

Ordlyden i denne bestemmelsen taler for at barnets uttalerett er en absolutt rett som det ikke kan gjøres unntak fra. Dette støttes av juridisk litteratur.⁷⁹ Ordlyden i barnekonvensjonen artikkel 12 gjør det også vanskelig å tolke inn et unntak i barnets uttalerett. The Implementation Handbook, som bygger på uttalelser fra FNs barnekomité, fastslår at ”States cannot quote the best interests principle to avoid

---

⁷⁶ Tvistemålsloven § 482

⁷⁷ Rt.1982 s.764, på s.766

⁷⁸ Lindboe(2003)s.222

⁷⁹ Smith(2004)s.225

fulfilling their obligations under article 12.”⁸⁰ Stater kan altså ikke bruke hensynet til barnets beste som unnskyldning for ikke å oppfylle artikkel 12 om barnets uttalerett.

Førstvoterende i Høyesterettsdommen uttalte dette om barnets rett til å bli hørt:

”Det er ingen tvil om at utgangspunktet etter så vel barnelova § 31 som barnekonvensjonens artikkel 12 er at C [gutten] skulle høyrast. ... Saka må også i alle tilfelle vurderast i lys av det grunnleggjande prinsippet om barnets beste, slik det er slått fast både i barnelova og i barnekonvensjonen.”

Noe senere i dommen hevdet førstvoterende:

”I alle tilfelle må det skje ei vurdering av barnet sine personlege føresetnader. Og til grunn for denne vurderinga må, både etter barnelova og etter barnkonvensjonen, barnets beste være styrande.”

Høyesterett forfektet med dette at barnets rett til å bli hørt ikke er en absolutt rett, men at den ”i alle tilfelle” må prøves mot prinsippet om barnets beste.

Når retten senere uttalte seg om hva som var barnets beste, ble det fremholdt at for gutten ville det være vanskelig å ta standpunkt til om han burde uttale seg eller ikke fordi han, på grunn av foreldrenes konflikter, var presset og i en vanskelig lojalitetskonflikt. Retten uttalte: ”Her kjem C sine særlege problem inn med tyngde, og med det behovet for å verne han i ein slik situasjon.” Retten satte barnets uttalerett til side fordi retten mente det var til barnets beste å beskytte barnet slik at han ikke kom i en vanskelig og ubehagelig situasjon.

Høyesterett bygget imidlertid også på noen tilleggsargumenter, blant annet at lagmannsretten hadde opplysninger om guttens uttalelser til sin klasseforstander. Gutten hadde ikke uttalt seg om samværsspørsmålet, men han hadde sagt til klasseforstanderen at han ville flytte til sin far. Dette fant lagmannsretten at de ikke kunne legge avgjørende vekt på.

---

⁸⁰ Smith(2004)s.226

I dommen uttalte Høyesterett at prinsippet om barnets uttalerett må vurderes i lys av og styres av prinsippet om barnets beste. Høyesteretts uttalelse er generell, jfr. formuleringen ”i alle tilfelle”. Denne uttalelsen har vært kritisert for å være for generell, særlig når uttalelsen heller ikke var nødvendig for resultatet i saken.⁸¹

Etter mitt syn er barnets uttalerett og hensynet til barnets beste to uavhengige selvstendige prinsipper. Dette innebærer at prinsippet om barnets beste ikke kan føre til at prinsippet om barnets uttalerett blir satt til side. Det er klart at når barnet har fått uttale seg, må disse uttalelsene vurderes i forhold til hva retten mener vil være det beste for barnet. Barnets uttalelser skal da inngå som et moment i en helhetlig barnets beste-vurdering. I denne vurderingen kommer også andre momenter enn barnets uttalelser inn. Hvor stor vekt barnets uttalelser skal ha i vurderingen, avhenger av egenvekten barnets uttalelse har i den konkrete saken og egenvekten til de andre relevante momentene. Mer om dette nedenfor.

Høyesteretts hovedbegrunnelse for å sette barnets uttalerett til side, var at det ville være til barnets beste ikke å uttale seg fordi barnet befant seg i en vanskelig lojalitetskonflikt. Jeg mener det vil være bedre å bruke lojalitetskonflikten som en faktor som reduserer egenvekten av barnets uttalelser. Barnets uttalelser får da mindre vekt, men er fremdeles et moment. At egenvekten av barnets uttalelser reduseres på grunn av en lojalitetskonflikt, betyr ikke at barnets uttalerett faller helt bort. Momentene i barnets beste-vurderingen må videre veies opp mot hverandre, og de momentene med sterkest egenvekt vil slå igjennom. Og hensynet til barnets beste bør ikke føre til at barnets uttalelser ikke skal tas med som et relevant moment i denne vurderingen.

2.4 Barnets talsperson

Barnevernloven § 7-4 første ledd gir hjemmel for å oppnevne en egen talsperson for barnet i saker som skal behandles i fylkesnemnda. Bestemmelsen er en kan-regel, og det er opp til fylkesnemnda å bestemme om det skal oppnevnes en talsperson for barnet.

---

⁸¹ Smith(2004)s.229-230

I forarbeidene er det blant annet vist til at intensjonen med talspersonordningen er å styrke rettssikkerheten ved at barnets ønsker blir hørt og at saken belyses fra andre enn barneverntjenesten og foreldrene.⁸²

Barnevernloven § 7-4 annet ledd gir Barne- og familiedepartementet adgang til å gi forskrifter om den nærmere gjennomføringen av talspersonordningen. Departementet har fastsatt en forskrift⁸³ og utarbeidet et rundskriv med kommentarer til denne forskriften.⁸⁴

Av forskriftens § 1 fremgår det at det er fylkesnemndslederen som kan oppnevne en talsperson for barnet i saker som skal behandles i nemnda. I rundskrivet uttaler departementet at en talsperson først og fremst vil være aktuelt i saker som gjelder mer alvorlige inngrep, f.eks. i omsorgsovertakelsessaker. Likevel må fylkesnemndslederen i hver konkrete sak vurdere om behovet for en egen talsperson er til stede. I kommentarene til forskriftens § 1 fastslår også departementet at det som hovedregel ikke skal oppnevnes talsperson for barn som har partsstatus i saken og som derfor representeres ved prosessfullmektig. Prosessfullmektigen vil da fungere som barnets talsperson.

Forskriften § 2 pålegger fylkesnemndslederen å ”utarbeide en liste over et utvalg personer som har erfaring fra arbeid med barn, og som er villige til å påta seg oppdrag som talsperson.” Talspersonen i den enkelte sak skal velges ut fra utvalget på denne listen. Det finnes imidlertid unntak fra dette: ”I særlige tilfeller kan det likevel oppnevnes en person som ikke står på listen, dersom barnet har et særlig tillitsforhold til vedkommende.” I rundskrivet kommenterer departementet at listen skal inneholde kompetente personer med ulik faglig og kulturell bakgrunn og som har praktisk erfaring fra arbeid med barn i ulike aldersgrupper. Aktuelle talspersoner som foreslås er ”lærere, førskolelærere, personer med sosialfaglig bakgrunn, helsesøstere o.l. I særlige tilfelle kan også andre med mer spesiell erfaring kunne komme i betraktning (f.eks. erfarne

---

⁸² Innst.O.nr.80(1991-92)s.34, Ot.prp.nr.104(1992-93)s.10-16

⁸³ BFD(1993)forskrift nr.1430.

⁸⁴ BFD(1994)rundskriv Q-0840.

fosterforeldre eller støttekontakter).” Når det gjelder unntaket om at en person også kan velges som ikke står på listen, men som barnet har et særlig tillitsforhold til, foreslår departementet at dette f.eks. kan være en lærer på skolen der barnet går, en førskolelærer fra barnets barnehage eller barnets tilsynsfører.

Det kan ikke oppnevnes talspersoner som er ansatt i et organ som behandler vedkommende sak, jfr. forskriften § 3. Talspersonen må med andre ord være uavhengig av barneverntjenesten i den enkelte sak. Etter bestemmelsens annet punktum skal det som hovedregel ikke oppnevnes en talsperson som har nær tilknytning til noen som avgjørelsen i saken kan ha betydning for. Eksempler på slike talspersoner er ”personer i barnets nærmeste familie eller barnets fosterforeldre.” Men det fremheves også at det følger av forskriftens § 2 at det likevel i særlige tilfelle kan oppnevnes en person som barnet har et særlig tillitsforhold til.⁸⁵

Talspersonen skal ”fremstille saken fra barnets synsvinkel og gi sin selvstendige vurdering av saken.”, jfr. forskriften § 4 første ledd. I rundskrivet viser departementet til forarbeidene til barnevernloven og uttalelsene der om at talspersonen ikke skal fungere som en sakkyndig i saken, men først og fremst være et talerør for barnet. Dette er også fremhevet i juridisk litteratur.⁸⁶ Etter forskriftens § 4 annet ledd, skal talspersonen ”innkalles til fylkesnemndas forhandlingsmøte og avgi en muntlig rapport til nemnda.” I rundskrivet uttales det at denne rapporten skal avgis på grunnlag av samtaler med barnet og eventuelt også foreldre og fosterforeldre. Det fremheves også at i de tilfeller hvor det oppnevnes talsperson, vil barnet normalt ikke ha partsrettigheter. Derfor kan heller ikke talspersonen utøve partsrettigheter på vegne av barnet; talspersonen har bl.a. ikke rett til dokumentinnsyn og ikke adgang til å bringe fylkesnemndas vedtak inn for domstolen. Det er likevel viktig at talspersonen blir gjort kjent med saken. Det forutsettes derfor at fylkesnemnda pålegger barneverntjenesten å utarbeide et kort sammendrag av saken til bruk for talspersonen. Videre i bestemmelsens annet ledd heter det at talspersonen skal avlegge forsikring som for vitner etter reglene i tvistemålsloven, og talspersonen skal også avhøres etter de samme reglene så langt de passer. I

---

⁸⁵ BFD(1994)rundskriv Q-0840. Kommentarene til § 3.

⁸⁶ Barnevern og omsorgsovertakelse(2003)s.64

rundskrivet bemerker departementet at siden talspersonen ikke skal fungere som sakkyndig, men først og fremst være barnets talerør i saken, er det forutsatt at talspersonen ikke er til stede under hele forhandlingsmøtet i fylkesnemnda.

2.5 Barnets partsstilling

Etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e, er part i forvaltningssaker definert som ”person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder”.

Forvaltningsloven stiller ingen ytterligere krav for at en person skal være part, det er for eksempel ingen krav til alder. Etter forvaltningsloven kan derfor barn være part i en sak.⁸⁷ Som part i forvaltningssak får man partsrettigheter; rett til forhåndsvarsel, dokumentinnsyn og uttalerett, samt rett til å påklage eller begjære rettslig overprøvelse, jfr. forvaltningsloven §§ 16-19 og 28. Barnets partsrettigheter må imidlertid utøves av en verge. Barnevernloven § 6-3 annet ledd har også regler om barns partsstatus:

”Et barn kan opptre som part i en sak og gjøre partsrettigheter gjeldende dersom det har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder. Fylkesnemnda kan innvilge et barn under 15 år partsrettigheter i særskilte tilfeller. I sak som gjelder tiltak for barn med atferdsvansker, skal barnet alltid regnes som part.”

Høyesterett har avklart at barnevernloven § 6-3 begrenser den partsstilling barn under 15 år ellers ville hatt etter forvaltningsloven.⁸⁸ Dermed er det klart at barn under 15 år ikke har partsevne i fylkesnemndssaker, med mindre det er et særskilt tilfelle der fylkesnemnda har innvilget et barn under 15 år partsrettigheter. For barn under 15 år som ikke har partsrettigheter, er det imidlertid etablert andre ordninger for at barnets interesser og meninger skal belyses og vektlegges, jfr. barnevernloven § 6-3 første ledd om barnets rett til informasjon og til å få si sin mening og § 7-4 om talsperson for barnet.

---

⁸⁷ Ofstad og Skar(2004)s.275

⁸⁸ Rt.2000 s.358

2.6 Gjennomføringen av samtalen med barnet

Det følger av forarbeidene til barnevernloven at det organet som fatter vedtaket i omsorgsovertakelsessaker, har ansvaret for at barnet har fått informasjon og anledning til å uttale seg. Når fylkesnemnda fatter vedtak i omsorgsovertakelsessaker, vil fylkesnemnda ha ansvaret for at barnet informeres og gis anledning til å uttale seg. I forarbeidene er det imidlertid lagt til grunn at det organet som fatter vedtaket, ikke nødvendigvis behøver å gjennomføre samtaler med barnet selv. Fylkesnemnda kan benytte eksterne fagfolk med spesiell kompetanse til å gjennomføre samtalen på vegne av, eller sammen med, fylkesnemnda. Barnets mening kan også innhentes i forbindelse med en sakkyndig utredning, eller det kan oppnevnes en egen talsperson for barnet. Det vil være opp til fylkesnemnda å vurdere hvordan samtalen med det enkelte barn skal tilrettelegges og gjennomføres ut fra hensynet til barnet.⁸⁹ Dersom barnets mening formidles gjennom en sakkyndig eller en talsperson, er det viktig at barnets uttalelse ikke fortolkes, men gjengis direkte slik den er kommet til uttrykk hos barnet.

For å oppfylle intensjonen i barnekonvensjonen, er det nødvendig å stille høye krav til hvordan barn blir møtt i vanskelige livssituasjoner. Derfor er det ikke nok å senke aldersgrensen for når barn skal høres, det må også være fokus på innholdet i slike møter mellom voksne og barn.⁹⁰

Barne- og familiedepartementet fokuserer på dette i forarbeidene og bemerker at det er viktig å utarbeide retningslinjer for praktiseringen av høring av barn. Departementet uttaler også at ”det bør vurderes om det er behov for kompetanseheving på området, blant annet i form av utvikling av modeller for høring av små barn, for å oppnå ønsket effekt av bestemmelsen.”⁹¹

Departementet påpeker at samtalen med barnet må tilrettelegges ”slik at barnet i minst mulig grad blir satt i lojalitetskonflikt i forhold til personer som står dem nær, som

---

⁸⁹ Ot.prp.nr.45(2002-2003)s.62-63

⁹⁰ Ot.prp.nr.29(2002-2003)s.59

⁹¹ Ot.prp.nr.45(2002-2003)s.30

f.eks. foreldre og fosterforeldre.”⁹² Departementet mener ”det sentrale vil være å skape en situasjon som barnet føler seg mest mulig komfortabel i, og som i tillegg er egnet til å gi barnet mulighet til å gi uttrykk for sine synspunkter uten at det settes i lojalitetskonflikt i forhold til sine nærmeste.”⁹³

Når det gjelder hvem som skal snakke med barnet, fremholder departementet at det er viktig med fagfolk som har nødvendig kompetanse på området. Den kommunale barneverntjenesten er den første instansen som er i kontakt med familien i en barnevernsak, og barneverntjenesten oppfordres til å bruke erfarne fagfolk til samtaler med barnet. Det kan gjerne benyttes eksterne fagfolk til å gjennomføre samtaler på vegne av, eller sammen med, barneverntjenesten. Det er en fordel om barnet har fått anledning til å gi uttrykk for sin mening på et så tidlig stadium i saksbehandlingen som mulig, gjerne før en sak kommer inn for fylkesnemnda.

Som nevnt over har barnet ingen plikt til å uttale seg. I denne sammenheng er det viktig å hindre at det skapes et press slik at barnet ansvarliggjøres eller føler at det må ta stilling til den pågående konflikten. Det skal bare tilrettelegges for at barnet kan gi uttrykk for sine synspunkter dersom barnet selv ønsker det. For at barnets medbestemmelsesrett skal være reell, må høringen og samtalen med barnet skje på en forsvarlig måte.

2.7 Høyesterettspraksis

2.7.1 Høyesterettsdommer om omsorgsovertakelse 1998 – 2006

Fra 1.1.1998 til 1.12.2006 overprøvet Høyesterett vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12 i seks saker.⁹⁴ Foreldrene fikk medhold i to av sakene.

---

⁹² Ot.prp.nr.45 (2002-2003)s.32

⁹³ Ot.prp.nr.45 (2002-2003)s.33

⁹⁴ Høyesterett har overprøvet vedtak om omsorgsovertakelse i flere saker enn disse seks jeg henviser til, men sakene har da blitt avgjort etter § 4-21. Jeg tar kun for meg dommer som har blitt avgjort etter § 4-12.

I alle sakene er det grunnvilkåret om generell omsorgssvikt som drøftes, jfr. § 4-12 bokstav a. I fire av sakene er også bokstav d om fremtidig skaderisiko for barnet nevnt som inngrepshjemmel.

I to av sakene er det spørsmål om omsorgsovertakelse av mer enn ett barn; i Rt.1999 s.1883 er det et søskenpar, og i Rt.1998 s.1702 er det fem brødre. I de seks sakene er det da totalt 11 barn. Det er to barn som er under syv år, fire barn i aldersgruppen syv til elleve år og fem barn fra tolv år og oppover.

Barnets egne synspunkter og ønsker kommer frem i fem av de seks dommene. I disse fem dommene kommer barnets meninger til uttrykk gjennom sakkyndiges skriftlige erklæringer og vitneutsagn. Sakkyndige i sakene er psykiatere og psykologer. I en av sakene, Rt.2004 s.999, har barnet i tillegg fått uttrykke seg i en dommersamtale.

Synspunktene til syv av de 11 barna kommer frem i dommene. De barna som uttaler seg er mellom ni og fjorten år gamle. I HR-2006-01818-A er barnet fjorten år, i Rt.2005 s.624 er barnet tretten år, i Rt.2004 s.999 er barnet tolv år, i Rt.1999 s.1883 er søskenparet som uttaler seg elleve og ni år og i Rt.1998 s.1702 er de to søsknene som uttaler seg, fjorten og tolv år gamle. De to sistnevnte dommene er avsagt før aldersgrensen for uttaleretten i barnevernloven § 6-3 ble senket. De barna hvis synspunkter ikke kom frem, var et tre år gammelt barn i Rt.2002 s.327 og tre søsken på elleve, åtte og fire år i Rt.1998 s.1702. Disse tre søsknene hadde to eldre brødre som uttalte seg.

I alle fem dommene der barnets meninger kommer frem, uttaler barnet seg om selve omsorgsovertakelsesspørsmålet, dvs. om hvor eller hos hvem barnet vil eller ikke vil bo. Barnet uttaler seg om hvordan det ønsker sakens utfall skal bli. Barnet ønsker ikke en omsorgsovertakelse i fire av de fem sakene. I en av de fem sakene ønsker barnet en omsorgsovertakelse.

I en av dommene uttaler barnet seg også om andre forhold, i tillegg til omsorgsovertakelsesspørsmålet. Barnets uttalelser i denne dommen beskriver morens

oppførsel.⁹⁵ Disse uttalelsene er beskrivende utsagn om den faktiske omsorgssituasjonen.

2.7.2 Egenvekten av barnets mening

2.7.2.1 Innledning

I det videre vil jeg se på egenvekten av barnets mening i de fem høyesterettsdommene der barnets meninger kommer frem. Med egenvekten mener jeg den vekten retten tillegger barnets mening isolert sett. I noen av dommene trekker Høyesterett frem faktorer som styrker eller reduserer egenvekten av barnets meninger.

2.7.2.2 Faktorer som styrker egenvekten av barnets mening

Barnets alder er en faktor som styrker egenvekten av barnets meninger i to av de fem høyesterettsdommene. I Rt.2005 s.624 kom Høyesterett til at det offentlige skulle overta omsorgen for en tretten år gammel fysisk funksjonshemmet jente. Moren slet med psykiske vansker og hadde vist en mangelfull evne til å samarbeide. Jenta, "C", hadde vært på Æ barnevernsenter de tre siste årene, og hennes ønske var "å bli værende på Æ barnevernsenter med sikte på overføring til fosterhjem." Om jentas meninger og alder uttalte Høyesterett: "C er snart fjorten år, og hennes mening må tillegges vekt, jf. barnevernloven § 6-3 første ledd annet punktum." I HR-2006-01818-A kom Høyesterett til at det offentlige skulle overta omsorgen for en fjorten år gammel jente ("D"). Jenta hadde vært utsatt for fysisk og psykisk mishandling av moren, men ønsket likevel å flytte tilbake til moren. Høyesterett uttalte om jentas alder: "D blir 15 år 28.november i år, og en ungdom som henne har krav på å bli lyttet til og tatt alvorlig."

En annen faktor som i følge Høyesterett styrker vekten av barnets meninger, er at meningene er konsekvente, entydige og fastholdt over lang tid. Dette kom frem i de samme dommene, Rt.2005 s.624 og HR-2006-01818-A. Førstvoterende i Rt.2005 s.624 fremholdt at "på bakgrunn av de sakkyndiges skriftlige erklæringer og Setsaas supplerende forklaring i skranken, må jeg legge til grunn at Cs holdning i lang tid har

---

⁹⁵ HR-2006-01818-A, premiss 48

vært entydig og konsekvent.” Høyesterett sa ikke direkte at dette virket styrkende på vekten av barnets meninger, men det fremgår av argumentasjonen at dette er en styrkende og ikke en reduserende faktor. Det samme var tilfelle i HR-2006-01818-A. Her uttalte Høyesterett at ”D har fastholdt sitt ønske om å flytte tilbake til mor gjennom hele den tiden omsorgsovertakelsen har vart. ... Jeg legger dette til grunn som hennes sanne mening.”

I dommen fra 2005 ble også begrunnelsen for barnets ønske om en omsorgsovertakelse trukket frem: ”Dette standpunktet har hun begrunnet med at hun savner respekt fra sin mor for sin situasjon og de valg hun gjør.” Det fremgår indirekte at også en slik ”god” begrunnelse er en faktor som styrker egenvekten av barnets mening.

I to av dommene, Rt.2005 s.624 og Rt.2004 s.999, fremhevet Høyesterett risikoen ved å treffe en avgjørelse som går i mot barnets egen vilje. I Rt.2005 s.624, der den tretten år gamle jenta ønsket en omsorgsovertakelse, uttalte Høyesterett:

”For mor, som altså selv fortsatt er behandlingstrengende, ville det være en betydelig tilleggsutfordring å overta omsorgen i strid med Cs klart uttalte ønske. C er i en sårbar alder, og flytting fra Æ til mor i X på slike premisser ville være klart uheldig.”

I Rt.2004 s.999 fant Høyesterett at mor skulle få beholde omsorgen for sin tolv år gamle sønn. Gutten, ”B”, hadde alvorlige atferdsvansker og var nå plassert i et fosterhjem. Dette oppholdet hadde imidlertid fungert dårlig, og gutten ønsket sterkt å få bo hos moren. Ved vurderingen av om omsorgen skulle oppheves eller ikke, fremhevet førstvoterende:

”I denne sammenheng er det etter min mening et viktig argument at B etter hvert har utviklet en sterk motvilje mot fosterhjems plasseringen, og at han i tillegg ikke forstår grunnlaget for den.”

Videre ble det fremhevet at gutten i dommersamtale hadde uttalt:

”Dersom mamma taper rettssaken, vil han ta livet av seg. Da vil det ikke være noe mening i å leve. Han orker ikke være i fosterhjem i ett år til.”

Ønsket om å flytte hjem hadde også gitt seg utslag i at gutten hadde rømt fra fosterhjemmet og til moren. Førstvoterende konkluderte med en opphevelse av omsorgsovertakelsen – ”særlig på grunn av Bs kraftige motstand mot videre omsorgsovertakelse.”

I disse to dommene ble risikoen det vil være å treffe en avgjørelse i strid med barnets meninger, brukt som en faktor som styrket egenvekten av barnets meninger.

2.7.2.3 Faktorer som reduserer egenvekten av barnets mening

Påvirkning fra foreldrene eller lojalitetskonflikt hos barnet, er en faktor Høyesterett mener reduserer egenvekten av barnets meninger. Dette ble fremhevet av førstvoterende i Rt.2004 s.999, der gutten på tolv år hadde et sterkt ønske om å bo hos moren:

”Jeg er enig med barneverntjenesten i at det kan stilles spørsmål ved grunnlaget for hans standpunkt – dels fordi han synes sterkt påvirket av morens holdning, og dels fordi han ikke innser hennes svakheter som omsorgsperson.”

Videre fastslo førstvoterende at ”dette reduserer den selvstendige vekt av hans standpunkt.”

I Rt.1998 s.1702 stadfestet Høyesterett fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertakelse for fem brødre på fjorten, tolv, elleve, åtte og fire år. Moren hadde psykiske problemer og faren kunne i liten grad kompensere for morens vanskeligheter. Barna var understimulert og manglet oppfølging. De to eldste barna, ”C” og ”D”, på fjorten og tolv år hadde uttalt at de ønsket å bo hos foreldrene. Til dette sa Høyesterett:

”I vår sak mener jeg videre at det er grunnlag for atskillig tvil om i hvilken grad C og Ds utsagn er uttrykk for en entydig mening hos dem. Den lojalitet som barn vanligvis føler overfor sine foreldre, kan generelt skape slik tvil i omsorgssaker. I vår sak har moren i spesielt stor grad trukket barna inn i sin konflikt med barnevernet. Flere vitneforklaringer gir inntrykk av motstridende følelser hos guttene, og av at deres svar også kan være motivert av tanken på morens reaksjon. Som illustrerende for den lojalitetskonflikt guttene er i, viser jeg til noe D har gitt uttrykk for. Han sier at han vil tilbake til foreldrene, men han sier samtidig at han ikke vil tilbake til sin gamle skole, og han foreslår som løsning på dette problemet at foreldrene får oppført et tilbygg til fosterforeldrenes hus i Z og flytter dit.”

Disse to dommene viser at Høyesterett bruker påvirkning fra foreldrene og lojalitetskonflikt hos barnet som en faktor som reduserer den selvstendige vekten av barnets meninger.

2.7.3 Den relative vekten av barnets mening

I det følgende vil jeg se på den relative vekten av barnets mening i forhold til de andre momentene i barnets beste-vurderingen i de fem høyesterettsdommene der barnets mening kommer frem. Barnets mening er et av momentene som vektlegges ved spørsmålet om omsorgsovertakelsen er til barnets beste i disse dommene. Det er imidlertid også andre momenter som vektlegges. Jeg vil se på hvilke andre momenter som er relevante for Høyesterett og hvilke momenter som slår igjennom i dommene. Jeg vil også se på hva Høyesterett sier om vektleggingen av barnets mening, og i hvilken grad barnets mening får gjennomslag i dommene.

Først vil jeg se på hvilke andre momenter enn barnets mening Høyesterett fremhever som relevante under barnets beste-vurderingen i disse sakene. I alle de fem dommene blir foreldrenes egenskaper eller fremtidsutsikter fremhevet som et moment. Et annet moment som blir understreket i fire av dommene, er hvordan barnet fungerer utenfor hjemmet. I to av dommene går dette momentet på at barnet fungerer godt på barnevernsenteret / i fosterhjemmet,⁹⁶ og i de to andre dommene går dette momentet på at barnet fungerer dårlig i det midlertidige fosterhjemmet / på barnehjemmet.⁹⁷ Momentet om hensynet til barnets videre utvikling påpekes i en dom.⁹⁸ Momentet om barnets omsorgsbehov, nærmere bestemt behovet for struktur og følelsesmessig oppfølging, er et moment som fremheves i en annen dom.⁹⁹

Dette viser at momentet om foreldrenes egenskaper / fremtidsutsikter og momentet om hvordan barnet fungerer utenfor hjemmet, er de to momentene som oftest fremheves og får gjennomslag under barnets beste-vurderingen i disse dommene.

---

⁹⁶ Rt.2005 s.624, HR-2006-01818-A

⁹⁷ Rt.2004 s.999, Rt.1999 s.1883

⁹⁸ Rt.2004 s.999

⁹⁹ Rt.1998 s.1702

Når det gjelder momentet barnets mening, har Høyesterett uttalt seg om avveiningen av dette momentet i alle de fem sakene. I Rt.2004 s.999 kom det frem at barnets mening var et moment som ble tillagt stor vekt. Barnet ("B") var tolv år gammelt og ønsket ikke en omsorgsovertakelse. Høyesterett kom til at omsorgsovertakelsen måtte oppheves, "særlig på bakgrunn av Bs kraftige motstand mot videre omsorgsovertakelse."

I tre av sakene ble det uttalt at barnets mening ikke kunne bli tillagt avgjørende vekt i Høyesteretts vurdering. I Rt.2005 s.624 var barnet ("C") tretten år og ønsket en omsorgsovertakelse. Førstvoterende uttalte:

"Selv om Cs eget ønske ikke er avgjørende for mitt standpunkt, inngår det som et moment i min samlede vurdering..."

I Rt.1998 s.1702 var barna ("C og D") tolv og fjorten år og ønsket ikke en omsorgsovertakelse. Om vekten av barnas mening uttalte førstvoterende:

"Jeg peker først på at lovens regel om at det skal legges vekt på hva barnet mener, ikke innebærer at barnets mening uten videre skal følges, jf uttalelser om dette i Rt-1987-289 på side 301."

Senere fortsatte førstvoterende:

"Min mening er at C og Ds utsagn om at de ønsker å bo hos foreldrene, ikke kan få noen avgjørende vekt."

Også i HR-2006-01818-A fremholdt Høyesterett at det må legges stor vekt på den fjorten år gamle jentas oppfatning, "men avgjørende alene kan den ikke være."

I den siste av de fem sakene, Rt.1999 s.1883, uttalte Høyesterett at det var lagt vekt på at barna ("D" og "E") på elleve og ni år "ønsker å komme hjem til sin mor." Da denne dommen ble avsagt, var regelen i barnevernloven § 6-3 at barn som var fylt tolv år hadde en absolutt uttalerett. Til dette uttalte Høyesterett:

"D er snart 12 år, mens E er snart 10 år. Selv om ingen av dem har fylt 12 år, er de så nær denne grensen at det må legges vekt på hva de mener."

Det at Høyesterett fremhever momentet barnets mening og uttaler seg om avveiningen av barnets mening i alle de fem sakene, viser at barnets mening er et sentralt moment i Høyesteretts barnets beste-vurdering. Høyesteretts endelige konklusjon er i samsvar med barnets mening i tre av de fem sakene. Dette viser at barnets mening er et moment som har varierende gjennomslagskraft i dommene. Gjennomslagskraften avhenger av momentets egenvekt, men også av om det finnes andre momenter som trekker i samme retning.

2.8 EMDs praksis

EMK inneholder ingen bestemmelser som eksplisitt regulerer barnets rett til å bli hørt. Det må likevel antas at barnet også etter EMK har en rett til å uttrykke sin mening i saker som angår barnet. En rettsprosess kan vanskelig sies å respektere de interesser artikkel 8 tilsikter å beskytte dersom ikke barnet gis anledning til å uttrykke sine meninger.¹⁰⁰

I saken Kutzner mot Tyskland (2002) ble det konstatert brudd på foreldrenes rett til familieliv etter artikkel 8 i forbindelse med omsorgsovertakelse. Det var et moment i helhetsvurderingen at de to barna på fem og fire år ikke hadde blitt hørt. Også i en sak om en fars samværsrett, Sahin mot Tyskland (2001), fant EMD at barnet på fem år ikke var tilstrekkelig hørt. Dette var et brudd på farens rett til familieliv etter artikkel 8, fordi det innebar at saken ikke var tilstrekkelig opplyst. Disse dommene viser at høring av barn også kan begrunnes i hensynet til de voksne parter. Selv om kravet i disse dommene ikke ble begrunnet i hensynet til barnet selv, er virkningen likevel at barnets mening kommer frem.

I Bronda mot Italia (1998) la EMD spesielt vekt på det overordnede hensynet til barnet. Lagmannsretten hadde avsagt dom om at en 14 år gamle jente skulle tilbakeføres fra fosterhjemmet til besteforeldrene. En senere sakkyndig psykiatrisk rapport frarådet dette, og lagmannsretten besluttet å utsette iverksettelsen av dommen. Tilbakeføring skjedde ikke. EMD fant ikke krenkelse av artikkel 8. Begrunnelsen var at det var

---

¹⁰⁰ Barnevern, fylkesnemnder og rettssikkerhet(2002)s.324-325

foretatt en grundig vurdering basert på rapporter fra psykiatriske sakkyndige og sosialarbeidere. EMD viste også til at den 14 år gamle jenta alltid hadde sterkt motsatt seg tilbakeføring og ikke ønsket å flytte fra fosterhjemmet. Under disse omstendighetene måtte barnets beste veie tyngre enn besteforeldrenes interesser.

Denne siste dommen viser også at barnets mening er et moment som EMD vektlegger i barnevernsaker. I Bronda-dommen bruker EMD momentet barnets mening i en barnets beste-vurdering der barnets interesser veies opp mot den biologiske familiens interesser.

2.9 Grunnrettighet

Jeg vil hevde at det å få uttale seg om forhold som angår en selv, er en grunnrettighet. En grunnrettighet kan defineres som en rettighet som etter sitt innhold er grunnleggende. Definisjonen innebærer at en grunnrettighet eksisterer uavhengig av lovverket og ikke er avhengig av hva som er kommet til uttrykk i den positive lovgivningen. En grunnrettighet kan dermed ikke innføres eller avskaffes ved lovgivning.¹⁰¹ Grunnrettighetene er underliggende, og de representerer de store linjene i det rettsstoffet som angår individene. Poenget med å definere noe som en grunnrettighet, er at grunnrettigheter beskytter enkeltindividet og anerkjenner personen som subjekt. Anses en verdi som en grunnrettighet, står den sterkere i den juridiske argumentasjon.¹⁰² Tankegangen om grunnleggende rettigheter kan føres tilbake til naturretten, og den kan anvendes både i kritikk av gjeldende lovgivning og ved tolkningen av gjeldende lovgivning. Menneskerettighetene, herunder barnekonvensjonen artikkel 12, er et utslag av denne tankegangen, og menneskerettighetene er i stor grad en positivisering av grunnrettighetene. Grunnrettigheter kan være skrevne eller uskrevne. De skrevne grunnrettighetene finnes først og fremst i menneskerettighetene og et lands forfatning, men de kan også finnes i alminnelig formell lov. Et av formålene med skrevne grunnrettigheter, er å synliggjøre dem og understreke at det er en enighet om dem.¹⁰³

---

¹⁰¹ Ketscher(2000)s.74

¹⁰² Sandberg(2003)s.85-86

¹⁰³ Ketscher(2000)s.74, Sandberg(2003)s.86

Hvilke skrevne eller uskrevne regler og prinsipper som skal regnes som grunnleggende rettigheter, er vanskelig å angi presist. I juridisk litteratur er respekt, verdighet, integritet og autonomi fremhevet som grunnleggende verdier med tilhørende rettigheter for den enkelte.¹⁰⁴ Etter min mening kan retten til å bli hørt begrunnes i alle disse verdiene. Dette gjelder både barns og voksnes rett til å bli hørt, men jeg vil i fortsettelsen fokusere på barnet. Respekt for barnet innebærer en respekt for barnets synspunkter og ønsker, og en slik respekt er nødvendig for en verdig behandling av barnet. Dersom barnet gis en rett til å delta, bygger det også opp rundt barnets egen følelse av verdighet. Videre er det nødvendig å lytte til og ta hensyn til barnets meninger for å ivareta barnets integritet og autonomi. Integritet handler om respekten for informasjon til, fra og om barnet.¹⁰⁵ Begrepet autonomi omfatter den enkeltes handlefrihet og retten til å treffe beslutninger som angår en selv. Autonomi kan brukes i betydningen en vidstrakt rett til å bestemme over egne anliggender, men ofte uten full selvbestemmelse.¹⁰⁶ Denne retten innebærer ikke nødvendigvis en rett til selv å velge. I kraft av sin autonomi har barnet rett til å være med og påvirke avgjørelser som angår barnet selv. Retten til selvbestemmelse forutsetter imidlertid en fysisk og psykisk evne til å treffe noenlunde rasjonelle valg. Evnen til selvbestemmelse øker med alderen, og dermed må også retten øke. Integritet er statisk og lik uavhengig av personlige ulikheter, mens graden av selvbestemmelse beror på barnets alder og modenhet.¹⁰⁷

Betydningen av å fastslå at uttaleretten er en grunnrettighet, er at den anses som fundamental og absolutt. I og med at barnekonvensjonen er inkorporert i norsk rett og er gitt forrang etter menneskerettsloven § 3, vil det neppe spille stor praktisk rolle at uttaleretten også er å anse som en grunnrettighet. Det vil likevel ha en viss rettskildemessig betydning fordi det understreker betydningen av barnekonvensjonen artikkel 12 og hindrer en snever tolking av den. Det er også av prinsipiell interesse at

---

¹⁰⁴ Sandberg(2003)s.86

¹⁰⁵ Mattsson(2002)s.433-434

¹⁰⁶ Mattsson(2002)s.33

¹⁰⁷ Mattsson(2002)s.434

uttaleretten eksisterer uavhengig av skrevne konvensjoner og lover, og at den ikke kan oppheves eller innskrenkes gjennom dem.¹⁰⁸

3 Høring av barnet i fylkesnemndenes praksis

3.1 Presentasjon av materialet

Jeg har gjennomgått 70 fylkesnemndsvedtak om omsorgsovertakelse som ble avsagt i perioden 16.4.2004 til 11.5.2006.¹⁰⁹ I 13 av disse vedtakene ble barnevernets forslag om omsorgsovertakelse ikke tatt til følge, og foreldrene fikk beholde omsorgen for barnet. I ett vedtak fikk foreldrene delvis medhold; det offentlige overtok omsorgen for det ene barnet, mens foreldrene beholdt omsorgen for det andre barnet. I de resterende 56 vedtakene ble konklusjonen omsorgsovertakelse av barnet.

De vedtakene jeg kommenterer eller trekker frem mer enn to ganger i den videre fremstillingen, vil jeg merke med et saksnummer. Det vil da være enklere å kjenne disse vedtakene igjen. Resten av vedtakene vil kun bli benevnt med publiseringskoden.

3.2 EMK, barnekonvensjonen og barnevernloven § 6-3

3.2.1 EMK og barnekonvensjonen

Bestemmelser i EMK og bestemmelser i barnekonvensjonen står sentralt i barnevernsaker.¹¹⁰ Likevel nevnes konvensjonene kun i ett av de 70 fylkesnemndsvedtakene. I dette vedtaket, FNV-2005-51-HSF, fikk moren beholde omsorgen for en ett år gammel gutt. Da fylkesnemnda gikk igjennom det rettslige grunnlaget for saken, nevnte fylkesnemnda barnevernloven § 4-12, EMK artikkel 8 om

---

¹⁰⁸ Sandberg(2003)s.98

¹⁰⁹ Jeg ville gjerne ha et rundt tall for å gjøre fremstillingen enklere. Derfor ble den utvalgte tidsperioden på litt over to år.

¹¹⁰ Se punkt 1.6.2, 1.6.3, 2.2., 2.8.

retten til familieliv og barnekonvensjonen artikkel 9 om at barn som hovedregel ikke skal skilles fra foreldrene mot deres vilje.

Det er positivt at fylkesnemnda nevner de internasjonale konvensjonene i gjennomgangen av det rettslige grunnlaget i dette vedtaket. Det er imidlertid underlig at EMK og barnekonvensjonen ikke nevnes i flere vedtak og at begrunnelsene i vedtakene ikke knyttes opp mot bestemmelsene i konvensjonene. Både EMK og barnekonvensjonen er gjort til norsk lov, og bestemmelsene i konvensjonene går foran bestemmelser i annen norsk lov ved motstrid.¹¹¹ Dette gjør konvensjonene til en viktig rettskilde som fylkesnemndene bør være flinkere til å bruke.

3.2.2 Barnevernloven § 6-3

Barnevernloven § 6-3, om barnets uttalerett i barnevernsaker, nevnes av fylkesnemndene i 10 av de 70 vedtakene. Regelen brukes likevel i flere saker, nærmere bestemt i alle de 36 sakene der barnets synspunkter kommer til uttrykk.¹¹² Bestemmelsen nevnes på ulike måter i de 10 vedtakene. I de fleste vedtakene nevnes bestemmelsen kun som hjemmel for at barnets uttalelser skal tillegges vekt.¹¹³ I ett vedtak bemerker fylkesnemnda at § 6-3 er hjemmelen for at barnet skal bli hørt og at barnets uttalelser skal tillegges vekt,¹¹⁴ og i ett vedtak gjengir fylkesnemnda hele ordlyden i § 6-3 første ledd.¹¹⁵

Barnets uttalerett blir tydeliggjort i de vedtakene der fylkesnemnda nevner barnevernloven § 6-3. I disse vedtakene kommer det klart frem at barnets uttalerett er en saksbehandlingsregel som har hjemmel i lov og som fylkesnemnda må følge. Å fremheve bestemmelsen fremhever også barnets rett til å bli hørt, noe som gir en viktig signaleffekt.

---

¹¹¹ Menneskerettsloven §§ 2 og 3.

¹¹² Punkt 3.4

¹¹³ FNV-2006-8-ROG, FNV-2005-127-ROG, FNV-2005-70-HSF, FNV-2004-182-BUS, FNV-2004-172-ROG, FNV-2004-127-HSF, FNV-2003-292-HSF, FNV-2004-102-ROG

¹¹⁴ FNV-2004-44-AGD

¹¹⁵ FNV-2004-37-OPP

3.3 Bakgrunnen for saker om omsorgsovertakelse

For å gi forståelse av hva som kan sette i gang en sak om omsorgsovertakelse, vil jeg se kort på bakgrunnen for sakene. De biologiske foreldrenes og barnets bakgrunn står sentralt i denne forbindelse. Det vil være nyttig å få innblikk i hva slags forhold barnet lever under i disse sakene. Dette gir større forståelse for barnets situasjon, og for hvilket utgangspunkt fylkesnemndene har for sine vurderinger.

I 68 av de 70 vedtakene var grunnvilkåret i barnevernloven § 4-12 første ledd bokstav a den aktuelle hjemmelen for et eventuelt inngrep. Dette grunnvilkåret omfatter generell omsorgssvikt. I følge forarbeidene til barnevernloven og juridisk teori, rammer bestemmelsen både svikt i fysisk eller praktisk omsorg og svikt knyttet til den psykiske eller følelsesmessige omsorgen.¹¹⁶

I 32 av disse 68 vedtakene var også bokstav d, som retter seg mot barnets skaderisiko på sikt, trukket frem som hjemmel for det aktuelle inngrepet. I ett av vedtakene var bokstav b, som beskytter syke eller spesielt hjelpetrequende barn, hjemmel i tillegg til bokstav a.¹¹⁷ Og i ett vedtak var bokstav c, som rammer mishandling og overgrep, aktuell hjemmel sammen med bokstav a.¹¹⁸ I to vedtak var det bokstav d alene som var det aktuelle grunnvilkåret.¹¹⁹ Jeg vil i det videre slå sammen alle sakene og behandle dem under ett.

Utgangspunktet for vurderingen etter § 4-12 er dagens omsorgssituasjon. I prinsippet innebærer dette at foreldrenes og barnets bakgrunn og forhistorie ikke står så sentralt i vurderingen. Det er likevel viktig å se hen til fortiden for å forstå bakgrunnen for og utviklingen frem til dagens aktuelle omsorgssituasjon, og hvordan situasjonen kan komme til å utvikle seg videre fremover. I *FNV-2004-235-HSF* uttalte fylkesnemnda følgende:

---

¹¹⁶ Ot. prp.nr.44(1991-1992)s.110, Lindboe(2003)s.86-87

¹¹⁷ FNV-2004-67-TRL.

¹¹⁸ FNV-2004-152-TRL

¹¹⁹ FNV-2005-105-ROG, FNV-2004-63-ROG

”I prinsippet skal forhistorien, og i hvertfall tidligere situasjonsbetingede forhold ikke trekkes inn i vurderingen. Imidlertid vil tidligere begivenheter og forhold vedrørende barn og foreldre kunne være relevant i den utstrekning de fortsatt vil kunne påvirke dagens og fremtidens situasjon og utvikling for de berørte parter.”

I et annet vedtak, *FNV-2004-63-ROG*, påpekes også forhistoriens betydning:

”Forhistorien er relevant når fylkesnemnda skal forsøke å danne seg et bilde av hva som mest sannsynlig vil skje i fremtiden.”

For å forstå omfanget av foreldrenes eventuelle problemer, er det nyttig å se hen til forhistorien. Dette er kommet til uttrykk i flere vedtak. I *FNV-2004-92-ROG* uttalte fylkesnemnda:

”Når fylkesnemnda skal vurdere det rusproblem mor har, synes det like fruktbart å se på hvilket liv mor har levet.”

I 19 av de 70 sakene jeg har gjennomgått hadde foreldrene psykiske eller fysiske problemer og barnet led av understimulans, utviklingsforsinkelse eller atferdsvansker.¹²⁰ Utgangspunktet for vurderingen i disse sakene blir da foreldrenes egne problemer og hvilke muligheter de har for å gi barnet omsorg, sammenholdt med barnets spesielle vansker. I disse sakene vil det ofte være et sprik mellom foreldrenes omsorgsevne og barnets omsorgsbehov, noe som vil tale for omsorgsovertakelse.

Andre typer vedtak som lignet var saker der foreldrene hadde et ustrukturert og ustabil liv. De hadde problemer med grensesetting og med å se barnets behov, og barnet hadde

---

¹²⁰ FNV-2005-70-AGD, FNV-2005-38-OPP, FNV-2005-70-HSF, FNV-2005-14-MRO, FNV-2004-207-AGD, FNV-2004-108-MRO, FNV-2004-172-ROG, FNV-2004-175-ROG, FNV-2004-68-MRO, FNV-2004-81-NOR, FNV-2004-69-MRO, FNV-2004-73-HSF, FNV-2004-63-TRL, FNV-2004-34-MRO, FNV-2004-105-ROG, FNV-2004-44-AGD, FNV-2004-67-TRL, FNV-2004-9-TRL, FNV-2005-127-ROG.

også problemer. Det var 16 av de 70 sakene som hadde dette utgangspunktet.¹²¹ I tre saker hadde foreldrene rusproblemer og barnet spesielle vansker.¹²²

I noen saker var det kun foreldrenes bakgrunn som kom frem, og ikke barnets. I 17 av sakene hadde foreldrene psykiske eller fysiske problemer,¹²³ og i syv saker hadde foreldrene problemer med rusbruk.¹²⁴

I fire saker var det barnets bakgrunn som var det sentrale. I disse sakene hadde barnet alvorlige atferdsvansker eller andre psykiske eller fysiske problemer.¹²⁵ Foreldrene hadde over lang tid forsøkt å skape tilfredsstillende omsorgsforhold for barnet, men omsorgsoppgaven ble til slutt for stor på grunn av barnets problemer. Dette førte til at foreldrene erkjente at de ikke kunne ha omsorgen for barnet lenger.

Noen av vedtakene faller ikke inn under disse gruppene. I *FNV-2004-152-TRL (sak 1)* hadde forelderen psykiske problemer og barnet hadde blitt utsatt for mishandling fra forelderen. I to vedtak, *FNV-2005-67-AGD (sak 2)* og *FNV-2005-4-ROG*, hadde foreldrene en traumatisk fortid som flyktninger og led av psykiske problemer. Og i et siste vedtak, *FNV-2005-46-ROG (sak 3)*, var det oppstått en kulturkollisjon mellom forelderen og barnet, noe som var et vanskelig utgangspunkt for fylkesnemndas vurdering. Fylkesnemnda uttalte at det var kulturelle aspekter ved denne saken som nemnda nok kunne ha problemer med å se.

---

¹²¹ FNV-2005-14-ROG, FNV-2005-2-OPP, FNV-2004-209-HSF, FNV-2004-192-HSF, FNV-2004-111-TRO, FNV-2004-112-TRO, FNV-2004-93-TRL, FNV-2004-63-ROG, FNV-2004-44-MRO, FNV-2003-327-ROG, FNV-2004-47-TRL, FNV-2004-24-AGD, FNV-2003-24-TEL, FNV-2005-112-ROG, FNV-2005-245-ROG, FNV-2006-8-ROG.

¹²² FNV-2005-114-ROG, FNV-2004-127-HSF, FNV-2004-147-ROG.

¹²³ FNV-2005-178-ROG, FNV-2005-105-ROG, FNV-2005-79-ROG, FNV-2005-58-ROG, FNV-2005-52-ROG, FNV-2005-51-HSF, FNV-2005-37-HSF, FNV-2004-233-OST, FNV-2004-235-HSF, FNV-2004-148-TRL, FNV-2004-87-TRL, FNV-2004-136-HSF, FNV-2003-292-HSF, FNV-2004-92-ROG, FNV-2004-7-ROG, FNV-2004-37-OPP, FNV-2004-39-ROG.

¹²⁴ FNV-2005-207-ROG, FNV-2005-168-ROG, FNV-2005-155-ROG, FNV-2005-53-ROG, FNV-2004-161-AGD, FNV-2004-182-BUS, FNV-2005-138-ROG.

¹²⁵ FNV-2005-7-AGD, FNV-2004-165-ROG, FNV-2004-102-ROG, FNV-2003-348-BUS.

Bakgrunn	Antall saker
Foreldrene hadde fysiske / psykiske problemer og barnet hadde problemer	19
Foreldrene hadde ustrukturert / ustabil liv og barnet hadde problemer	16
Foreldrene hadde rusproblemer og barnet hadde problemer	3
Foreldrene hadde fysiske / psykiske problemer	17
Foreldrene hadde rusproblemer	7
Barnet hadde fysiske / psykiske problemer	4
Foreldrene hadde psykiske problemer og barnet var blitt mishandlet	1
Foreldrene hadde traumatisk fortid som flyktninger og slet med psykiske problemer	2
Kulturkollisjon mellom foreldrene og barnet	1
Totalt	70

3.4 Fylkesnemndsvedtakene der barnets mening kommer frem

3.4.1 Innledning

Barnets synspunkter og ønsker kommer frem i 36 av de 70 vedtakene.¹²⁶ Innholdet av synspunktene og ønskene til barnet varierer. Noen barn uttaler seg om selve omsorgsovertakelsen, mens andre uttaler seg om de faktiske forhold knyttet til saken. Av de barna som uttaler seg om selve omsorgsovertakelsen, er det noen barn som ønsker en omsorgsovertakelse, mens andre barn ikke ønsker en omsorgsovertakelse, Også måten barna formulerer seg på og måten de uttrykker synspunktene sine på, varierer.

I de 34 vedtakene der barnets synspunkter og ønsker ikke er kommet til uttrykk, er det likevel mulig at barnet er blitt hørt. Barnet kan ha kommet med uttalelser til talsperson, prosessfullmektig eller direkte til fylkesnemnda uten at dette er kommentert av fylkesnemnda i vedtaket. Dette kommer jeg tilbake til under kapittel 7 om vedtakene der barnets mening ikke er kommet frem. Når jeg i det videre legger til grunn om barnets mening er kommet frem eller ikke i et vedtak, avhenger det av om fylkesnemnda har nevnt noe om barnets synspunkter eller ikke i vedtaket.

3.4.2 Aldersfordelingen

I de 36 sakene der barnets synspunkter og ønsker er kommet frem, er det til sammen 49 barn som har uttrykt seg. Dette kommer av at det i mange av sakene er flere barn, søsken, som det er spørsmål om å overta omsorgen for.

---

¹²⁶ FNV-2005-245-ROG, FNV-2006-8-ROG, FNV-2005-168-ROG, FNV-2005-207-ROG, FNV-2005-178-ROG, FNV-2005-105-ROG, FNV-2005-127-ROG, FNV-2005-67-AGD, FNV-2005-114-ROG, FNV-2005-70-HSF, FNV-2005-46-ROG, FNV-2005-14-ROG, FNV-2005-7-AGD, FNV-2004-233-OST, FNV-2004-108-MRO, FNV-2004-152-TRL, FNV-2004-182-BUS, FNV-2004-172-ROG, FNV-2004-111-TRO, FNV-2004-165-ROG, FNV-2004-87-TRL, FNV-2004-127-HSF, FNV-2004-175-ROG, FNV-2004-81-NOR, FNV-2004-73-HSF, FNV-2004-63-TRL, FNV-2004-34-MRO, FNV-2003-292-HSF, FNV-2004-102-ROG, FNV-2004-44-AGD, FNV-2004-67-TRL, FNV-2003-327-ROG, FNV-2004-37-OPP, FNV-2003-348-BUS, FNV-2003-24-TEL, FNV-2004-39-ROG.

Det er to av disse 49 barna som er under syv år; en gutt på fire år i *FNV-2005-207-ROG(sak 4)* og en gutt på seks år i *FNV-2005-168-ROG(sak 5)*. I *sak 4* ble foreldrene fratatt omsorgen for tre barn på tretten, ti og fire år. Foreldrene slet med rusmisbruk, hadde problemer med grensesetting og hjemmeforholdene var kaotiske. Fylkesnemnda kommenterte at alle tre barna hadde gitt uttrykk for at de ønsket å få flytte hjem til foreldrene. I *sak 5* fikk foreldrene beholde omsorgen for tre barn på ni, seks og ett år. Foreldrene slet også her med rusmisbruk og det var mye husbråk. Fylkesnemnda påpekte de to eldste barnas uttalelser om at ”det ofte var krangling i huset.” *Sak 4* og *sak 5* har til felles at barna som var under syv år hadde eldre søsken, og det var felles uttalelse fra søsknene i vedtakene. Det var med andre ord ikke selvstendige uttalelser fra barna på fire og seks år i vedtakene, de ble hørt sammen med søsknene sine.

17 av de 49 barna er i aldersgruppen fra og med syv år til og med elleve år, og barna er fordelt jevnt i denne gruppen. Et eksempel på et vedtak med barn i denne aldersgruppen er *FNV-2003-327-ROG*. Her fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av to barn på syv og ti år. Moren hadde psykiske plager og barna styrte i stor grad livet sitt selv. Om barnas synspunkter og ønsker understreket fylkesnemnda at begge barna ”ønsker å bo hjemme hos sin mor.”

30 av de 49 barna er i aldersgruppen fra og med tolv år og oppover. Alle disse 30 barna er mellom tolv og seksten år. 15 av barna har partsstatus. To av disse er under femten år, henholdsvis tretten og fjorten, men begge disse har fått partsstatus sammen med eldre søsken som er over femten år. Et eksempel på et vedtak med et barn i denne aldersgruppen, er *FNV-2004-67-TRL(sak 6)*. Her ble det fattet omsorgsovertakelse av en femten år gammel jente. Jenta hadde alvorlige psykiske problemer og var suicidal. Hun fikk behandling ved BUP.¹²⁷ Foreldrene ble vurdert til ikke å ha tilstrekkelig omsorgskompetanse til å ivareta jentas særlige behov. Jentas synspunkter kom tydelig frem i vedtaket:

”Hun beskriver forholdet til foreldrene som vanskelig. Hun opplever at hun ikke blir forstått av mor og at hun føler seg fremmedgjort i familien.”

---

¹²⁷ Senter for barn og unges psykiske helse

Jenta har også fortalt at ”mor prøver å overbevise henne om terapi med vann og alternative metoder.” Videre ga jenta klart uttrykk for at ”hun ikke kan bo hjemme fordi hun ikke stoler på seg selv i forhold til å ta sitt eget liv og hun stoler ikke på foreldrene sine i forhold til om hun får bli på BUP.”

Alder	Antall barn
Under syv år	2
Syv – elleve år	17
Tolv – seksten år	30
Totalt	49

3.5 Hvem blir barnet hørt av?

3.5.1 Innledning

Hvem barnet blir hørt av, kommer frem i 34 av de 36 sakene der barnets synspunkter og ønsker kommer frem. Barnet blir da enten hørt av talsperson, prosessfullmektig eller ved at fylkesnemndas medlemmer har en samtale med barnet.

3.5.2 Barnet har talsperson

Barnet har talsperson i 20 av de 36 sakene der barnets synspunkter kommer frem. Det er til sammen 28 av de 49 barna som har talsperson. Disse barna er mellom syv og fjorten år gamle. De to barna på fire og seks år, som ble hørt i henholdsvis *sak 4* og *sak 5*, hadde ikke fått oppnevnt talsperson. De eldre søsknene i vedtakene hadde imidlertid talsperson. Det kan tenkes at barna under syv år også ble hørt av talspersonen som var oppnevnt for de eldre søsknene uten at dette kom frem i vedtakene.

I alle de 20 sakene avgir talspersonen en vitneforklaring i forhandlingsmøtet for fylkesnemnda. I to vedtak, *FNV-2004-37-OPP(sak 7)* og *FNV-2004-233-OST(sak 8)*, kom det frem at talspersonen både hadde skrevet en rapport og avgitt forklaring for

fylkesnemnda. Det er mulig at talspersonen i de andre sakene også har skrevet rapport, men dette er det i så fall ikke opplyst om.

Bare i ett av de 20 vedtakene der barnet hadde talsperson, kom det frem hvem talspersonen var. Det var *FNV-2005-70-HSF(sak 9)*; moren var psykisk syk og den tretten år gamle gutten hadde store omsorgsbehov. Her uttalte fylkesnemnda at de hadde oppnevnt ”inspektør V.V.”, sannsynligvis inspektøren ved guttens skole, som talsperson.

I én sak er det dokumentert hvordan samtalen med barnet ble gjennomført. Det er *sak 8* der fylkesnemnda besluttet omsorgsovertakelse av tre søsken på femten, tretten og åtte år på grunn av morens psykiske vansker og medikamentbruk. I vedtaket ble den skriftlige rapporten fra åtte-åringens, ”Lillesøsters”, talsperson gjengitt i sin helhet. Av rapporten fremgår det at talspersonen møtte barnet hjemme hos beredskapsmoren. Det var først litt prating om ”løst og fast” med beredskapsmoren og barnet, mens de drakk kaffe og spiste litt. Etterpå snakket talspersonen og barnet sammen alene. I rapporten forteller talspersonen om samtalen:

”Men, ’Lillesøster’, sa jeg. Dersom det blir sånn at du ikke har lov til å flytte hjem til mamma, hva tenker du da? Nja, da ville hun bli lei seg, for hun ville jo bo hos mamma. Men har du det bra her da, spurte jeg. Jo, sa hun. Hun hadde det. Men hun var jo glad i mamma da.

Jeg spurte henne så om hva hun ville velge dersom hun fikk valget mellom å bo hos mamma, eller hos beredskapsmor. Jeg vet ikke, sa hun, mens hun vred på seg. Etter en stund sa hun: Mamma.”

Talspersonen beskriver også i rapporten hvordan barnet oppførte seg mens de pratet sammen. Barnet var ”lett ukonsentrert, og ble lett avledet. (...) Når hun svarte, var hun av og til noe unnvikende, av og til så hun meg rett i øynene.” Talspersonen uttalte at hun opplevde samtalen som om barnet ikke tok situasjonen og problemene inn over seg.

I en av sakene der barnet har talsperson, *FNV-2004-44-AGD(sak 10)*, kritiseres talspersonen. I denne saken fattet fylkesnemnda vedtak om at omsorgen for en tolv år gammel jente ikke skulle overtas av det offentlige. Fylkesnemnda kom til at barneverntjenesten ikke i tilstrekkelig grad hadde sannsynliggjort at lovens kriterier for

omsorgsovertakelse var oppfylt. Barnet hadde klart uttalt at hun ikke ville ”miste mamma”, og talspersonen hadde redegjort for at dette innebar at hun ikke ville flytte fra sin mor. Om talspersonen bemerket fylkesnemnda:

”Fylkesnemnda finner grunn til å bemerke at så vel barnets talsperson som psykiatrisk poliklinikk synes å ha inntatt et standpunkt i saken som bygger på et relativt selektivt grunnlag. Ingen av dem har noe helhetlig bilde av saken, talspersonen har ingen observasjoner av mor, og psykiatrisk poliklinikk har ikke truffet barnet.”

Det påståtte standpunktet som fylkesnemnda hevder talspersonen har inntatt, kommer ikke frem i vedtaket. Det er derfor vanskelig å si om kritikken av talspersonen er berettiget eller ikke. Det er imidlertid noe underlig at fylkesnemnda kritiserer talspersonen for ikke å ha observert mor. Talspersonens oppgave er først og fremst å gjengi barnets synspunkter, ikke observere foreldrene. Men talspersonen har en dobbeltrolle etter forskrift av 22.12.1993 § 4; i tillegg til å fremstille saken fra barnets synsvinkel, skal talspersonen også gi sin selvstendige vurdering av saken. Det kan tenkes at kritikken av talspersonens standpunkt går på talspersonens egen vurdering av saken. For å kunne komme med en vurdering av saken, er det viktig med et helhetlig bilde av saken. Og for å få et helhetlig bilde, er det relevant å observere foreldrene. Denne dobbeltrollen til talspersonen er imidlertid ikke uproblematisk. Det er uklart hva som ligger i at talspersonen skal gi sin selvstendige vurdering av saken. Talspersonen vil ha begrenset kjennskap til saken og har vanligvis ikke spesiell kyndighet om barnevern. Talspersonen vil derfor normalt ikke være spesielt kompetent til å gi en generell saksvurdering.¹²⁸ Det er også fremhevet i juridisk litteratur at talspersonens plikt til å gi en selvstendig vurdering av saken vanskeliggjør talspersonens oppgave. Talspersonen får med dette en ”formynderfunksjon” som vanskelig kan kombineres med funksjonen som talerør for barnet. Uttalelser barnet kommer med til talspersonen kan komme til å bli brukt mot barnet ved vurderingen av hva som er barnets beste.¹²⁹ På bakgrunn av dette mener jeg talspersonen bør fokusere på å gi en vurdering av barnets uttalelse, herunder beskrive hvordan samtalen ble gjennomført og hvordan

---

¹²⁸ Høyland(1994)s.52-53

¹²⁹ Lindboe(2003)s.178, Mattsson(2002)s.194

synspunktene kom frem. Det viktigste er at talspersonen forsøker å klargjøre barnets standpunkt, og formidle dette så nøytralt som mulig til fylkesnemnda.

3.5.3 Barnet har prosessfullmektig

Barnet har prosessfullmektig i 11 av de 36 sakene. Barnet blir representert av prosessfullmektigen, og prosessfullmektigen er til stede i fylkesnemndas forhandlingsmøte. Barnet har partsstatus i disse sakene og avgir partsforklaring. Barnet avga forklaring for fylkesnemnda under forhandlingsmøte i fem av de 11 sakene. I de resterende seks sakene var barnet ikke til stede under forhandlingsmøtet, men hadde avgitt forklaring på forhånd. *FNV-2004-102-ROG* er et eksempel på et slikt tilfelle. Barnet var en femten år gammel gutt som hadde partsstatus. Det kom frem at gutten ikke var til stede under forhandlingsmøtet, ”men var representert ved advokat P.” I tillegg hadde gutten ”en samtale med nemndsmedlemmene hvor også advokat P var til stede.”

Alle de 15 barna som har partsstatus, har også prosessfullmektig. Det er to av de 15 barna som er under femten år, resten er femten og seksten år gamle. De to barna som er under femten år, er henholdsvis tretten og fjorten år. Begge disse barna har imidlertid fått oppnevnt felles prosessfullmektig sammen med eldre søsken som er over femten år.¹³⁰

3.5.4 Vedtak med både talsperson og prosessfullmektig

Det er både talsperson og prosessfullmektig i to av de 36 sakene.¹³¹ Dette skyldes at i disse sakene er det flere søsken i ulike aldre. *Sak 8* gjaldt omsorgsovertakelse av tre barn på henholdsvis femten, tretten og åtte år. Moren var psykisk syk og fylkesnemnda besluttet omsorgsovertakelse av barna. Den eldste, ”Storesøster”, var femten år og hadde partsstatus. Broren på tretten ble også gitt partsstatus, og det ble oppnevnt felles prosessfullmektig for de to eldste. Disse to barna avga partsforklaringer for

---

¹³⁰ FNV-2004-39-ROG, FNV-2004-233-OST.

¹³¹ FNV-2004-233-OST, FNV-2004-108-MRO.

fylkesnemnda under forhandlingsmøte. Fylkesnemnda bemerket at ”‘Storesøster’ var til stede under hele forhandlingsmøtet, mens gutten bare møtte for å avgi egen partsforklaring.” Den yngste jenta på åtte år, ”Lillesøster”, hadde en talsperson som redegjorde for hennes ønsker. Om talspersonen het det i vedtaket: ”Talspersonen avga en skriftlig rapport og møtte som vitne i fylkesnemnda.”

3.5.5 Barnet har en samtale med fylkesnemnda

Det er ett vedtak der barnet blir hørt gjennom en samtale med fylkesnemnda. Dette vedtaket, *FNV-2004-172-ROG(sak 11)*, gjaldt omsorgsovertakelse av en ti år gammel gutt hvis mor hadde rusproblemer. Her kom barnets synspunkter frem ved at barnet hadde en samtale med fylkesnemndas medlemmer. Fylkesnemnda bemerket at ”innholdet i samtalen ble referert for partene i rettsmøtet etterpå.”

I juridisk litteratur hevdes det at den mest praktiske måten å høre et barn på, er at fylkesnemndas medlemmer har en samtale med barnet og spør om barnet ønsker å gi uttrykk for sin mening. Barnets svar bør deretter refereres i nemndsmøtet.¹³² Når beslutningstakerne har direkte kontakt med barnet på denne måten, vil det også være lettere å forhindre fortolkninger av barnets uttalelser.¹³³

3.5.6 Vedtak der det ikke oppgis hvem som har hørt barnet

Det er vedtak der det ikke oppgis hvem barnet har uttrykt sine synspunkter og ønsker overfor. Dette er tilfelle i to av de 36 vedtakene, *FNV-2004-127-HSF(sak 12)* og *FNV-2003-292-HSF(sak 13)*. I *sak 12* fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av tre søsken på tretten, åtte og tre år. Det var mangler både ved den fysiske og den psykiske omsorgssituasjonen til barna. Ved sin avgjørelse uttalte nemnda at de hadde merket seg de to eldste barnas ønske om å flytte hjem til moren. Det var derimot ingen opplysninger i vedtaket om hvem barna hadde snakket med. Det var heller ingen opplysninger om dette i sakens bakgrunn eller partenes anførsler. Dette var også tilfelle i *sak 13*. Her overtok det offentlige omsorgen for to barn på ni og to år. Nemnda uttalte

---

¹³² Lindboe(2003)s.175

at den ni år gamle jentas ønske var å få flytte hjem til moren, og hun hadde gitt sterkt uttrykk for fortvilelse dersom hun ikke fikk flytte hjem.

Det er merkelig at det ikke ble opplyst hvem disse tre barna i *sak 12* og *sak 13* uttrykte sine synspunkter overfor. Nemnda burde kommentert om barna hadde talsperson eller om barna snakket med nemndas medlemmer eller om barnas synspunkter kom frem på andre måter. Det er disse to sakene som gjør at antall barn som har talsperson, prosessfullmektig eller samtale med fylkesnemnda ikke er likt antall barn totalt i aldersgruppen syv – elleve år og tolv – seksten år i tabellen nedenfor. De to barna på fire og seks år som ikke hadde fått oppnevnt talsperson i *sak 4* og *sak 5*, er grunnen til forskjellen i tallene i aldersgruppen under syv år.

Alder	Antall barn hvis synspunkter er kommet frem	Antall barn som har talsperson, prosessfullmektig eller samtale med fylkesnemnda
Under syv år	2	0
Syv – elleve år	17	15
Tolv – seksten år	30	29
Totalt	49	44

3.5.7 Barnet blir hørt av flere

I noen vedtak kommer barnets synspunkter og ønsker til uttrykk gjennom flere enn talspersonen eller prosessfullmektigen. Et eksempel er *sak 9*. Her ble en mor fratatt omsorgen for sin tretten år gamle sønn på grunn av hennes psykiske problemer og guttens store omsorgsbehov. Guttens synspunkter og ønsker kom til uttrykk både gjennom talspersonen og rektoren ved guttens skole. Gutten hadde snakket med rektor

---

¹³³ Ofstad og Skar(2004)s.274, Mattsson(2002)s.237

og rektoren forklarte seg som vitne for fylkesnemnda. Gjennom rektorens forklaring kom noen av guttens synspunkter til uttrykk.

Et annet eksempel er *sak 1*. En jente på fjorten år hadde vært utsatt for fysisk og psykisk mishandling fra moren som fremsto som emosjonelt ustabil. Fylkesnemnda fattet vedtak om omsorgsovertakelse. Jenta hadde fortalt om de fysiske og psykiske overgrepene ikke bare til talspersonen, men også til barneverntjenesten, skolen og beredskapsmor.

Vitneforklaringer fra disse til fylkesnemnda gjenga og formidlet jentas synspunkter.

Et tredje eksempel er *sak 5*. Saken gjaldt spørsmål om omsorgsovertakelse av tre barn på ni, syv og ett år. Moren hadde rusproblemer og det var husbråk. Fylkesnemnda kom likevel til at vilkårene for omsorgsovertakelse ikke var oppfylt. Det eldste barnet hadde fått oppnevnt en talsperson. I tillegg hadde den eldste og den nest eldste snakket med politiet i forbindelse med et politibesøk i hjemmet pga husbråk. På bakgrunn av dette besøket sendte politiet en bekymringsmelding til barnevernet hvor barnas utsagn kom frem. Denne bekymringsmeldingen ble gjengitt i fylkesnemnda.

Det er flere saker der barnet har gitt uttrykk for sine synspunkter både til ansatte i barneverntjenesten og talspersonen, og hvor begge disse forklarer seg videre i fylkesnemnda.¹³⁴ Det er også eksempler på saker der barnet har uttalt seg til skolen og til en ansatt ved en institusjon, i tillegg til talsperson, og disse har avgitt forklaringer for fylkesnemnda.¹³⁵

Når barnets synspunkter blir formidlet gjennom flere enn talspersonen eller prosessfullmektigen, blir barnets mening tydeligere og mer helhetlig fremstilt. I tillegg er det positivt for barnet å kunne snakke med andre som kanskje står barnet nærmere og kjenner barnet bedre enn det en talsperson gjør. Samtalesituasjonen kan også være mindre oppstilt og mindre skremmende for barnet.

---

¹³⁴ FNV-204-108-MRO, FNV-2003-292-HSF.

¹³⁵ FNV-2003-292-HSF, FNV-2003-348-BUS.

Når barnet har snakket med andre enn talspersonen, er det mulig at denne samtalen har skjedd på barnets eget initiativ og ikke som ledd i saken. Slike samtaler faller ikke inn under høringsretten etter barnevernloven § 6-3 og barnekonvensjonen artikkel 12 nr.2. Etter disse bestemmelsene er det myndighetene, i vårt tilfelle fylkesnemnda, som er pliktig til å høre barnet og som er ansvarlig for at barnet blir hørt. Det er fylkesnemnda som må ta initiativet til å informere barnet og initiativet til å høre barnet. Begrunnelsen for dette er at tilrettelegging fra myndighetens side vil være en forutsetning for at barnet skal kunne få anledning til å uttale seg som ledd i saken.

3.5.8 Viktigheten av å snakke med barnet

I *FNV-2004-63-TRL* poengterte fylkesnemnda viktigheten av å snakke med barnet i omsorgsovertakelsessaker. Barna i saken var et søskenpar på syv og tre år. I de innledende bemerkningene om sakens bakgrunn kom det frem at kommunen hadde fremmet saken for fylkesnemnda en gang tidligere. Den gang hadde imidlertid fylkesnemnda stanset saken under forhandlingsmøtet. Begrunnelsen for dette hadde vært behovet for ”videre utredning, da fylkesnemnda fant at det var en svakhet ved utredningen at den sakkyndige ikke hadde snakket med foreldrene eller barna, eller foretatt observasjoner i hjemmet.”

Dette understreker at fylkesnemnda i den tidligere saksgangen hadde vært nøye med å håndheve saksbehandlingsregler, blant annet regelen om barnets rett til å bli hørt. Det at saksbehandlingsregler hadde blitt brutt, hadde ført til stansing av saken og at videre utredninger ble satt i gang. Det var imidlertid flere saksbehandlingsregler enn barnevernloven § 6-3 som hadde blitt brutt. Den sakkyndige hadde ikke snakket med foreldrene og ikke foretatt observasjoner i hjemmet. Dermed er det usikkert hvordan fylkesnemnda hadde løst det dersom det kun var barnet som ikke var blitt hørt.

4 Innholdet og bruken av barnets uttalelser i fylkesnemndenes praksis

4.1 Hva er barnets synspunkter og ønsker?

4.1.1 Innledning

Hva barnet uttrykker seg om og hvilke synspunkter og ønsker barnet har, varierer mye i vedtakene. Barnet kan ha meninger om selve omsorgsovertakelsesspørsmålet eller om andre forhold knyttet til saken, eller begge deler.

Barnet uttaler seg om omsorgsovertakelsesspørsmålet i 31 av de 36 vedtakene der barnets synspunkter og ønsker kommer frem. I de resterende fem vedtakene uttaler barnet seg om andre forhold knyttet til saken, og ikke om selve omsorgsovertakelsen. Det er uttalelser om forholdene i hjemmet, om forholdene på skolen og om venner. I ni saker uttaler barnet seg både om omsorgsovertakelsesspørsmålet og om andre forhold knyttet til saken.

I de 31 sakene der barnet uttaler seg om omsorgsovertakelsesspørsmålet, er det ofte i form av at barnet uttrykker hvor eller hos hvem barnet vil bo, eventuelt hvor eller hos hvem barnet ikke vil bo.

4.1.2 Barnet ønsker ikke omsorgsovertakelse

Barnet ønsker ikke en omsorgsovertakelse i 18 av de 31 sakene.¹³⁶ I disse sakene ønsker barnet å bli boende hos sine biologiske foreldre. Dette kommer til uttrykk på ulike måter. Det ble for eksempel uttalt om den femten år gamle gutten i *FNV-2006-8-ROG(sak 14)*: ”Gutt ønsker ikke at det offentlige skal overta omsorgen for han.” I *sak 4* som gjaldt tre søsken på tretten, ti og fire år uttalte nemnda: ”De tre barna har alle gitt uttrykk for at de ønsker å flytte hjem til mor igjen.” Et tredje eksempel er *FNV-2005-14-*

---

¹³⁶ FNV-2006-8-ROG, FNV-2005-207-ROG, FNV-2005-114-ROG, FNV-2005-14-ROG, FNV-2004-233-OST, FNV-2004-127-HSF, FNV-2004-175-ROG, FNV-2004-81-NOR, FNV-2004-73-HSF, FNV-2004-63-TRL, FNV-2003-292-HSF, FNV-2003-327-ROG, FNV-2004-37-OPP, FNV-2005-178-ROG, FNV-2005-70-HSF, FNV-2004-34-MRO, FNV-2004-44-AGD, FNV-2003-348-BUS.

ROG(sak 15) der det kom frem at det elleve år gamle barnet ”ikke ønsker å flytte i fosterhjem.”

I 13 av de 18 vedtakene der barnet ikke ønsker en omsorgsovertakelse, ønsker heller ikke de biologiske foreldrene omsorgsovertakelse av barnet. I de resterende fem vedtakene ønsker barnet og den ene forelderen ikke omsorgsovertakelse, mens den andre forelderen ønsker at det offentlige skal overta omsorgen for barnet.¹³⁷

Et eksempel er *FNV-2005-178-ROG(sak 16)* der fylkesnemnda fattet vedtak om omsorgsovertakelse av tre søsken på tolv, syv og fem år. Moren og faren hadde felles foreldreansvar og var begge parter i saken. Moren hadde den daglige omsorgen for barna. Hun var imidlertid kriminell og var blant annet tatt for tyveri flere ganger. Faren sendte bekymringsmeldinger til barneverntjenesten hvor han opplyste om at moren ofte tok barna med seg når hun var ute og stjal, og at hun reiste fra barna i flere dager uten forvarsel. Bekymringsmeldingene førte til at kommunen fremmet begjæring for fylkesnemnda med påstand om omsorgsovertakelse og fosterhjemsplassering av barna. Faren sluttet seg til kommunens begjæring og nedla påstand om omsorgsovertakelse og fosterhjemsplassering. Moren motsatte seg dette, og hun nedla påstand om at begjæringen om omsorgsovertakelse ikke ble tatt til følge. De to eldste barna på tolv og syv år ønsket også å bli boende hjemme hos moren. Fylkesnemnda konkluderte med omsorgsovertakelse av barna.

Et annet eksempel er *sak 9* der fylkesnemnda overtok omsorgen for en tretten år gammel gutt. Foreldrene hadde felles foreldreansvar, men moren hadde den daglige omsorgen for barnet. Barneverntjenesten startet undersøkelser i familien etter at moren hadde kontaktet barneverntjenesten og bedt om hjelp til gutten, som hadde vansker med å tilpasse seg. Barneverntjeneste konkluderte med å sette inn hjelpetiltak. Situasjonen ble imidlertid ikke bedre, og moren meldte i fra at hun ikke maktet å dekke guttens særlige omsorgsbehov. Kommunen ved barneverntjenesten fremmet så sak for

---

¹³⁷ FNV-2005-178-ROG, FNV-2005-70-HSF, FNV-2004-34-MRO, FNV-2004-44-AGD, FNV-2003-348-BUS.

fylkesnemnda med forslag om omsorgsovertakelse av gutten. Moren nedla påstand i fylkesnemnda om at barneverntjenestens forslag skulle tas til følge. Faren mente derimot at gutten burde forbli hos moren og nedla påstand om at kommunens forslag til vedtak ikke skulle tas til følge. Gutten selv hadde også gitt klart uttrykk for at han ønsket å bli boende hos sin mor. Fylkesnemnda fattet vedtak om omsorgsovertakelse av gutten.

4.1.3 Barnet ønsker omsorgsovertakelse

Barnet ønsker en omsorgsovertakelse i 12 av de 31 sakene der barnet uttaler seg om omsorgsovertakelsesspørsmålet. Dette kommer til uttrykk på ulike måter. En femten år gammel jente uttalte eksempelvis i *sak 3* at ”dersom utfallet av saken skulle bli at hun måtte flytte tilbake til mor, så vil hun rømme.” To søsken på seksten og tretten år uttalte i *FNV-2004-108-MRO(sak 17)* ”at de vil være der de er – dvs. i fosterhjem.” Og i *sak 11* hadde barnet, en ti år gammel gutt, ”gitt uttrykk for at det ikke lenger vil bo hjemme.”

I fem av de 12 sakene der barnet ønsker en omsorgsovertakelse, ønsker også de biologiske foreldrene omsorgsovertakelse.¹³⁸ Et eksempel er *sak 3*, saken med den femten år gamle jenta som ville rømme dersom hun måtte flytte tilbake til moren. I denne saken var det enighet mellom partene om at en omsorgsovertakelse var det beste. Det var en sterk kulturkollisjon mellom moren og jenta. Fylkesnemnda uttalte at ”mor er mer opptatt av egne kjæresten, egen kultur og hva det U miljøet måtte mene, enn hun er opptatt av å forsøke å forstå og å hjelpe jenta.” Videre ble mors kjæreste beskrevet som ”en fundamentalistisk Z, som er opptatt av strenge regler og som avstraffer jenta og hennes mindre bror fysisk.” Jenta på sin side fremsto ”langt på vei som en V-kulturell pike. For henne har de grenser som har vært satt for henne fremstått som totalt urimelige.” Da fylkesnemnda fattet vedtaket om omsorgsovertakelse, hadde jenta bodd utenfor morens hjem i over et halvt år, og nemnda uttalte at ”både jenta og mor er enige om at jenta ikke kan flytte tilbake til mor på nåværende tidspunkt.”

---

¹³⁸ FNV-2005-46-ROG, FNV-2005-7-AGD, FNV-2004-108-MRO, FNV-2004-182-BUS, FNV-2004-165-ROG.

I fem andre av de 12 sakene der barnet ønsker omsorgsovertakelse, ønsker ikke de biologiske foreldrene en omsorgsovertakelse.¹³⁹ *Sak 11* gjaldt en ti år gammel gutt som hadde vært under offentlig omsorg tidligere, men domstolene hadde opphevet omsorgsovertakelsen etter tre år. Det viste seg likevel at situasjonen i hjemmet ikke var forbedret; moren hadde nå psykiske problemer. Moren fremholdt imidlertid at betingelsene for omsorgsovertakelse ikke var til stede. Hun mente barnet fungerte godt og at hun selv hadde forsvarlig omsorgsevne. Barnet ga på den andre siden uttrykk for at det ville være best for ham å flytte i fosterhjem, og han ønsket å flytte til sitt gamle fosterhjem. Fosterhjemmet var villig til å ta i mot ham. Fylkesnemnda konkluderte med omsorgsovertakelse av barnet.

I to av de 12 sakene ønsker barnet og den ene forelderen omsorgsovertakelse, mens den andre forelderen ikke ønsker en omsorgsovertakelse. Den første saken, *FNV-2004-87-TRL*, gjaldt en jente på åtte år. Jentas foreldre hadde felles foreldreansvar. Moren hadde den daglige omsorgen, frem til jenta, noen år før omsorgsovertakelsessaken, ble frivillig plassert i fosterhjem med hjemmel i barnevernloven § 4-4 femte ledd. Moren hadde tidligere hatt et alvorlig rusproblem. Hun hadde nylig startet rehabilitering, men slet fremdeles med sitt forhold til rus, psykiske problemer og risikoen for tilbakefall. Moren mente selv at hun nå var i stand til å gi jenta forsvarlig omsorg og hun ønsket ikke en omsorgsovertakelse. Faren mente imidlertid at det forelå usikkerhetsmomenter hos moren i forhold til rus og psykisk helse og at vilkårene for omsorgsovertakelse var oppfylt. Barnet selv hadde overfor talspersonen gitt uttrykk for at hun ønsket å få bo i fosterhjemmet. Fylkesnemnda fattet vedtak om omsorgsovertakelse av jenta.

Den andre saken, *FNV-2004-39-ROG(sak 18)*, gjaldt omsorgsovertakelse av to jenter på seksten og fjorten år. Begge jentene hadde partsstatus i saken. Moren og faren var skilt og hadde delt foreldreansvar. Moren hadde den daglige omsorgen for barna, frem til hun ble tvangsinnlagt på psykiatrisk senter. Barneverntjenesten flyttet da barna til faren. Da morens opphold på senteret var over, krevde hun at barna skulle flyttes tilbake til henne.

---

¹³⁹ FNV-2005-127-ROG, FNV-2004-172-ROG, FNV-2004-102-ROG, FNV-2004-67-TRL, FNV-2003-24-TEL.

Barneverntjenesten motsatte seg dette og fremmet sak til fylkesnemnda med påstand om omsorgsovertakelse. Moren mente vilkårene for omsorgsovertakelse ikke var oppfylt og at det ikke var grunnlag for å plassere barna hos faren. Faren mente kommunen skulle overta omsorgen for barna og plassere dem hos ham. Barna selv ønsket å bo hos faren. Fylkesnemnda besluttet vedtak om omsorgsovertakelse og plasserte barna i midlertidig fosterhjem hos faren.

4.1.4 Barnet er usikker

Barnet er usikker på hva det vil i én av de 31 sakene der barnet uttaler seg om omsorgsovertakelsesspørsmålet. Det var i *sak 2*, som gjaldt en ti år gammel gutt. Gutten og familien hans kom som flyktninger til Norge da gutten var seks år. Foreldrene var svært ressursvake og hadde psykiske problemer som følge av den traumatiske bakgrunnen som flyktninger. Barneverntjenesten vurderte barnets omsorgssituasjon som mangelfull og reiste sak for fylkesnemnda med påstand om omsorgsovertakelse av barnet. Foreldrene fremholdt at vilkårene for omsorgsovertakelse ikke var til stede. Gutten selv visste ikke hvor han ville bo. Han uttalte til sin talsperson at han kunne bo hos moren og faren eller i fosterhjem/avlastningshjem eller på barnehjem. Fylkesnemnda tok ikke barneverntjenestens forslag om vedtak om omsorgsovertakelse til følge.

Hva er barnets synspunkter?	Antall vedtak
Barnet ønsker ikke omsorgsovertakelse	18
Barnet ønsker omsorgsovertakelse	12
Barnet er usikker	1
Totalt	31

4.1.5 Barnet uttaler seg om mer enn omsorgsovertakelsesspørsmålet

I ni av de 31 sakene der barnet uttalte seg om omsorgsovertakelsesspørsmålet, uttalte barnet seg også om andre forhold knyttet til saken. Det var uttalelser om hva barnet vil bli når det blir voksen¹⁴⁰ og uttalelser om forholdet til foreldrene og om forholdene i hjemmet.¹⁴¹ Et eksempel er *sak 9* der moren ble fratatt omsorgen for sin tretten år gamle sønn. Moren hadde psykiske problemer og gutten viste atferdsproblemer bl.a. på skolen. I vedtaket refererte fylkesnemnda til uttalelser fra gutten som gikk både på omsorgsovertakelsesspørsmålet og på andre forhold. Fylkesnemnda påpekte at gutten uttalte ”han skal bli dørvakt, og at han da ikke trenger så mye faglig kunnskap.” Det ble også påpekt at i følge guttens uttalelser, setter mors nye samboer ”klarere grenser for Gutten enn Mor.” Tilslutt fremholdt fylkesnemnda at ”Gutten har overfor talspersonen gitt klart uttrykk for at han vil bli boende hos sin mor.”

Et annet eksempel på en sak der barnet uttaler seg både om omsorgsovertakelsesspørsmålet og om andre forhold, er *sak 3*. I denne saken fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av en femten år gammel jente. Det var oppstått en kulturkollisjon mellom moren og jenta, og begge var enige om at omsorgsovertakelse var den beste løsningen. I vedtaket fremkom både jentas uttalelser om selve omsorgsovertakelsen og jentas uttalelser om andre forhold. Jenta uttalte seg særlig om sitt forhold til moren og øvrig familie. Fylkesnemnda bemerket at ”jenta uttrykker det slik at hun ikke har noen spesielle følelser overfor sin mor. Sin mor vurderer hun nærmest som en hvilken som helst dame som hun kjenner.” Videre het det:

”Jenta gir uttrykk for at hun ikke har noe forhold til mor, og at hun ikke har noe spesielt nært forhold til sin bror. Likevel sier hun at hun nok har et sterkere forhold til sin lillebror enn hun har til mor. Det jenta har snakket mest om er sin familie, kanskje særlig farmor og farfar, i B.” (B er landet faren er fra).

---

¹⁴⁰ FNV-2005-70-HSF.

¹⁴¹ FNV-2005-46-ROG, FNV-2004-108-MRO, FNV-2004-172-ROG, FNV-2003-292-HSF, FNV-2004-67-TRL, FNV-2004-37-OPP, FNV-2003-348-BUS, FNV-2003-24-TEL.

Ved å la barnet uttale seg om andre forhold i tillegg til omsorgsovertakelsesspørsmålet, mener jeg fylkesnemnda får et bedre inntrykk av hvem barnet er, hvordan barnet har det og hvordan saken ser ut fra barnets eget ståsted. Fylkesnemnda får dermed også et bedre og mer sammensatt grunnlag å fatte vedtaket sitt på.

4.1.6 Barnet uttaler seg om annet enn omsorgsovertakelsesspørsmålet

I fem av de 36 sakene der barnets synspunkter og ønsker kom til uttrykk, uttalte barnet seg ikke om omsorgsovertakelsesspørsmålet. Barnets uttalelser i disse sakene var knyttet til andre forhold enn selve omsorgsovertakelsen. Det var uttalelser om at barnet trivdes på skolen og hadde venner,¹⁴² uttalelser om at det ofte var krangling i hjemmet,¹⁴³ fortellinger om at faren plutselig forsvant hjemmefra "over natten",¹⁴⁴ fortellinger om fysiske og psykiske overgrep¹⁴⁵ og fortellinger om vold i hjemmet.¹⁴⁶

Barnets uttalelse i FNV-2005-245-ROG om at barnet trivdes på skolen og hadde venner, skiller seg noe fra de andre uttalelsene. Denne uttalelsen belyser noe barnet opplever som positivt, mens uttalelsene i de andre vedtakene går på negative forhold barnet opplever i hjemmet eller ved foreldrene.

De uttalelsene som går på negative forhold barnet opplever, kan tolkes dit hen at barnet opplever sin tilværelse og sin omsorgssituasjon som dårlig. Uttalelsene kan muligens tas til inntekt for at barnet ikke ønsker å være i hjemmet, men ikke tør å si dette rett ut. Det kan imidlertid også være tilfelle at barnet ikke ønsker å ta stilling til omsorgsovertakelsesspørsmålet, men ønsker å overlate til andre å treffe avgjørelsen om omsorgsovertakelse eller ikke omsorgsovertakelse.

I disse fem sakene kan det være tilfelle at barnet ikke ønsket å uttale seg om selve omsorgsovertakelsesspørsmålet, men var villig til å snakke om andre ting i livet sitt. Det

---

¹⁴² FNV-2005-245-ROG.

¹⁴³ FNV-2005-168-ROG.

¹⁴⁴ FNV-2005-105-ROG.

¹⁴⁵ FNV-2004-152-TRL.

¹⁴⁶ FNV-2004-111-TRO.

kan også hende at barnet ikke ble spurt direkte om hvor barnet ville eller ikke ville bo, og av den grunn ikke uttalte seg om spørsmålet. Dette kunne gjerne fremgått av vedtakene.

4.2 I hvilken sammenheng brukes barnets uttalelser?

4.2.1 Innledning

Barnets uttalelser brukes noe ulikt i vedtakene. I de fleste vedtakene inngår barnets synspunkter og ønsker som et moment i den avsluttende barnets beste-vurderingen etter barnevernloven § 4-1. Det er imidlertid vedtak der barnets synspunkter kun brukes som moment i avgjørelsen av om det foreligger omsorgssvikt etter § 4-12 bokstav a. Det er også vedtak der barnets uttalelser brukes både som moment i omsorgssvikt-vurderingen og som moment i barnets beste-vurderingen. I fortsettelsen vil jeg se på disse forskjellige måtene fylkesnemnda bruker barnets uttalelser på.

Hvordan brukes barnets uttalelser?	Antall saker
Barnets uttalelser brukes kun i omsorgssvikt-vurderingen	8
Barnets uttalelser brukes kun i barnets beste-vurderingen	16
Barnets uttalelser brukes både i omsorgssvikt-vurderingen og i barnets beste-vurderingen	12
Totalt	36

4.2.2 Barnets uttalelser brukes i omsorgssvikt-vurderingen

4.2.2.1 Innledning

I åtte av de 36 sakene der barnets uttalelser kommer frem, brukes barnets uttalelser som moment for å avgjøre om grunnvilkåret om omsorgssvikt i § 4-12 bokstav a er oppfylt. Hva barnet uttaler seg om i disse sakene, varierer. Barnets uttalelser går på andre

forhold enn selve omsorgsovertakelsesspørsmålet i fem av de åtte sakene. I de resterende tre sakene dreier barnets uttalelser seg om selve omsorgsovertakelsesspørsmålet. Jeg vil først se på sakene der barnets uttalelser om annet enn omsorgsovertakelsesspørsmålet brukes i omsorgssvikturderingen. Deretter vil jeg se på sakene der barnets uttalelser om omsorgsovertakelsesspørsmålet brukes i omsorgssvikturderingen.

4.2.2.2 *Barnet uttaler seg om annet enn omsorgsovertakelsesspørsmålet*

I fem av de åtte vedtakene der barnets uttalelser brukes i omsorgssvikturderingen, uttaler barnet seg om annet enn omsorgsovertakelsesspørsmålet.¹⁴⁷ Det er uttalelser fra barnet om følgende: De ”opplever trivsel på skolen og har venner”,¹⁴⁸ det er ofte ”krangling i huset”,¹⁴⁹ at ”far plutselig og ’over natten’, bare ble borte”,¹⁵⁰ at det oppleves ”vold” i hjemmet¹⁵¹ og uttalelser om at det har skjedd ”psykiske og fysiske overgrep” i hjemmet.¹⁵² I dette siste vedtaket, *sak 1*, beskrev den fjorten år gamle jenta overgrepene og sin livssituasjon, gjennom sin talsperson, på denne måten:

”Mor har slått henne med hånd eller en pinne, knepet og lugget henne. Hun har gjort husarbeid som å vaske, støvsuge, rydde, laget mat og holdt klærne i orden. Mor har straffet henne når hun ikke var fornøyd eller når stefar ga jenta oppmerksomhet som for eksempel hjelp med lekser. Hun har blitt låst inne på rommet, opp til to dager uten mat. Mor har ryddet rommet hennes for personlige eiendeler og tatt ut sengetøy slik at hun bare lå på madrassen uten noe over seg. Hun har også måttet ligge på gulvet uten dyne og madrass. Hun fikk ikke ha venninner på besøk eller gå ut med venninner. Da fant mor på noe jenta måtte gjøre.”

I disse fem sakene brukes barnets uttalelser i bevisvurderingen av hvordan barnets omsorgssituasjon er. Andre bevis eller momenter som fylkesnemndene bruker, er

---

¹⁴⁷ Dette er de samme vedtakene som i punkt 4.1.6 ”Barnet uttaler seg om annet enn omsorgsovertakelsesspørsmålet.”

¹⁴⁸ FNV-2005-245-ROG

¹⁴⁹ FNV-2005-168-ROG

¹⁵⁰ FNV-2005-105-ROG

¹⁵¹ FNV-2004-111-TRO

¹⁵² FNV-2004-152-TRL

forklaringer fra andre vitner – som f.eks. andre familiemedlemmer, barnas lærere og familiens naboer og venner –, partsforklaringene til de biologiske foreldrene og sakkyndiges rapporter og forklaringer. Dette kommer jeg tilbake til under punkt 6.2.2.

Barnets uttalelser i disse fem sakene har karakter av vitneutsagn – nærmere bestemt vitneutsagn som beskriver forholdene i hjemmet, forholdet til foreldrene og forholdet til skolen og venner. Uttalelsene går ikke på hva barnet mener sakens utfall bør være; barnet sier ingenting om hvor / hos hvem barnet vil bo eller ikke vil bo. Det er heller beskrivende utsagn som fylkesnemndene bruker på samme måte som andre vitneutsagn. Uttalelsene brukes til å kartlegge hvordan den faktiske omsorgssituasjonen i det enkelte tilfelle er.

4.2.2.3 Barnet uttaler seg om omsorgsovertakelsesspørsmålet

I tre av de åtte sakene der barnets uttalelser brukes i omsorgssvikturderingen, uttaler barnet seg bare om omsorgsovertakelsesspørsmålet, det vil si om hvor / hos hvem barnet vil bo eller ikke vil bo. For å kartlegge foreldrenes omsorgsevne og barnets omsorgsbehov i disse sakene, bruker fylkesnemnda også andre momenter enn barnets uttalelser. Fylkesnemnda ser hen til sakkyndiges rapporter og forklaringer, de biologiske foreldrenes partsforklaringer og forklaringer fra andre vitner.

Barnets uttalelser i disse sakene er uttalelser som at barnet ”ikke kan bo hjemme”,¹⁵³ at barnet ”ønsker å få bo i fosterhjemmet”¹⁵⁴ og at barnet ”ønsker å bo hos mor. Barnet ønsker ikke at barneverntjenesten skal overta omsorgen, og er imot både fosterhjem og eventuell plassering i institusjon.”¹⁵⁵ Uttalelsene til barnet i disse tre sakene går direkte på omsorgsovertakelsesspørsmålet. Barnet uttaler seg om hva barnet ønsker sakens utfall skal bli. Dette er uttalelser som vanligvis brukes som moment i barnets bestevurderingen, se punkt 4.2.3. Det er derfor forbausende at fylkesnemnda bruker disse uttalelsene i omsorgssvikturderingen.

---

¹⁵³ FNV-2004-67-TRL

¹⁵⁴ FNV-2004-87-TRL

¹⁵⁵ FNV-2003-348-BUS

4.2.3 Barnets uttalelser brukes i barnets beste-vurderingen

I 16 av de 36 sakene der barnets uttalelser kommer frem, brukes disse uttalelsene kun som moment i den avsluttende barnets beste-vurderingen etter barnevernloven § 4-1.¹⁵⁶ Det er uttalelser som; ”Gutt ønsker ikke at det offentlige skal overta omsorgen for han”,¹⁵⁷ ”De tre barna har alle gitt uttrykk for at de ønsker å flytte hjem til mor igjen”,¹⁵⁸ ”Jenta selv ønsker at far skal beholde omsorgen for henne”,¹⁵⁹ ”C har klart uttrykt at han ønsker å flytte til far”,¹⁶⁰ og ”Barna bor hos far og ønsker å være der”.¹⁶¹

Dersom det konstateres at det foreligger en omsorgssviktsituasjon etter § 4-12 første ledd og at det er nødvendig med en omsorgsovertakelse etter § 4-12 annet ledd, kan fylkesnemnda likevel ikke vedta omsorgsovertakelse dersom dette ikke er til det beste for barnet, jfr. § 4-1. Ved denne avsluttende barnets beste-vurderingen, skal fylkesnemnda foreta en skjønsmessig helhetsvurdering der fordelene og ulempene ved en omsorgsovertakelse veies mot hverandre. Barnets egen mening er et moment som er med i denne vurderingen. Andre momenter som nevnes i vedtakene er; hvordan barnet fungerer på skolen og i nærmiljøet,¹⁶² om en fosterhjemsplassing vil innebære nye og store belastninger for barnet,¹⁶³ om barnets utvikling har forbedret seg ved kontakt med andre voksne enn de biologiske foreldrene,¹⁶⁴ det biologiske prinsipp,¹⁶⁵ barnets behov

---

¹⁵⁶ FNV-2006-8-ROG, FNV-2005-207-ROG, FNV-2005-178-ROG, FNV-2005-127-ROG, FNV-2005-67-AGD, FNV-2005-114-ROG, FNV-2004-127-HSF, FNV-2004-175-ROG, FNV-2004-81-NOR, FNV-2004-73-HSF, FNV-2004-63-TRL, FNV-2004-34-MRO, FNV-2004-44-AGD, FNV-2003-327-ROG, FNV-2005-14-ROG, FNV-2004-102-ROG.

¹⁵⁷ FNV-2006-8-ROG

¹⁵⁸ FNV-2005-207-ROG

¹⁵⁹ FNV-2005-114-ROG

¹⁶⁰ FNV-2004-34-MRO

¹⁶¹ FNV-2004-39-ROG

¹⁶² FNV-2005-207-ROG

¹⁶³ FNV-2005-178-ROG

¹⁶⁴ FNV-2005-127-ROG

¹⁶⁵ FNV-2005-67-AGD

for trygghet, stabilitet og forutsigbarhet,¹⁶⁶ om barnet har særlige omsorgsbehov,¹⁶⁷ hvordan barnet fungerer utenfor hjemmet¹⁶⁸ og hensynet til barnets utvikling og fremtid.¹⁶⁹ Dette kommer jeg tilbake til under punkt 6.3.2.

I alle disse vedtakene går barnets uttalelser på selve omsorgsovertakelsesspørsmålet. Uttalelsene poengterer barnets egne meninger om omsorgsovertakelsen, og er ikke ”vitneutsagn” som beskriver den faktiske omsorgssituasjonen. Barnet uttaler seg om hvor / hos hvem barnet vil bo eller ikke vil bo, og dermed også om hvordan barnet ønsker at sakens utfall skal bli. Jeg mener dette er den riktige måten å bruke barnets uttalelser om omsorgsovertakelsesspørsmålet på. Slike uttalelser bør inngå som et moment i barnets beste-vurderingen. Dette har støtte i forarbeidene til barnevernloven,¹⁷⁰ høyesterettspraksis,¹⁷¹ EMDs praksis¹⁷² og juridisk litteratur.¹⁷³

4.2.4 Barnets uttalelser brukes både i omsorgssvikturderingen og i barnets beste-vurderingen

Det er saker der barnets synspunkter og ønsker kommer til uttrykk, hvor fylkesnemndene bruker barnets uttalelser både i omsorgssvikturderingen og i barnets beste-vurderingen. Dette er tilfelle i 12 av de 36 sakene.

Hva barnets uttalelser går ut på og hvordan uttalelsene brukes i vurderingene, varierer også i disse vedtakene.

I fem av de 12 vedtakene er uttalelsene som brukes i omsorgssvikturderingen beskrivende ”vitneutsagn”, mens uttalelsene som brukes i barnets beste-vurderingen er

---

¹⁶⁶ FNV-2005-114-ROG

¹⁶⁷ FNV-2004-127-HSF

¹⁶⁸ FNV-2004-73-HSF

¹⁶⁹ FNV-2004-34-MRO

¹⁷⁰ Ot.prp.nr.44(1991-1992)s.28

¹⁷¹ Rt.2005 s.624, premiss 40

¹⁷² Bronda v Italia 1998

¹⁷³ Sandberg(2003)s.256, Lindboe(2003)s.93, Lindboe(2006)s.80

uttalelser om hvor / hos hvem barnet vil bo eller ikke vil bo.¹⁷⁴ Et eksempel er *sak 17* der omsorgen for to søsken ("A" og "B") på tretten og seksten år ble overtatt av det offentlige. I vurderingen av om det forelå omsorgssvikt etter § 4-12 a, var uttalelser fra den seksten år gamle jenta et moment fylkesnemnda trakk fram. Jenta uttalte seg om omsorgssituasjonen, og hun "hadde gitt detaljerte beskrivelser av situasjonen, slik hun opplevde den. Kjernen i dette er at mor i stor grad synes å ha hatt nok med seg selv, sine egne problemer og sine egne behov." Disse uttalelsene er beskrivende uttalelser om omsorgssituasjonen, slik som andre "vitneutsagn". Fylkesnemnda fant at vilkårene i § 4-12 a var oppfylt. Ved den avsluttende barnets beste-vurderingen, ble barnas uttalelser på ny trukket frem. Men dette var uttalelser om hvor barna ønsket å bo:

"Med i denne vurderingen hører det for øvrig at så vel B som A har uttrykt at de vil være der de er – dvs. i fosterhjem."

Disse uttalelsene gikk på selve omsorgsovertakelsesspørsmålet og barnas ønsker om sakens utfall.

I tre av de 12 vedtakene der barnets uttalelser brukes både i omsorgssvikt-vurderingen og i barnets beste-vurderingen, er det enighet mellom barnet og foreldrene om at omsorgsovertakelse bør finne sted.¹⁷⁵ I disse vedtakene fastslår fylkesnemnda først at det er enighet om at vilkårene er oppfylt og at både foreldrene og barnet ønsker en omsorgsovertakelse. Deretter går nemnda gjennom de rettslige vilkårene og kommenterer disse kort. Til slutt konkluderer nemnda. Et eksempel er FNV-2004-182-BUS, der det offentlige overtok omsorgen for en femten år gammel gutt. Gutten hadde partsstatus i saken. Fylkesnemnda fastslår først at "det er enighet mellom partene om forslaget til omsorgsovertakelse." Deretter går nemnda gjennom vilkårene i § 4-12 og konstaterer omsorgssvikt, for så å vise til § 4-1 og konstatere at omsorgsovertakelse er til barnets beste.

---

¹⁷⁴ FNV-2005-70-HSF, FNV-2005-46-ROG, FNV-2004-108-MRO, FNV-2003-292-HSF, FNV-2004-37-OPP.

¹⁷⁵ FNV-2005-7-AGD, FNV-2004-182-BUS, FNV-2004-165-ROG

I to av de 12 vedtakene der barnets uttalelser brukes både i omsorgssvikturderingen og i barnets beste-vurderingen, går barnets uttalelser i begge vurderingene på selve omsorgsovertakelsesspørsmålet.¹⁷⁶ Barnets uttalelser om hvor / hos hvem barnet vil eller ikke vil bo, trekkes frem både i vurderingen av om det foreligger omsorgssvikt og i vurderingen av hva som er barnets beste. Et av vedtakene er *sak 18* der moren ble fratatt omsorgen for to jenter på fjorten og seksten år. Barna bodde nå i fosterhjem hos faren. Det forhold at barna ønsket å flytte fra moren ble brukt som moment i omsorgssvikturderingen. Videre ble det fremhevet i barnets beste-vurderingen at ”barna bor hos far og ønsker å være der.” Nemnda konkluderte med omsorgsovertakelse av barna og plassering av dem i midlertidig fosterhjem hos faren.

I to av de 12 vedtakene var barnets uttalelser som ble brukt i omsorgssvikturderingen både beskrivende ”vitneutsagn” og uttalelser om selve omsorgsovertakelsesspørsmålet, og uttalelsene som ble brukt i barnets beste-vurderingen gikk på omsorgsovertakelsesspørsmålet.¹⁷⁷ En av sakene er FNV-2003-24-TEL(*sak 19*) der det ble vedtatt omsorgsovertakelse av en tretten år gammel gutt. I omsorgssvikturderingen fremhevet nemnda at gutten mener han ”har vært mye alene”. Dette er en beskrivelse fra gutten om situasjonen i hjemmet, en beskrivelse av omsorgssituasjonen. Videre uttalte nemnda:

”Gutten har selv ved flere anledninger fremhevet at han ikke vil bo hos sin far, og hans talsperson for nemnda har forklart det samme. Det synes derfor å herske liten tvil om guttens eget standpunkt i denne sammenheng.”

Dette er en uttalelse som går på selve omsorgsovertakelsesspørsmålet; gutten forteller hvor han ikke vil bo. Begge disse ulike typene uttalelser ble brukt som moment for å konstatere at det forelå omsorgssvikt etter § 4-12 a. Ved den avsluttende barnets beste-vurderingen ble guttens uttalelser igjen trukket frem som moment. Nemnda uttalte:

”Gutten har gitt uttrykk for at han ønsker å flytte til tante, men han har også sagt at han gjerne vil bo andre steder.”

---

¹⁷⁶ FNV-2004-233-OST, FNV-2004-39-ROG

¹⁷⁷ FNV-2004-172-ROG, FNV-2003-24-TEL

Nemnda kommenterte også når barnets mening om omsorgsovertakelsesspørsmålet blir aktuelt:

”Nemnda vil i den forbindelse bemerke at far har rett i at barn ikke selv skal få velge hvor de vil bo, og om de vil bo hos sine foreldre eller ikke. Det er først dersom det kan konstateres en omsorgssvikt etter lovens § 4-12 at dette spørsmålet blir aktuelt, og nemnda har for sin del funnet at en slik omsorgssvikt foreligger i denne saken.”

Denne uttalelsen tyder på at barnets uttalelser om selve omsorgsovertakelsesspørsmålet først får betydning dersom nemnda har konstatert omsorgssvikt etter § 4-12, og at det riktige vil være å bruke uttalelser om omsorgsovertakelsesspørsmålet som et moment i den avsluttende barnets beste-vurderingen etter § 4-1. Dette er også i samsvar med forarbeidene til barnevernloven, høyesterettspraksis og juridisk litteratur. Det er derfor overraskende at nemnda selv gjør denne feilen ved å trekke guttens standpunkt også inn i omsorgssvikt-vurderingen.

I de vedtakene der barnets uttalelser brukes både i omsorgssvikt-vurderingen og i barnets beste-vurderingen, og barnets uttalelser under omsorgssvikt-vurderingen er ”vitneutsagn” mens barnets uttalelser under barnets beste-vurderingen går på selve omsorgsovertakelsesspørsmålet, blir barnets egen stemme synligere og det skapes et mer helhetlig inntrykk av barnets synspunkter, ønsker og oppfatninger. Dette gir igjen et bedre og bredere avgjørelsesgrunnlag for fylkesnemndene som må fatte vedtak i disse sakene.

Barnets uttalerett etter barnvernloven § 6-3 og etter barnekonvensjonen artikkel 12, gir barnet rett til å uttale seg om de forhold det selv ønsker. Det er ingen forutsetning at barnet skal ha en mening om utfallet av den konkrete saken. På denne bakgrunn er det positivt at fylkesnemnda i flere vedtak fremhever barnets egne beskrivelser av omsorgssituasjonen. I disse uttalelsene sier ikke barnet noe om omsorgsovertakelsesspørsmålet og sakens utfall, men uttaler seg om andre forhold. Dette er også en viktig del av innholdet i uttaleretten.

På bakgrunn av dette må det anses som en bedre gjennomføring og bruk av barnets uttalerett å trekke frem både uttalelser om omsorgsovertakelsesspørsmålet og uttalelser

om andre forhold knyttet til saken, enn bare å bruke en av disse ”uttalelestypene”. Dette er gjort i syv av de 12 vedtakene der barnets uttalelser brukes både i omsorgssviktvurderingen og i den avsluttende barnets beste-vurderingen. I fem av de syv vedtakene er uttalelsene som brukes i omsorgssviktvurderingen beskrivende ”vitneutsagn”, mens uttalelsene som brukes i barnets beste-vurderingen er uttalelser om sakens utfall; hos hvem / hvor barnet vil eller ikke vil bo. Dette er etter min mening den beste måten å bruke barnets uttalelser på.

Så er det to av de syv vedtakene der barnets uttalelser i omsorgssviktvurderingen både er beskrivende ”vitneutsagn” og uttalelser om selve omsorgsovertakelsesspørsmålet, og uttalelsene i barnets beste-vurderingen går på omsorgsovertakelsesspørsmålet. I disse to vedtakene burde uttalelsene om omsorgsovertakelsesspørsmålet under omsorgssviktvurderingen vært utelatt. Vedtakene gir imidlertid et godt og helhetlig bilde av barnets synspunkter siden det også er beskrivende ”vitneutsagn” i omsorgssviktvurderingen og uttalelser om omsorgsovertakelsesspørsmålet i barnets beste-vurderingen.

I disse syv vedtakene er barnets uttalerett med andre ord godt ivaretatt og vedtakene bør til dels være eksempler til etterfølgelse.

5 Egenvekten av barnets mening i fylkesnemndenes praksis

5.1 Innledning

Regler om høring av barn dreier seg både om når barnet skal høres og hvilken vekt det skal legges på den meningen barnet måtte ha. For at en uttalerett skal være reell, er det nødvendig at det som blir sagt blir tatt hensyn til og vektlagt. Barnets mening er et av flere relevante momenter som skal inngå og vektlegges i en helhetsvurdering i omsorgsovertakelsesvedtakene. Hvilke momenter som slår igjennom i helhetsvurderingen, vil blant annet avhenge av det enkelte momentets egenvekt. I dette avsnittet skal jeg se på egenvekten av barnets mening i fylkesnemndsvedtakene, det vil si vekten av barnets mening isolert sett. Jeg vil undersøke om det er faktorer som reduserer eller styrker egenvekten av barnets meninger.

5.2 Barnets alder og modenhet

Barnevernloven § 6-3, 1. ledd, annet punktum sier noe om egenvekten av barnets mening:

”Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.”

Det er med andre ord lovfestet at barnets alder og modenhet skal ha betydning for hvilken vekt som skal tillegges meningene og synspunktene til barnet.

I seks av de 36 vedtakene der barnets synspunkter og meninger er kommet frem, har fylkesnemnda eksplisitt nevnt alder som en faktor som styrker vekten av barnets meninger.¹⁷⁸ Barnets modenhet er trukket frem som faktor i to av 36 vedtak, i ett vedtak som en styrkende faktor og i det andre vedtaket som en reduserende faktor.¹⁷⁹

I de seks sakene der barnets alder er en faktor som styrker egenvekten av barnets synspunkter og meninger, er barnets alder ganske høy. Barnet er femten år gammelt i fire av sakene. I den femte saken er barna to søsken på ti og tretten år, og i den sjette saken er barnet tolv år gammelt. Alder er altså en faktor som fylkesnemnda bruker til å styrke vekten av uttalelsene til eldre barn. I *sak 14* fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av en femten år gammel gutt. Om guttens mening og alder uttalte nemnda:

”Etter § 6-3 skal det legges vekt på hva barnet mener. Barnets mening skal tillegges større vekt jo eldre det er. Gutts alder tilsier at fylkesnemnda bør legge betydelig vekt på hans oppfatning.”

---

¹⁷⁸ FNV-2006-ROG, FNV-2005-207-ROG, FNV-2004-81-NOR, FNV-2004-102-ROG, FNV-2004-44-AGD, FNV-2004-67-TRL.

¹⁷⁹ FNV-2004-44-AGD, FNV-2004-67-TRL

Fylkesnemnda uttalte seg noe forsiktigere i *sak 4* med barna på ti og tretten år. Her fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av tre søsken på tretten, ti og fire år. Om barnas mening og alder ble det understreket:

”De tre barna har alle gitt uttrykk for at de ønsker å få flytte hjem til mor igjen.... De to eldste barna i denne saken har fått oppnevnt en talsperson til å fremstille saken fra deres synsvinkel. Det at barna er så pass gamle som Jente 1 og Jente 2 medfører at deres synspunkter i saken skal vektlegges, men at også andre sentrale momenter må trekkes inn i vurderingen.”

I sakene der barnet er femten år gammelt, uttrykker nemnda at alderen tilsier at meningene må tillegges ”stor” eller ”betydelig vekt”. I saken der barna er tretten og ti år nøyer nemnda seg med å si at synspunktene må ”vektlegges”. Dette viser at barnets alder må være høy før alderen er en faktor som styrker egenvekten av barnets meninger betraktelig. I saken der barna er tretten og ti kunne nemnda differensiert. Meningen til barnet på tretten år kunne vært tillagt mer vekt enn meningen til barnet på ti år. Nemnda har imidlertid kommentert begge barnas meninger felles, dette kan komme av at begge barnas meninger var sammenfallende.

Barnets modenhet er trukket frem som faktor i to av 36 vedtak. I *sak 10* fattet fylkesnemnda vedtak om at omsorgen for en tolv år gammel jente ikke skulle overtas. Jenta hadde problemer på skolen og fungerte best med barn som var noe yngre enn henne selv. Det ble konkludert med at jentas modenhet lå et par år under hennes egentlige alder. Om jentas alder, modenhet og vekten av hennes meninger uttalte fylkesnemnda:

”Nemnda har imidlertid merket seg C’s egen uttalelse om at hun ikke vil ”miste mamma” og talspersonens redegjørelse for at dette innebærer at hun ikke vil flytte fra sin mor. Etter lovens § 6-3 skal barn høres allerede fra de er fylt syv år, og deres mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. C er 12 år gammel. Selv om hun skulle fungere et par år under sin fysiske alder, finner nemnda ikke grunn til å se bort fra hennes klare standpunkt.”

Jentas reduserte modenhet reduserte her også vekten av hennes meninger. Riktignok ser ikke nemnda ”bort fra hennes klare standpunkt”, men nemndas formuleringer kan tyde på at en høyere modenhetsalder ville styrket vekten av jentas meninger.

I *sak 6* overtok det offentlige omsorgen for en femten år gammel jente. Jenta hadde gitt klart uttrykk for at hun ikke ville bo hjemme hos sine biologiske foreldre. Om jentas meninger og vekten av meningene uttalte nemnda:

”A er i dag 15 ½ år og hennes mening skal tillegges vekt i samsvar med hennes alder og modenhet. For fylkesnemnda fremstår A som reflektert for alderen.... Fylkesnemnda finner å tillegge hennes mening stor vekt.”

Jentas modenhet, men også alder, styrket her vekten av jentas meninger.

Det er fornuftig og forståelig at barnets alder og modenhet har betydning for egenvekten av barnets uttalelser. Jo eldre og mer modent et barn blir, jo mer bevisst blir barnet på egne meninger og ønsker. Det er likevel viktig å vurdere hver konkrete sak og hvert konkrete barn for seg. Barn utvikler seg i ulikt tempo, og barnets modenhet varierer. Barn på samme alder er ikke nødvendigvis like modne eller like umodne. I de to vedtakene der barnets modenhet ble kommentert, viste fylkesnemnda at de foretar en konkret vurdering av hvert enkelt barn i hver enkelt sak. På den måten ble barnets modenhet en faktor som styrket egenvekten av barnets mening i det ene vedtaket og en faktor som reduserte egenvekten av barnets mening i det andre vedtaket.

5.3 Barnets lojalitet

I barnevernsaker vil mange barn slite med lojaliteten de har til sine biologiske foreldre. Barn kan i mange tilfelle komme i lojalitetskonflikt; de kan bli gående mellom flere voksne som er i innbyrdes konflikt med hverandre, og hvor barnet selv opplever at det må velge side.¹⁸⁰ Slike lojalitetskonflikter kan gjøre det vanskelig for barnet i det hele tatt å uttale seg i omsorgsovertakelsessaker. Det kan også føre til at barnets uttalelser er preget og farget av foreldrenes eller fosterforeldrenes eller andres meninger, og ikke er uttrykk for barnets egentlige oppfatninger.

Det er to vedtak der fylkesnemnda uttaler at lojalitet til foreldrene eller påvirkning fra foreldrene er en faktor som reduserer egenvekten av barnets meninger. I *sak 14* overtok

---

¹⁸⁰ Haugli(2000)s.186

det offentlige omsorgen for en femten år gammel gutt. Moren hadde en ustabil livsførsel med mange menn og mye kontakt med rusmiljøet. Gutt hadde utviklet seg på en negativ måte og han hadde uteblitt mye fra skolen. Verken moren eller gutten ønsket en omsorgsovertakelse. Fylkesnemnda kommenterte:

”Fylkesnemnda legger til grunn at Gutt er sterkt knyttet til moren og påvirket av hennes holdninger. Mye tyder på at deler av mors nettverk deler hennes oppfatning og at Gutt er blitt påvirket av dette nettverket. Nemnda er kommet til at Gutts oppfatning ikke er i overensstemmelse med det som vil være hans beste på sikt.”

Her reduserer morens påvirkning egenvekten av guttens meninger. Det er klart at nemnda ikke kan se bort fra morens påvirkning og guttens lojalitet i vurderingen av egenvekten av barnets mening. Det kan likevel diskuteres om det er riktig av nemnda å sette guttens ønsker til side på denne måten. Morens påvirkning og guttens tilknytning til moren gjør at nemnda mener guttens oppfatning ikke er i overensstemmelse med det som er til guttens beste. Nemnda gir uttrykk for at gutten ikke vet sitt eget beste, og at nemnda derfor ikke kan legge det han sier til grunn. Det er klart at nemnda uansett må foreta en totalvurdering av hva som er barnets beste, også der hvor barnet er stort og uttaler seg klart. Utfallet av denne vurderingen kan bli det motsatte av barnets mening. Nemnda bør da være forsiktig med hvordan de formulerer seg, slik at det ikke virker som om nemnda ikke stoler på barnet og ikke tror det barnet sier er barnets egen mening. Det er viktig at barnet føler at det blir sett og hørt og tatt på alvor. Barnet trenger å føle at det har innflytelse på beslutningene, selv om utfallet ikke blir det barnet ønsker. Da vil det muligens også være lettere for barnet å godta en avgjørelse som går i motsatt retning av barnets mening. En viktig forutsetning for å oppnå dette, er at barnets uttalelser blir respektert for å være barnets egne meninger. I tillegg er det viktig å prøve å få barnet til å forstå de andre momentene i saken og forstå begrunnelsen for den endelige avgjørelsen som treffes.¹⁸¹

Det finnes bedre måter å håndtere en slik lojalitetskonflikt på. Fylkesnemnda kan legge til grunn at barnets uttalelser gjenspeiler det barnet virkelig vil, men fordi barnet føler

---

¹⁸¹ Sandberg(2003)s.263

en sterk lojalitet overfor foreldrene, bør barnet fratras ansvaret for den avgjørelsen som skal treffes. Dette synet er fremhevet i høyesterettspraksis og juridisk litteratur.¹⁸² På denne måten blir barnets mening respektert, samtidig som barnet ikke får ansvaret for sakens utfall.

I sak 4 fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av tre søsken på tretten, ti og fire år. Foreldrene slet med rusproblemer, og barnas omsorgssituasjon var ikke tilfredsstillende. Likevel ønsket verken foreldrene eller barna en omsorgsovertakelse.

Om barnas ønsker uttalte nemnda:

”De tre barna har alle gitt uttrykk for at de ønsker å få flytte hjem til mor igjen. I slike saker som dette er det sjelden å høre at barn sier det motsatte. Barnas utsagn er ofte preget av stor lojalitet til sine foreldre samtidig som de ofte føler et ansvar for å følge med hvordan det går med foreldrene.”

Nemnda uttaler videre at ”deres synspunkter i saken skal vektlegges, men at også andre sentrale momenter må trekkes inn i vurderingen.” Nemnda sier ikke direkte at vekten av barnas meninger reduseres på grunn av lojaliteten de føler til foreldrene. Likevel fremhever nemnda at lojaliteten barna har til foreldrene legger sterke føringer på innholdet i barnas uttalelser. Dette trekker i retning av at lojaliteten er en faktor som reduserer egenvekten av barnas meninger.

I denne saken uttaler fylkesnemnda seg generelt om hvordan lojalitet påvirker og legger føringer for barnets uttalelser. Disse uttalelsene fra fylkesnemnda blir etter mitt syn for generelle og forutinntatte. Fylkesnemnda bør ta høyde for at det er saker der barnet ikke føler denne lojaliteten til foreldrene, og saker der det blir galt å legge til grunn at barnets uttalelser må leses i lys av denne lojaliteten. Slike generelle uttalelser som fylkesnemnda her kommer med, reduserer også innholdet i og tyngden av barnets uttalerett betraktelig. Det er viktig å vurdere hver konkrete sak for seg og alltid være lydhør og åpen for de uttalelsene barnet kommer med. Utgangspunktet bør være det motsatte av det fylkesnemnda oppstiller; man bør gå ut i fra at barnet faktisk mener det barnet sier, og at det barnet sier er uttrykk for egne selvstendige meninger. Dersom det

---

¹⁸² Rt.1987 s.289, Sandberg(2003)s.267-269

deretter i den konkrete saken viser seg at barnet lider under en lojalitetskonflikt eller sterk påvirkning fra foreldrene, er det en faktor som så kan komme inn og redusere vekten av barnets meninger.

5.4 Barnet har varierende synspunkter

I flere vedtak kommer det frem at innholdet av barnets meninger og uttalelser er skiftende og varierende. Dette bruker nemnda som en faktor som reduserer vekten av barnets meninger i tre vedtak, mens det brukes som en styrkende faktor i ett vedtak.

Sak 2 er et godt eksempel på at varierende uttalelser reduserer vekten av barnets meninger. Her fattet fylkesnemnda, under stor tvil, vedtak om ikke å ta til følge barneverntjenestens forslag til vedtak om omsorgsovertakelse av en ti år gammel gutt. Foreldrene hadde en traumatisk bakgrunn som flyktninger og store personlige problemer. Om barnets ("C's") meninger og vekten av meningene sa nemnda:

"Endelig vises til C's eget ønske om hvor han vil bo. På spørsmål fra sin talsperson uttalte han spontant at han ønsket å bo hos mamma eller pappa. Han sa imidlertid også at han kunne bo i fosterhjem/avlastningshjemmet og på barnehjem. Nemnda finner således ikke å kunne tillegge C's syn særlig vekt."

I dette vedtaket gir ikke barnets uttalelser uttrykk for en entydig mening, og nemnda finner derfor å ikke kunne tillegge barnets syn særlig vekt. Med andre ord fører barnets varierende uttalelser til at egenvekten av barnets uttalelser reduseres.

I *FNV-2003-348-BUS* overtok det offentlige omsorgen for en fjorten år gammel gutt. Gutten hadde store atferdsproblemer. Moren klarte ikke å sette grenser for gutten, og hun forsto ikke alvoret i situasjonen. Da vedtaket ble fattet bodde gutten på "U" institusjon. Fylkesnemnda kommenterer guttens varierende uttalelser og vekten av disse uttalelsene slik:

"Gutten har overfor talspersonen vært tydelig på at han ønsker å bo hos mor. Han ønsker ikke at barneverntjenesten skal overta omsorgen, og er imot både fosterhjem og eventuell plassering i institusjon. Samtidig har Gutten overfor vitnet I gitt uttrykk for at han liker seg hos U og trives der. Guttens ønske skal vektlegges sammen med øvrige momenter i saken."

Fylkesnemnda sier ikke direkte at de varierende uttalelsene reduserer vekten av guttens meninger, og meningene han uttrykker er heller ikke nødvendigvis motstridende. Men nemnda velger å trekke frem at gutten har uttalt seg annerledes til talspersonen enn til vitne I. Dette kan nemnda ha gjort for å vise at guttens meninger ikke nødvendigvis er entydige, og at dette reduserer vekten av meningene hans.

I sak 19 fikk barneverntjenesten medhold i sitt krav om omsorgsovertakelse av en tretten år gammel gutt. Gutten bodde hos sin far etter morens død, og faren evnet ikke å skjerme gutten fra en pågående konflikt mellom ham og morens foreldre. Faren klarte heller ikke å følge opp gutten i forhold til skolen, og gutten hadde utviklet betydelige atferdsproblemer. Gutten var selv klar på at han ikke ønsket å bo hos faren. Men på spørsmål om hvor han ønsket å bo dersom han ikke skulle bo hos faren, var han mindre klar. Om dette uttalte nemnda:

”Gutten selv har gitt uttrykk for at han ønsker å flytte til tante, men han har også sagt at han gjerne vil bo andre steder. Fylkesnemnda legger derfor ikke avgjørende vekt på guttens mening i denne sammenheng, selv om nemnda har lagt vekt på guttens oppfatning i forbindelse med om han skal bo hos far eller ikke.”

Her sier nemnda at fordi gutten ikke uttaler seg entydig om hvem han vil bo hos, reduseres vekten av uttalelsene hans om dette spørsmålet betraktelig, jfr. uttalelsen ”Fylkesnemnda legger derfor ikke avgjørende vekt på guttens mening”. Spørsmålet om hvor gutten vil bo når han ikke vil bo hos faren, er imidlertid et annet spørsmål enn selve omsorgsovertakesspørsmålet. Dette kan også være en grunn til at guttens uttalelser om dette ikke tillegges så stor vekt.

I slike tilfeller som i disse tre vedtakene, mener jeg det er vanskelig å trekke en entydig mening ut av barnets uttalelser. Det kan da være det riktige ikke å bruke uttalelsene i noen som helst retning, slik som fylkesnemndene uttrykker. Kanskje det også er barnets ønske; varierende uttalelser kan være uttrykk for at barnet ikke vil ta standpunkt i saken og ikke vil være med på å bestemme utfallet av saken. Å velge å ikke ta standpunkt er også en viktig del av uttaleretten.

I ett vedtak brukes barnas varierende meninger som en faktor som styrker vekten av barnas meninger, jfr. sak 18. Her ble omsorgen for to jenter på seksten og fjorten år overtatt av det offentlige fordi moren hadde en alvorlig psykisk lidelse. Barna ble plassert i midlertidig fosterhjem hos biologisk far. Om barnas varierende meninger uttalte fylkesnemnda:

”I denne sak har barna reagert negativt på morens virkelighetsoppfatning. De har likevel støttet henne i lang tid ved å gi uttrykk for at de ønsker å bo hos henne. Dette har endret seg. Etter de siste begivenheter ønsker barna å bo hos faren, eventuelt andre som kan bekrefte deres oppfatning av virkeligheten. Det forhold at barna nå – til tross for tidligere utsagn – føler utrygghet og ønsker å flytte fra moren, bekrefter at det er alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som de trenger etter sin alder og utvikling.”

Dette vedtaket er litt annerledes enn de tre foregående vedtak. I de tre foregående vedtakene er barnas uttalelser varierende på den måten at barna sier de vil bo et sted, samtidig som de sier at de også godt kan bo et annet sted / trives med å bo et annet sted. Barnas ønsker er ikke entydige. I dette fjerde vedtaket er imidlertid barnas uttalelser varierende på den måten at barna ombestemmer seg i forhold til hvem de vil bo hos. I lang tid hadde barna gitt uttrykk for at de ønsket å bo hos moren. Så skifter de mening og vil heller bo hos faren. Barna sier ikke at de like gjerne kan bo hos den ene som hos den andre. De har et entydig ønske om hvor de ønsker å bo. Dette kan tilsi at barnas varierende mening ikke bør svekke egenvekten av barnas ønsker, slik som i de tre foregående vedtak. Det er viktig at barn kan og tør ombestemme seg. Dette taler også for at en skiftende mening ikke alltid bør virke som en reduserende faktor på vekten av barnas mening. Barnas skiftende mening i dette vedtaket virker velbegrunnet, og det er nok en viktig grunn til at fylkesnemnda har brukt skiftet av mening som en styrkende faktor på egenvekten av barnas uttalelser. Det kan imidlertid hevdes at i dette fjerde vedtaket støttet barnas siste mening, altså at de ikke ville bo hos moren, fylkesnemndas konklusjon om omsorgsovertakelse. Hadde barna skiftet mening i motsatt retning, og dermed ikke støttet fylkesnemndas konklusjon, hadde denne faktoren kanskje blitt brukt annerledes. Jeg mener imidlertid at barnas entydige mening og velbegrunnede skifte av mening tilsier en økt egenvekt av barnas uttalelser, og at fylkesnemndas fremgangsmåte i dette vedtaket dermed er god.

5.5 Barnet har et reflektert og realistisk bilde av situasjonen

Denne faktoren, at barnet har et reflektert og realistisk bilde av situasjonen sin, glir noe over i faktoren om barnets modenhet. Jeg velger likevel å ha den med som en egen faktor fordi fylkesnemnda har fremhevet den særlig i to vedtak. I disse to vedtakene har barnas reflekterte og realistiske oppfatning av situasjonen de befinner seg i, virket styrkende på egenvekten av barnas meninger.

I *sak 6* fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av en femten år gammel jente. Jenta slet med psykiske problemer og foreldrene sørget ikke for å dekke jentas særlige behov for behandling. Foreldrene bestred at vilkårene for omsorgsovertakelse forelå, mens jenta ønsket en omsorgsovertakelse. Jenta hadde det siste året vært alvorlig deprimert og hadde suicidale tanker med gjentatte selvmordsforsøk. Hun oppholdt seg nå på BUP og ønsket å være der. Jenta ga klart uttrykk for at hun ikke ville bo hjemme ”fordi hun ikke stoler på seg selv i forhold til å ta sitt eget liv og hun stoler ikke på foreldrene sine i forhold til om hun får bli på BUP.” Fylkesnemnda fremhever om jenta, A, sitt valg:

”Hennes valg viser at hun har forståelse for sin egen situasjon og hun ser sine egne og foreldrenes begrensninger. Fylkesnemnda finner å tillegge hennes mening stor vekt.”

Fylkesnemndas uttrykksmåte viser at nemnda synes jenta fremtrer som fornuftig og gjennomtenkt. For fylkesnemnda fremsto jentas valg som realistisk og reflektert, og dette styrket vekten av ønskene hennes.

Det andre vedtaket som trekker frem faktoren om at barnet har et reflektert og realistisk bilde av situasjonen, er *sak 8*. Her ble omsorgen for tre søsken på femten, tretten og åtte år overtatt av det offentlige på grunn av morens ustabile livsførsel og medikamentmisbruk. Det eldste barnet var en jente på femten år som hadde partsstatus i saken. Hun var midlertidig plassert på institusjon. Jenta ønsket ikke omsorgsovertakelse og ville flytte hjem igjen til moren. Fylkesnemnda kommenterte jenta, ”Storesøster”, slik:

”Samtidig fremsto ’Storesøster’ for fylkesnemnda som ei jente som kan reflektere og danne seg sine egne meninger. ”Storesøster” fremsto som glad i moren sin, men samtidig som oppmerksom på at mor ikke alltid er sannferdig og

at mor har egne problemer å stri med. ”Storesøster” syntes mao å ha et realistisk bilde av hva det vil innebære og medføre for henne å flytte tilbake til sin mor, men har bevisst valgt dette fremfor å bli boende på institusjon 2.”

Det faktum at jenta fremsto som reflektert og rasjonell i forhold til sin egen situasjon, fremhever fylkesnemnda som svært positivt. Dette styrker vekten av meningene hennes, selv om nemnda ikke uttaler det direkte. Likevel fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av jenta, noe som stred mot jentas egne ønsker.

Jeg tror det har betydning for fylkesnemnda i disse vedtakene at barnets begrunnelse for sitt valg er alvorlig, overveid og holdbar. Det kan muligens innvendes at fordi barnet begrunner synspunktene sine på en måte som fylkesnemnda tar alvorlig og mener er velbegrunnet, blir barnets ønsker sterkt vektlagt. Jeg synes imidlertid fylkesnemnda gjorde en god vurdering i disse vedtakene, og en veloverveid begrunnelse bør være en styrkende faktor på egenvekten av barnets mening.

5.6 Risiko ved å gå i mot barnets mening

Risikoen ved å gå i mot barnets mening, for eksempel å plassere barn utenfor hjemmet mot barnets vilje, er en faktor som nevnes i to av vedtakene.

I sak 3 fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av en femten år gammel jente. Det var oppstått en kulturkollisjon mellom moren og jenta, og både moren og jenta var enige om at jenta ikke kunne bli boende hos moren. Jenta uttalte i nemnda at ”dersom utfallet av saken skulle bli at hun måtte flytte tilbake til mor, så vil hun rømme.” Fylkesnemnda kommenterte dette slik:

”Jentas mening må tillegges stor vekt. Jenta har tidligere vist at hun rent faktisk kan gjennomføre en rømning, jf. denne sakens bakgrunn. I det hensiktsmessighetskjønn fylkesnemnda må utøve, skal slike forhold tillegges betydelig vekt.”

Dersom fylkesnemnda i denne saken hadde gått i mot jentas vilje, ville det oppstått en risiko for at jenta kunne komme til å rømme hjemmefra. Fylkesnemnda brukte denne risikoen ved å gå i mot barnets meninger som en faktor som styrket vekten av barnets meninger og ønsker.

I sak 14 fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av en femten år gammel gutt på grunn av morens ustabile livsførsel. Gutten ønsket derimot ikke en omsorgsovertakelse. Både gutten og moren hadde vist til argumentet om at man skal være svært forsiktig med å plassere store barn utenfor hjemmet mot barnets vilje, og de viste til praksis fra Høyesterett. Fylkesnemnda uttalte at denne saken skilte seg fra høyesterettssakene. I høyesterettssakene flyttet barna fra fosterhjem og tilbake til de biologiske hjemmene fordi forholdene i fosterhjemmene ikke var tilfredsstillende, og det tross alt var bedre i de biologiske hjemmene. I denne saken hadde imidlertid gutten bodd med moren hele livet og noen plassering utenfor hjemmet var ikke blitt forsøkt. Fylkesnemnda mente derfor at gutten ikke hadde innsyn i hva en fosterhjemsplassing ville innebære. Videre uttalte fylkesnemnda seg om risikoen ved å plassere gutten utenfor hjemmet mot hans vilje:

”Det vil være forbundet med risiko å plassere Gutt utenfor hjemmet mot hans egen vilje. På den annen side er det betydelige risikomomenter ved å la han bo hjemme hos moren.”

Fylkesnemnda anerkjente at det forelå en risiko ved å gå i mot guttens eget ønske, men nemnda kom likevel frem til at en omsorgsovertakelse var det beste. I dette vedtaket gikk altså nemndas konklusjon i motsatt retning av det risikoen ved å gå i mot barnets mening tilsa.

I disse to sakene der fylkesnemnda uttrykker at det er en risiko å gå i mot barnets ønske, er barnets ønske intenst, klart og sterkt. I tillegg er barnet femten år gammelt og har partsstatus. Dette er nok mye av forklaringen på hvorfor fylkesnemnda mener det er risikofylt å gå i mot barnets ønske. Det vil alltid være en viss risiko ved å gjøre inngrep i et barns omsorgssituasjon, og særlig dersom inngrepet også går i mot barnets egen vilje. Likevel er det noen ganger nødvendig for fylkesnemnda å ta den risikoen. På den andre siden er det nødvendig å ta denne risikoen på alvor for å beskytte barnet. Jeg mener denne risikoen må vurderes konkret, og at fylkesnemnda gjør rett i å la risikoen virke styrkende på egenvekten av barnets mening i tilfeller som disse to sakene.

5.7 Partene er enige om omsorgsovertakelsen

I noen av vedtakene ønsker både foreldrene og barna en omsorgsovertakelse. I enkelte vedtak der det er enighet mellom foreldrene og barnet om omsorgsovertakelsen, er denne enigheten en faktor som styrker vekten av barnets meninger. Enigheten binder ikke fylkesnemnda, men får den konsekvens at fylkesnemnda ikke foretar en like omfattende drøftelse som ellers av hvorvidt vilkårene for omsorgsovertakelse er oppfylt. Barnets og foreldrenes ønske om en omsorgsovertakelse legges til grunn for hele vedtaket og tillegges stor vekt.

Det er totalt fire vedtak der enigheten mellom barnet og foreldrene om at omsorgsovertakelse er ønskelig, er en faktor som styrker egenvekten av barnets ønske. I disse sakene er barnet femten eller seksten år og har partsstatus.¹⁸³ I *sak 3* var moren og datteren på femten år enige om at omsorgsovertakelse var den beste løsning for datteren. Det var oppstått en kulturkonflikt dem i mellom. Nemnda uttalte at det i omsorgsovertakelsesvurderingen ville ”være et moment at både mor og jenta er av den oppfatning at et vedtak om omsorgsovertakelse vil være det beste for jenta”.

I *FNV-2004-182-BUS* innså en mor med langvarige alkoholproblemer at hun ikke kunne fortsette å ha omsorgen for sin femten år gamle sønn. Gutten ønsket også en omsorgsovertakelse. Nemnda presiserte hvilke konsekvenser enighet mellom partene har for nemnda:

”Fylkesnemnda legger videre til grunn at det er enighet mellom partene om forslaget til omsorgsovertakelse. Nemnda er formelt sett ikke bundet av denne enigheten, idet nemnda har et selvstendig ansvar for å påse at lovens vilkår for omsorgsovertakelse er oppfylt. Enigheten får imidlertid konsekvenser for bevisvurderingen. Nemnda kan legge barneverntjenestens saksfremstilling til grunn for avgjørelsen, og det er ikke nødvendig å foreta en omfattende bevisvurdering av dette spørsmålet.”

Fylkesnemnda la til grunn for vedtaket at både gutten og moren ønsket omsorgsovertakelsen. Deres felles enighet gjorde det unødvendig å gå grundig til verks i bevisvurderingen. På den måten fikk forelderens og barnets ønske stor betydning for

---

¹⁸³ FNV-2005-46-ROG, FNV-2004-182-BUS, FNV-2005-7-AGD, FNV-2004-165-ROG

avgjørelsen. I alle disse fire sakene der partene var enige om omsorgsovertakelsen, fattet fylkesnemnda også vedtak om omsorgsovertakelse.

I slike tilfeller, der både foreldrene og barnet gir uttrykk for at omsorgsovertakelse er det beste, mener jeg det er fornuftig at denne enigheten styrker egenvekten av barnets ønske. Samtidig må ikke fylkesnemnda ta for lett på vilkårene for omsorgsovertakelse selv om det foreligger enighet mellom partene. En omsorgsovertakelse skal alltid, selv om det foreligger enighet, være en siste utvei.

5.8 Vurdering

Noen av faktorene jeg har gjennomgått bruker fylkesnemnda til å styrke egenvekten av barnets meninger, andre faktorer brukes både til å styrke egenvekten og til å redusere egenvekten, mens en tredje gruppe faktorer er de som kun brukes til å redusere egenvekten.

Det er fire faktorer som kun brukes til å styrke egenvekten av barnets mening i vedtakene. Det er barnets alder, at barnet har et reflektert og realistisk bilde av situasjonen, at det oppstår en risiko ved å gå i mot barnets mening og at partene er enige om omsorgsovertakelsen. Barnets alder i disse vedtakene er høy, også i de vedtakene der alder ikke trekkes frem som en faktor. Alderen ligger mellom ti og femten år i sakene, og da med en hovedvekt på femten år. Jeg tror forklaringen på hvorfor de fire nevnte faktorene trekkes frem relativt ofte av fylkesnemnda, er at barnets mening i disse sakene er sterk, gjennomtenkt og velbegrunnet, samt at barnets alder er høy. Jeg mener dette også er en viktig forklaring på hvorfor faktorene styrker egenvekten av barnets mening betraktelig.

Denne praksisen hos fylkesnemndene er langt på vei i overensstemmelse med gjeldende rett. Høyesterett bruker både barnets alder, risikoen ved å gå i mot barnets mening og barnets begrunnelse som faktorer som styrker egenvekten av barnets mening.

Det er to faktorer som fylkesnemnda bruker som styrkende faktorer i noen saker og som reduserende faktorer i andre saker. Det er barnets modenhet og at barnet har varierende synspunkter. Et barn kan være modent for alderen eller umodent for alderen, og dette i

seg selv er forklaring på hvorfor faktoren kan brukes i forskjellige retninger på forskjellige barn. Når et barn har varierende synspunkter, bør det etter min mening i de fleste saker redusere vekten av barnets mening. Høyesterett bruker det at barnets meninger er konsekvente, entydige og fastholdt over lang tid som en styrkende faktor i flere dommer. Dette taler for at det motsatte - varierende synspunkter - bør redusere egenvekten av barnets ønsker. Likevel mener jeg det bør ses hen til hvorfor barnet skifter mening og barnets begrunnelse for å skifte mening. I noen saker kan det på bakgrunn av forklaringer og begrunnelser for skiftningene, være fornuftig at skiftningene virker som en styrkende faktor på barnets meninger.

Det er én faktor som fylkesnemnda kun bruker som en faktor som reduserer egenvekten av barnets mening. Det er barnets lojalitet. Forklaringen på hvorfor denne faktoren reduserer egenvekten, er hensynet til barnet selv. I en omsorgsovertakelsessak befinner barnet seg i en vanskelig situasjon hvor det kan slites mellom flere voksnes interesser og / eller bli påvirket av voksne. I en slik situasjon er jeg enig med fylkesnemnda i at det er til barnets beste at egenvekten av barnets mening reduseres. Dette er i samsvar med gjeldende rett. Høyesterett fremhever lojalitetskonflikt hos barnet og påvirkning fra foreldrene som en faktor som reduserer egenvekten av barnets mening.

I noen vedtak bruker fylkesnemnda faktorene som styrker eller svekker egenvekten av barnets meninger slik at egenvekten passer fylkesnemndas endelige konklusjon i saken. For eksempel er det vedtak der barnets alder kommer inn som en styrkende faktor på barnets ønske om å unngå omsorgsovertakelse, og fylkesnemnda ikke fatter vedtak om omsorgsovertakelse. I andre saker bruker imidlertid fylkesnemnda faktorene som styrker eller svekker egenvekten slik at egenvekten ikke passer fylkesnemndas konklusjon. Det er for eksempel også vedtak der barnets alder kommer inn som en styrkende faktor på barnets ønske om å unngå omsorgsovertakelse, og fylkesnemnda likevel fatter vedtak om omsorgsovertakelse. Dette viser at fylkesnemnda ikke bare bruker faktorene slik at de støtter nemndas endelige konklusjon, men også slik at egenvekten av barnets mening skulle tilsi det motsatte av hva fylkesnemnda konkluderer med. Det viser også at fylkesnemnda foretar en konkret og reell vurdering av barnets mening i den enkelte sak, og at fylkesnemnda bruker faktorene som styrker eller svekker barnets mening uavhengig av hva nemndas endelige konklusjon blir.

6 Den relative vekten av barnets mening i fylkesnemndenes praksis

6.1 Innledning

I dette avsnittet vil jeg se på den relative vekten av barnets mening. Barnets mening er et av momentene som vektlegges ved spørsmålet om omsorgsovertakelse. Det er imidlertid også andre momenter som vektlegges. Disse andre momentene har varierende egenvekt. Noen momenter slår sterkt igjennom, andre har mindre kraft. Momentet barnets mening må veies opp mot disse andre momentene, og på den måten kan man si at vekten av barnets mening er relativ. Vekten av barnets mening avhenger av hvilke andre momenter som vektlegges og om disse momentene er tungtveiende eller ikke.

I det følgende vil jeg se på denne avveiningen av relevante momenter i omsorgsvikturderingen og i barnets beste-vurderingen. Jeg vil se på hvordan avveiningene skjer og hvordan avveiningene kommer frem i fylkesnemndsvedtakene. Jeg vil se på hvilke andre momenter enn barnets mening som trekkes frem og hvordan momentene vektlegges. Hvilke momenter er tungtveiende og hvilke momenter tillegges mindre vekt? Hvilke momenter slår igjennom og hvilke momenter slår ikke igjennom? Hvordan er forholdet mellom vekten av momentet "barnets mening" og vekten av de andre momentene? Jeg vil også se på i hvor stor grad det er samsvar mellom barnets mening og fylkesnemndenes endelige konklusjoner.

I fortsettelsen vil jeg skille mellom sakene der barnets uttalelser inngår som moment i omsorgsvikturderingen, og sakene der barnets uttalelser inngår som et moment i barnets beste-vurderingen.

6.2 Barnets uttalelser inngår som et moment i omsorgsvikturderingen

6.2.1 Innledning

I disse barnevernsakene glir faktiske forhold og vurderingene av de faktiske forhold over i hverandre. Uttalelsene fra foreldre, vitner og sakkyndige går ofte på begge deler. Nemnda bruker stadig disse uttalelsene som "momenter" i vurderingene sine. Når fylkesnemnda bruker ordet "moment" i omsorgsvikturderingen, sikter nemnda til vurderingene fra foreldre, vitner og sakkyndige i seg selv. De sikter ikke til innholdet av

disse vurderingene. Det hadde kanskje vært riktigere å bruke moment om det som går på selve innholdet, mens uttalelser fra foreldre, vitner og sakkyndige i seg selv er bevis. Siden nemnda bruker uttalelser fra disse i seg selv som ”moment” i omsorgssviktvurderingen, gjør også jeg det i fortsettelsen. Jeg vil kommentere hva innholdet av vurderingene og uttalelsene går på, men dette er altså ikke ”momenter” i omsorgssviktvurderingen.

I 20 av de 36 sakene der barnets uttalelser kommer frem, brukes barnets uttalelser som moment for å avgjøre om grunnvilkåret om omsorgssvikt i § 4-12 bokstav a er oppfylt.¹⁸⁴ I det videre vil jeg se på hvilke andre momenter enn barnets mening som er relevante for fylkesnemnda i omsorgssviktvurderingen i disse vedtakene. Jeg vil også se på avveiningen av momentene; hvilke momenter slår igjennom, og hvilken vekt får barnets mening ved denne avveiningen.

6.2.2 Relevante momenter i omsorgssviktvurderingen

De biologiske foreldrenes forklaringer og uttalelser er et moment som nevnes i alle de 20 vedtakene. Innholdet av foreldrenes forklaringer i 13 av de 20 sakene var at vilkårene for omsorgsovertakelse ikke forelå. Disse foreldrene hevdet at omsorgssituasjonen til barnet var tilfredsstillende og at deres omsorgsevne dekket barnets omsorgsbehov. Det var imidlertid seks saker der foreldrene var enig med barnevernet i at vilkårene for omsorgsovertakelse var til stede.¹⁸⁵ Disse foreldrene så seg ikke i stand til å ta ansvaret og omsorgen for barnet sitt. Det var en sak der forelderen var delvis enig med barnevernet.¹⁸⁶ I denne saken var det spørsmål om omsorgsovertakelse av to søsken. Forelderen mente vilkårene for omsorgsovertakelse av det ene barnet forelå, men at vilkårene ikke forelå i forhold til det andre barnet.

---

¹⁸⁴ Dette er både sakene der barnets uttalelser kun brukes for å avgjøre om grunnvilkåret er oppfylt, i alt åtte saker, og sakene der barnets uttalelser brukes både for å avgjøre om grunnvilkåret er oppfylt og om barnets beste-vilkåret er oppfylt, i alt 12 saker. (I denne delen vil jeg bare se på det som er knyttet til grunnvilkåret i disse 12 sakene). Til sammen er dette 20 saker.

¹⁸⁵ FNV-2005-105-ROG, FNV-2004-111-TRO, FNV-2005-46-ROG, FNV-2005-7-AGD, FNV-2004-182-BUS, FNV-2004-165-ROG.

¹⁸⁶ FNV-2004-108-MRO

Forklaringer fra andre enn foreldrene er et annet moment i omsorgssviktvurderingen. I 10 av de 20 vedtakene er vitneutsagn eller forklaringer fra mennesker som har kontakt med foreldrene og barna et moment.¹⁸⁷ Det er uttalelser fra lærere og skolen, barnehagen, helsesøster, saksbehandler i barnevernet, representanter fra PPT,¹⁸⁸ politiet, barnets venner, søsken og steforeldre, besteforeldrene, foreldrenes venner, beredskapshjemmet, en ansatt ved ungdomsinstitusjon, uspesifiserte vitner og psykologer og leger som har behandlet foreldrene eller barnet. Innholdet i disse uttalelsene dreier seg stort sett om barnets tilværelse og hvordan barnet faktisk har det. Nærmere bestemt går innholdet på hvordan klassekameratene forholder seg til barnet, barnets hygiene, barnets psykiske tilstand, hvordan barnet fungerer i nærmiljøet, hvordan barnet fungerer ut i fra sitt evnenivå, hvordan barnet oppleves, om barnet har blitt sett med blåmerker, foreldrenes fysiske og psykiske tilstand og foreldrenes oppførsel og væremåte.

Et tredje moment som trekkes frem ved omsorgssviktvurderingen i disse vedtakene, er vurderinger og rapporter fra sakkyndige. Dette er et moment som nevnes i ni av de 20 vedtakene.¹⁸⁹ Sakkyndige i disse sakene er psykologer og psykiatere. I hele syv av sakene ble den sakkyndige oppnevnt av barneverntjenesten under behandlingen av saken i barnevernet. Den sakkyndige ble med andre ord oppnevnt og utarbeidet en rapport før saken kom opp for fylkesnemnda. Fylkesnemnda bruker så denne sakkyndigrapporten og gjengir utdrag fra rapporten i vedtaket.

I én av sakene oppnevnte fylkesnemnda selv en sakkyndig. Den sakkyndige ble oppnevnt i samråd med sakens parter. Den sakkyndige møtte og observerte barna, både i lek og i samhandling med foreldrene. I tillegg snakket den sakkyndige med foreldrene

---

¹⁸⁷ FNV-2003-348-BUS, FNV-2004-152-TRL, FNV-2005-168-ROG, FNV-2005-245-ROG, FNV-2005-70-HSF, FNV-2003-292-HSF, FNV-2004-37-OPP, FNV-2004-233-OST, FNV-2004-87-TRL, FNV-2004-67-TRL.

¹⁸⁸ Pedagogisk-psykologisk tjeneste

¹⁸⁹ FNV-2003-348-BUS, FNV-2004-67-TRL, FNV-2004-111-TRO, FNV-2005-245-ROG, FNV-2005-70-HSF, FNV-2004-172-ROG, FNV-2003-292-HSF, FNV-2004-37-OPP, FNV-2004-233-OST.

og barnas lærere. På bakgrunn av dette utarbeidet den sakkyndige en skriftlig rapport der barnas omsorgsbehov og foreldrenes omsorgsevne ble vurdert, og den sakkyndige kom med en anbefaling om omsorgsovertakelse til fylkesnemnda. Den sakkyndiges skriftlige rapport inngikk i fylkesnemndas avgjørelsesgrunnlag, og fylkesnemnda refererte deler av rapporten i vedtaket. I tillegg avga den sakkyndige forklaring i fylkesnemnda.¹⁹⁰ I denne saken brukte fylkesnemnda også en rapport fra en annen sakkyndig som ikke ble avgitt i anledning saken, se neste avsnitt.

I to vedtak brukte fylkesnemnda en rapport fra sakkyndig som ikke ble avgitt i anledning saken. Rapporten ble ikke en gang utarbeidet under barnevernets saksbehandling og er ikke knyttet til omsorgsovertakelsesspørsmålet. I det ene vedtaket dreide den sakkyndiges rapport seg om foreldrenes psykiske helsetilstand. Rapporten ble ikke avgitt i anledning omsorgsovertakelsessaken, men som grunnlag for vurdering av uføretrygd. Rapporten var nå tre år gammel. I denne saken hadde imidlertid fylkesnemnda oppnevnt en egen sakkyndig også. Denne sakkyndiges rapport og forklaring ble brukt i tillegg til den gamle rapporten som ikke var avgitt i anledning saken.¹⁹¹

I et annet vedtak var heller ikke den sakkyndiges rapport avgitt i anledning omsorgsovertakelsessaken. Her hadde den sakkyndige utarbeidet rapporten til byretten i anledning en barnefordelingssak foreldrene hadde gående for fire år siden. Denne barnefordelingssaken dreide seg om det samme barnet som fylkesnemnda nå vurderte å overta omsorgen for. I rapporten for byretten hadde den sakkyndige vurdert barnets omsorgsbehov og utvikling, samt foreldrenes psykiske tilstand.¹⁹²

Det at fylkesnemnda oppnevner en sakkyndig i bare én av sakene viser at fylkesnemnda er tilbakeholden med å oppnevne egne sakkyndige. I de fleste sakene benytter fylkesnemnda seg av rapporter som er utarbeidet av sakkyndige i forbindelse med utredningen av saken i barnevernet. Dersom denne sakkyndige rapporten fra

---

¹⁹⁰ FNV-2005-245-ROG.

¹⁹¹ FNV-2005-245-ROG.

¹⁹² FNV-2005-70-HSF.

barnevernet er relativt ny og det ikke er mangler ved rapporten, mener jeg det ikke er store betenkeligheter ved å bruke en slik rapport. Det er også ressurs- og effektivitetsbesparende å benytte en rapport som allerede foreligger. På den andre siden kan det stilles spørsmålsteget ved de sakkyndiges uavhengighet. Mange av de psykologene og psykiaterne som utarbeider sakkyndige rapporter for barneverntjenesten, får fortløpende oppdrag fra barnevernet og har også økonomiske inntekter fra barneverntjenesten. Disse sakkyndige kan dermed ha betydelige økonomiske bindinger til barnevernet.¹⁹³ Dette kan svekke tilliten til de sakkyndiges uavhengighet i saker for fylkesnemnda der barnevernet jo er en av partene.

Etter sosialtjenestelovens § 9-6 annet ledd står fylkesnemndas leder fritt til å oppnevne sakkyndige i omsorgsovertakelsessaker. I rundskriv av 5. januar 1993 gir imidlertid departementet uttrykk for at denne adgangen bare må benyttes når lederen finner saken mangelfullt utredet i spørsmål som krever særskilt sakkyndighet. Dette rundskrivet kan være en grunn til at fylkesnemnda viser tilbakeholdenhet på området.

I de to sakene der fylkesnemnda viser til sakkyndige rapporter som ikke ble utarbeidet i anledning omsorgsovertakelsessaken, men som hadde helt andre formål, mener jeg det går sterkt utover rettsikkerheten til de involverte i saken. Fylkesnemnda skal ta utgangspunkt i barnets og foreldrenes nåværende situasjon. En gammel sakkyndigrapport, som i tillegg gjelder en annen sak, burde fylkesnemnda derfor ikke bruke som et relevant moment i saken.

Vurderingen av om fylkesnemnda skal bruke en sakkyndigrapport som er utarbeidet for barneverntjenesten eller om fylkesnemnda skal oppnevne en egen sakkyndig, må styres av hensynet til sakens opplysning. Etter forvaltningsloven § 17 har fylkesnemnda et selvstendig ansvar for sakens fulle opplysning før det fattes vedtak. Dette ansvaret innebærer at fylkesnemnda ikke kan avgjøre saken utelukkende ut fra de bevis som er tilbudt, men må foreta en selvstendig vurdering av om det er mulig innenfor rimelighetens rammer å opplyse saken bedre.¹⁹⁴ Jeg mener dette ansvaret ikke blir

---

¹⁹³ Nygard-Sture(2006)

¹⁹⁴ Lindboe(2003)s.210

tilstrekkelig ivaretatt av fylkesnemnda i saker der nemnda bruker gamle og lite oppdaterte rapporter som ikke en gang er utarbeidet i anledning saken.

6.2.3 Avveiningen av momentene

I en omsorgssviktvrdering må fylkesnemnda veie relevante momenter opp mot hverandre. Det vil være slik at momentene har ulik vekt, og noen momenter vil følgelig veie mer enn andre. I enkelte vedtak uttaler fylkesnemnda seg om vekten til de ulike momentene og hvordan avveiningen av momentene skjer, mens i andre vedtak sier nemnda ingenting om dette. Da vil det fremkomme mer indirekte hvilke momenter som har fått gjennomslag.

I *FNV-2005-245-ROG* kom fylkesnemnda – under tvil – til at grunnvilkåret i § 4-12 bokstav a ikke var oppfylt, og omsorgen for seks søsken i alderen tre til fjorten år ble ikke overtatt av det offentlige. Relevante momenter som fylkesnemnda nevnte i omsorgssviktvrderingen var rapport og uttalelser fra sakkyndig (psykolog), uttalelser fra lege, helsesøster, lærere, representanter fra PPT og saksbehandler i barnevernet, foreldrenes forklaringer og barnas uttalelser. I dette vedtaket uttalte nemnda seg om avveiningen av momentene i omsorgssviktvrderingen:

”Nemnda vil bemerke at den sakkyndiges erklæring i seg selv har vært et relevant og viktig moment i helhetsvrderingen, men nemnda har lagt større (stor) vekt på de umiddelbare vitneprov for nemnda, og da særlig fra barnas lærere og representantene fra PPT.”

Fylkesnemnda fremhevet her to av de relevante momentene; sakkyndiges erklæring og forklaringer fra vitner. Ved avveiningen av momentene tillegges sakkyndiges vrderinger vekt, mens forklaringer fra vitner, særlig vitneuttalelsene fra lærerne og representantene fra PPT, tillegges enda større vekt. Både sakkyndiges vrderinger og lærernes og representantene fra PPT sine vitneuttalelser er momenter som taler mot en omsorgsovertakelse og som støtter fylkesnemndas konklusjon om ikke å overta omsorgen for barna.

Vekten av sakkyndiges vrderinger kommenterer fylkesnemnda også i to andre vedtak. I *sak 13* kom fylkesnemnda til at grunnvilkåret i § 4-12 var oppfylt og at omsorgen for

to søsken på ni og to år skulle overtas av det offentlige. Relevante momenter for fylkesnemnda under omsorgssviktvrderingen var sakkyndiges vurderinger, forklaringer fra vitner – mors venninne, barnehage, skole og beredskapshjem -, barnets mening og uttalelser fra moren. Ved avveiningen av disse relevante momentene uttalte fylkesnemnda at de sakkyndiges vurderinger måtte brukes med ”stor varsomhet, idet den er over 10 år gammel.” Dette tilsier at den sakkyndiges vurderinger ikke ble tillagt stor vekt i dette vedtaket.

Viktigheten av sakkyndiges vurderinger understrekes i *sak 7*, der foreldrene fikk beholde omsorgen for sine to barn på ni og tolv år. Her ble de sakkyndiges vurderinger, som var et relevant moment sammen med vitneforklaringer, barnets mening og foreldrenes uttalelser, kommentert ved avveiningen av momentene. I dette vedtaket var det dissens i fylkesnemnda i vurderingen av om grunnvilkåret i § 4-12 var oppfylt. Den sakkyndige utredningen som forelå var seks år gammel, og det var ikke foretatt noen oppdatert sakkyndig vurdering. Fylkesnemnda uttalte at de derfor i stor grad måtte ”basere sine vurderinger på antakelser og generelle betraktninger”. Dette kan tyde på at barneverntjenesten ikke hadde undersøkt saken så grundig, og at fylkesnemnda derfor ikke hadde så mye annet enn den gamle sakkyndige utredningen å forholde seg til. Flertallet i fylkesnemnda kom til at grunnvilkåret om omsorgssvikt ikke var oppfylt. Men flertallet fremhevet at ”det utelukkes allikevel ikke at en nærmere sakkyndig utredning kunne gitt et bedre grunnlag for å bedømme dette og med et annet resultat”. Dette understreker at sakkyndiges utredninger og vurderinger tillegges stor vekt.

I flere vedtak sier ikke fylkesnemnda noe direkte om vekten av de ulike momentene og avveiningen som foretas. Dette er tilfelle i 14 av de 20 vedtakene. Det kan likevel trekkes visse slutninger om hvilke momenter som får mest gjennomslag og tillegges hyppigst vekt ved å se hen til hvilke momenter som støtter opp om fylkesnemndas endelige konklusjon. De tre momentene som oftest slår igjennom og tillegges vekt i omsorgssviktvrderingen i disse vedtakene, er uttalelser fra vitner om omsorgssituasjonen, foreldrenes uttalelser og sakkyndiges vurderinger.

Det er gode grunner til å legge stor vekt på sakkyndiges uttalelser om psykologiske forhold i omsorgssviktvrderingen, i og med at de sakkyndige har spesiell kompetanse på det område. Det må likevel understrekes at fylkesnemnda skal foreta en rettslig

vurdering der nemnda plikter å ta selvstendig standpunkt ut fra rettslige kriterier. I vurderingen av om det foreligger omsorgssvikt, kan det juridiske vurderingstema avvike noe fra det psykologiske. De sakkyndiges rapporter er en del av bevisvurderingen som fylkesnemnda foretar og må ikke gli over i fylkesnemndas selvstendige rettsanvendelse. Når fylkesnemnda tolker barnevernloven § 4-12 første ledd bokstav a, skal denne tolkningen bestemmes av rettskildesprinsippene. Det samme gjelder ved anvendelsen av regelen på faktum, for eksempel om det er ”alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får”. I tolkingen og subsumsjonen er ikke nemnda bundet av den sakkyndiges rapport. Nemnda skal selvstendig tolke regelen og foreta subsumsjonen i tråd med rettskildesprinsippene. Tolkingen av hva som ligger i ”alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får” er en rettslig oppgave, selv om den kan la seg informere og påvirke av psykologien. Det hører også under den juridiske tolkingen å sette terskelen for ”alvorlige”. Fylkesnemnda må være forsiktig med å legge sakkyndigrapporten ukritisk til grunn for sin konklusjon. Da kan fylkesnemnda komme i en situasjon der psykologien bestemmer utfallet av saken, uten at nemnda foretar en selvstendig rettslig vurdering ut i fra de verdier som ligger i lovverket.¹⁹⁵

6.2.4 Spesielt om vekten av barnets mening hvor barnets mening brukes i omsorgssvikturderingen

Fylkesnemnda kommenterer vektleggingen av momentet barnets mening i tre av de 20 vedtakene hvor barnets mening brukes under omsorgssvikturderingen. I det ene vedtaket, *sak 6*, fattet nemnda vedtak om omsorgsovertakelse av en femten år gammel jente. Jenta hadde alvorlige psykiske problemer, og foreldrene sørget ikke for å dekke jentas særlige behov for behandling. Jenta selv ga klart uttrykk for at hun ikke ville bo hjemme hos foreldrene. Fylkesnemnda uttalte at de ”finner å tillegge hennes mening stor vekt.” Andre momenter som støttet opp under fylkesnemndas konklusjon om at det forelå omsorgssvikt, var vitneutsagn om omsorgssituasjonen og vurderinger fra sakkyndig psykolog.

---

¹⁹⁵ Sandberg(2003)s.406-408

I det andre vedtaket, *FNV-2003-348-BUS*, ble omsorgen for en fjorten år gammel gutt overtatt av det offentlige. Under hele guttens oppvekst hadde foreldrene kriget om ham, og gutten fikk etter hvert store atferdsproblemer. Foreldrenes konflikt syntes uløselig og var ødeleggende for gutten. Gutten bodde nå på institusjon. Gutten hadde overfor talspersonen sin vært tydelig på at han ønsket å bo hjemme. Samtidig hadde han overfor et vitne sagt at han likte seg på institusjonen og trivdes der. Om vektleggingen av momentene i omsorgssvikturderingen uttalte fylkesnemnda:

”Guttens ønske skal vektlegges sammen med øvrige momenter i saken. Slik denne sak fremstår, må imidlertid øvrige momenter veie tyngst.”

De øvrige momentene i saken som støttet fylkesnemndas konklusjon, var den sakkyndige psykologens vurderinger og vitneuttalelser om den faktiske omsorgssituasjonen.

I det tredje vedtaket, *sak 19*, ble omsorgen for en tretten år gammel gutt overtatt av det offentlige. Faren klarte ikke å skjerme gutten fra sine egne konflikter, og gutten hadde utviklet betydelige atferdsproblemer. Gutten hadde ved flere anledninger gitt uttrykk for at han ikke ønsket å bo hos sin far, og hans talsperson for nemnda hadde forklart det samme. Ved avveiningen av momentene under omsorgssvikturderingen, uttalte nemnda at de ”... har lagt vekt på guttens oppfatning i forbindelse med om han skal bo hos far eller ikke.”

I disse tre vedtakene uttaler barnet seg om selve omsorgsovertakelsesspørsmålet. Uttalelsene går på utfallet av saken; om hvor barnet ønsker å bo. Det at barnet uttaler seg om omsorgsovertakelsesspørsmålet, kan være en grunn til at fylkesnemnda i disse sakene kommenterer vekten av barnets mening og avveiningen av dette momentet opp mot de øvrige momenter. Det kan tyde på at hva barnet uttaler seg om, har betydning for vekten av barnets uttalelse og dermed også betydning for om barnets mening slår igjennom når den veies opp mot andre momenter i omsorgssvikturderingen. Det skal også legges til at i to av disse tre vedtakene støtter barnets uttalelse fylkesnemndas konklusjon i omsorgssvikturderingen. Og i det tredje vedtaket er barnets uttalelser varierende, slik at uttalelsene heller ikke her taler klart i mot fylkesnemndas konklusjon.

Dette kan være en grunn til at vekten av barnets uttalelser i disse vedtakene trekkes frem ved avveiningen av momentene i omsorgssvikturderingen.

Det er 17 av de 20 vedtakene der vektleggingen av barnets uttalelser ikke kommenteres av fylkesnemnda i forbindelse med omsorgssvikturderingen. I ni av de 17 sakene var barnets uttalelser ”vitneutsagn”, beskrivende uttalelser av de faktiske forhold som ikke gikk på omsorgsovertakelsesspørsmålet. Når uttalelsene ikke tar stilling til omsorgsovertakelsesspørsmålet, sier ikke fylkesnemnda noe om vektleggingen av disse uttalelsene i omsorgssvikturderingen. I de resterende åtte vedtakene uttaler barnet seg om omsorgsovertakelsesspørsmålet. Det er enighet mellom barnet og foreldrene om at det foreligger omsorgssvikt i fire vedtak. Når det foreligger en slik enighet, nøyer fylkesnemnda seg med å fastslå enigheten og gå raskt igjennom vilkårene uten å si noe om vektleggingen av momentene. I de fire siste vedtakene støtter barnets uttalelse fylkesnemndas konklusjon i omsorgssvikturderingen i tre av vedtakene, mens barnets uttalelse ikke støtter fylkesnemndas konklusjon i omsorgssvikturderingen i ett vedtak. Dette viser at fylkesnemnda ikke alltid kommenterer vektleggingen av barnets uttalelser selv om barnets uttalelser støtter fylkesnemndas konklusjon i omsorgssvikturderingen. Dermed er det usikkert om barnets mening er viktig for fylkesnemndas konklusjon i omsorgssvikturderingen.

6.3 Barnets uttalelser inngår som moment i barnets beste-vurderingen

6.3.1 Innledning

Barnets beste-vurderingen er den avsluttende skjønnsmessige helhetsvurderingen som foretas etter omsorgssvikturderingen i § 4-12 første ledd og nødvendighetsvurderingen i § 4-12 annet ledd. I saker der både et av grunnvilkårene i § 4-12 første ledd og nødvendighetsvilkåret i § 4-12 annet ledd er oppfylt, vil den avsluttende barnets beste-vurderingen ofte være uproblematisk. Rettspraksis oppstiller omsorgsovertakelse som et utgangspunkt når vilkårene i § 4-12 første og annet ledd er oppfylt.¹⁹⁶ Man kan si at presumpsjonen er en omsorgsovertakelse dersom vilkårene i § 4-12 er oppfylt. Denne

---

¹⁹⁶ Rt.1987 s.289, på s.301

presumpsjonen kan tyde på at det muligens ikke blir så mye igjen av barnets beste-vurderingen når § 4-12 første og annet ledd er oppfylt. Likevel skal det foretas en barnets beste-vurdering i alle saker. Ved denne vurderingen skal fylkesnemnda ta stilling til om barnet vil få bedre omsorg ved en omsorgsovertakelse. Dette gjør nemnda ved å veie ulempene ved en omsorgsovertakelse mot fordelene ved en omsorgsovertakelse for det konkrete barn i dets aktuelle situasjon.

Barnets mening er et av momentene i barnets beste-vurderingen. De andre relevante momentene fylkesnemnda trekker frem i denne vurderingen hentes fra uttalelser fra sakkyndige, vitner, foreldre eller nemndas egne observasjoner i den konkrete sak. Disse momentene går mer på selve innholdet av uttalelsene, enn uttalelsene fra disse i seg selv. Under barnets beste-vurderingen opplyses det ofte ikke om hvem som har uttalt seg om disse momentene heller. Dette er annerledes i omsorgssvikt-vurderingen.

I 28 av de 36 sakene der barnets uttalelser kommer frem, brukes disse uttalelsene som moment i den avsluttende barnets beste-vurderingen etter barnevernloven § 4-1.¹⁹⁷ I det følgende vil jeg se på hvilke andre momenter som er relevante i barnets beste-vurderingen, og hvordan avveiningen av de ulike momentene kommer frem i barnets beste-vurderingen.

6.3.2 Relevante momenter i barnets beste-vurderingen

6.3.2.1 Innledning

Barnets beste-bestemmelsen i barnevernloven § 4-1 går ut på at den løsningen skal velges som best tjener barnets interesser i den aktuelle sammenheng. Bestemmelsen understreker at det er barnet som er den sentrale personen i de aktuelle vurderingene. Det er hensynet til barnets beste som er det viktigste, noe som innebærer at hensynet til

---

¹⁹⁷ Dette er både sakene under punkt 4.2.3 der barnets uttalelser kun brukes i barnets beste-vurderingen, i alt 16 saker, og sakene under punkt 4.2.4 der barnets uttalelser brukes både i omsorgssvikt-vurderingen og i barnets beste-vurderingen, i alt 12 saker. (I denne delen vil jeg bare se på det som er knyttet til barnets beste-vurderingen i disse 12 sakene). Til sammen er dette 28 saker.

foreldrene vil være underordnet. Momentene som brukes i en barnets beste-vurdering skal derfor først og fremst ivareta barnets interesser. I fortsettelsen vil jeg se på hvilke andre momenter enn barnets mening som er relevante for fylkesnemndene i barnets beste-vurderingen. I fylkesnemndsvedtakene trekkes det frem momenter som ivaretar barnets interesser, momenter som ivaretar både barnets og foreldrenes interesser og momenter som handler om foreldrene.

6.3.2.2 Momenter som ivaretar barnets interesser

Lovgiver har inntatt et av momentene som skal tillegges vekt ved barnets beste-vurderingen i lovteksten, jfr. barnevernloven § 4-1 annet punktum. Det er momentet om barnets behov, nærmere bestemt barnets behov for stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen. I alle de 28 vedtakene er det trukket frem momenter under barnets beste-vurderingen som omhandler barnet og barnets interesser. Et av disse momentene er hensynet til barnets omsorgsbehov. I vedtakene nevnes ulike former for omsorgsbehov; barnets særskilte omsorgsbehov, barnets behov for forutsigbarhet, trygghet, stabilitet, grenser, ro, regulær skolegang, struktur og større innsikt. I *sak 9* uttalte nemnda at barnets omsorgsbehov for grenser m.m. må ivaretas ”dersom han [barnet] skal kunne fungere på en god måte i sitt voksne liv.” Ivaretagelse av barnets omsorgsbehov er med andre ord viktig for barnets fremtid.

Et annet moment som påpekes i barnets beste-vurderingen i disse vedtakene, er hensynet til barnets utvikling. Fylkesnemnda sikter da til hvordan barnets videre, fremtidige utvikling skal bli best mulig, og hvordan en skjevutvikling skal unngås.

Momentet om at fosterhjems plassering vil innebære usikkerhet og belastninger for barnet, er et moment som ivaretar barnets interesser og som fremheves i barnets beste-vurderingen i vedtakene. I *sak 16* fattet nemnda vedtak om omsorgsovertakelse av tre søsken på tolv, syv og fem år, og under barnets beste-vurderingen påpekte nemnda argumentet om at fosterhjems plassering ville innebære nye, store belastninger for barna. Disse belastningene kunne også tenkes å bli forsterket ved at barna mest sannsynlig ville bli plassert i familier med en annen kultur enn barna selv. Dette momentet talte mot at omsorgsovertakelsen var til barnas beste, men barna ble likevel plassert. I *sak 2* fattet fylkesnemnda vedtak om ikke å frata foreldrene omsorgen for en ti år gammel

gutt. Et moment under barnets beste-vurderingen var ”den generelle usikkerhet som er knyttet til plassering i fosterhjem.” Også i denne saken var denne usikkerheten enda større enn vanlig på grunn av barnets kulturelle bakgrunn.

Barnets tilknytning til nærmiljøet er et moment som ivaretar barnets interesser og som påpekes ved barnets beste-vurderingen i noen vedtak. Det kan være barnets tilknytning til skole, venner, fagpersoner og andre i nærmiljøet. I *sak 2*, der fylkesnemnda ikke tok fra foreldrene omsorgen for den ti år gamle gutten, var dette et moment i barnets beste-vurderingen som talte mot en omsorgsovertakelse: Guttens ”forhold til skole, venner og fagpersoner blir etter nemndas mening best ivaretatt dersom han får bo hos sine foreldre i Z. I Z kan han forholde seg til noe kjent og trygt.” Det samme momentet ble fremholdt i *FNV-2004-73-HSF(sak 20)* der fylkesnemnda fattet vedtak om omsorgsovertakelse av to jenter på åtte og seks år. Her talte imidlertid momentet for en omsorgsovertakelse. Barna hadde allerede vært plassert utenfor hjemmet i nesten to år, og det ble uttalt:

”Det vil skape kontinuitet i barnas tilværelse at de får forbli der de har vært siden begynnelsen av 2003, og ved at de slipper å skifte skole og nærmiljø.”

Hvordan barnet fungerer utenfor hjemmet er et moment som nevnes i barnets beste-vurderingen, og som ivaretar barnets interesser. Det fremheves for eksempel i noen vedtak at barnets utvikling har vært fin i den tiden barnet har vært frivillig plassert utenfor hjemmet og hatt kontakt med andre voksne enn foreldrene. I *sak 20* om omsorgsovertakelse av de to jentene på åtte og seks år, uttalte nemnda at barna fungerte mye bedre nå hos sin beredskapsfamilie enn de gjorde hjemme hos sin mor. Fylkesnemnda mente ”dette viser at de er i stand til å fungere på bedre måte når det legges til rette for det.” I *FNV-2005-127-ROG* fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse og fosterhjems plassering av en femten år gammel gutt. Gutten ble plassert i fosterhjem hos en vernepleier som hadde vært miljøarbeider for gutten en tid, og som til en viss grad også hadde fulgt opp gutten på fritida. Nemnda uttalte:

”Gutten har vist en fin utvikling i den tiden han har blitt fulgt opp av Vernepleier.”

Nok et moment i barnets beste-vurderingen som går på hvordan barnet fungerer, er momentet om at barnet fungerte godt mens det bodde hos de biologiske foreldrene. Dette momentet er imidlertid litt omdiskutert i fylkesnemndenes praksis. I *sak 4* fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av tre søsken på tretten, ti og fire år. Foreldrene slet med rusproblemer. Under barnets beste-vurderingen uttalte nemnda at disse tre barna fungerte rimelig bra, og de to eldste klarte seg bra på skolen. Dette var et moment som talte mot en omsorgsovertakelse. I *sak 16* uttalte derimot nemnda at dette ikke var et relevant moment under barnets beste-vurderingen. I vedtaket besluttet nemnda omsorgsovertakelse av tre søsken på tolv, syv og fem år. Moren var kriminell, og barnas omsorgssituasjon var utrygg. Under barnets beste-vurderingen påpekte nemnda morens anførsel om at barna fungerte så godt i barnehage og på skole at dette talte mot en omsorgsovertakelse. Nemndas flertall var imidlertid ikke enig i denne vurderingen. Nemnda uttalte at barna kunne være preget av omsorgssituasjonen uten at dette ga seg klare utslag i atferds- eller tilpasningsvansker, og at problemene ofte ikke ville komme til syne før barna var eldre. Nemnda understreket også at det ikke er et vilkår for omsorgsovertakelse at barna har blitt påført skade.

Et siste moment som ivaretar barnets interesser i barnets beste-vurderingen, er barnets problemer. Dette er fremhevet av fylkesnemndene som et moment f.eks. i *FNV-2004-102-ROG*. Her overtok det offentlige omsorgen for en femten år gammel gutt som hadde store atferdsvansker. Under barnets beste-vurderingen fremhevet nemnda at de problemene gutten hadde utviklet, var et moment som talte for en omsorgsovertakelse av gutten. Det samme momentet ble fremhevet i *sak 15*, der det offentlige overtok omsorgen for en elleve år gammel jente. Jenta hadde betydelige psykiske problemer. Under barnets beste-vurderingen ble det understreket at jentas problemer var alvorlige, og dette momentet talte for omsorgsovertakelsen.

6.3.2.3 Momenter som ivaretar barnets og foreldrenes interesser

Det finnes momenter under barnets beste-vurderingen i disse 28 vedtakene som både ivaretar barnets interesser og foreldrenes interesser. Disse momentene vil jeg se nærmere på i det følgende.

I flere vedtak fremheves tilknytningen mellom barnet og de biologiske foreldrene. Der dette momentet nevnes, er det et moment som taler mot en omsorgsovertakelse. I *sak 10* var fylkesnemnda usikre på om en omsorgsovertakelse var til barnets beste. Barnet var en tolv år gammel jente og moren hennes slet med psykiske problemer. Nemnda var i tvil om jenta kom til å takle en tapsopplevelse i forhold til moren, og det ble påpekt at det var en sterk binding mellom moren og barnet. Fylkesnemnda fattet ikke vedtak om omsorgsovertakelse. I *sak 2* fremheves det biologiske prinsipp under barnets beste-vurderingen. Dette prinsippet går nettopp på tilknytningen mellom barnet og dets biologiske foreldre. Fylkesnemnda tok ikke barneverntjenestens forslag om vedtak om omsorgsovertakelse av den ti år gamle gutten til følge. Det biologiske prinsipp ble understreket, og i forlengelsen av dette uttalte nemnda:

”Barn skal om mulig vokse opp hos sine biologiske foreldre. C [gutten] har bodd sammen med sine foreldre hele sin levetid. Det er der han har sin kulturelle og språklige tilhørighet. Hans identitet blir etter nemndas mening best ivaretatt hos hans foreldre.”

I ett vedtak, *sak 2*, bruker nemnda momentet om at omsorgsovertakelse er et inngripende vedtak, i barnets beste-vurderingen. En omsorgsovertakelse vil være inngripende både for foreldrene og barnet, og ivaretar dermed begge interesser.

6.3.2.4 Momenter som handler om foreldrene

I forarbeidene til barnevernloven og i flere høyesterettsdommer er det konstatert at foreldre ikke har noen vernet egeninteresse på bekostning av barnet.¹⁹⁸

Sosiallovutvalget har uttalt seg slik om dette i forarbeidene:

”Man skal bare trekke inn de momenter som er av betydning for barnet, og ikke legge vekt f.eks. på hensynet til foreldrene.”

Det sies imidlertid at når man etter å ha veiet for og imot et tiltak fortsatt er i tvil, kan også andre hensyn enn barnets interesser trekkes inn i vurderingen, også hensynet til foreldrene.¹⁹⁹

---

¹⁹⁸ Rt.1984 s.77,på s.81

I proposisjonen foreslo departementet at det skal legges *avgjørende* vekt på barnets beste ved valg av tiltak etter loven,²⁰⁰ noe som også ble vedtatt, jfr. § 4-1. Dette utelukker ikke at foreldrenes interesser kan komme i betraktning, men de skal i så fall bare ha liten vekt.

Det er saker fra fylkesnemndene der foreldrenes interesser og forhold rundt foreldrene fremheves som moment i barnets beste-vurderingen. I de tilfellene der foreldrene trekkes frem i denne vurderingen, er det foreldrenes fremtidsutsikter og egenskaper som trekkes frem som moment. Momenter som handler om foreldrene, som foreldrenes fremtidsutsikter og egenskaper, vil imidlertid i mange tilfeller også ivareta hensynet til barnets beste.

I *FNV-2005-114-ROG* fant flertallet i fylkesnemnda at en far ikke skulle bli fratatt omsorgen for sin seksten år gamle datter. I spørsmålet om en omsorgsovertakelse var nødvendig og til barnets beste, var det dissens i nemnda. Flertallet besto av de sakkyndige medlemmene og de alminnelige medlemmene. Mindretallet besto av fylkesnemndslederen. Flertallet fremhevet som et moment under barnets beste-vurderingen at "far faktisk bryr seg om sin datter". Dette var et moment som talte mot en omsorgsovertakelse. Flertallet nevnte også som moment at far kan få bedre orden på livet sitt i fremtiden. Dette talte også mot en omsorgsovertakelse. Mindretallet fremholdt derimot at det ikke var holdepunkter for å tro at faren ville utvikle bedre omsorgskompetanse i fremtiden. Det samme momentet – foreldrenes fremtidsutsikter – ble påpekt under barnets beste-vurderingen i *FNV-2004-175-ROG*. Her talte momentet mot en omsorgsovertakelse, da nemnda fant at foreldrene ikke ville forbedre seg i fremtiden.

I *FNV-2004-63-TRL* ble foreldrenes dårlige samarbeidsevner brukt som moment i barnets beste-vurderingen. I denne saken fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av to jenter på syv og tre år. Nemnda uttalte at det var til barnas

---

¹⁹⁹ NOU 1985:18 s.145

²⁰⁰ Ot.prp.nr.44(1991-1992)s.28

beste at de fikk mennesker rundt seg ”som evner å samarbeide i forhold til nødvendige tiltak rundt dem på skole og i barnehage”. Foreldrenes manglende evne til samarbeid ble altså brukt som et moment for at omsorgsovertakelse var til barnets beste.

6.3.2.5 *Kommentar*

Denne gjennomgangen av fylkesnemndsvedtak viser at barnets beste-vurderingen er en omfattende vurdering som inneholder mange momenter. Likevel er det slik at barnets beste-vurderingen ofte vil være nokså uproblematisk, og Høyesterett har oppstilt omsorgsovertakelse som et utgangspunkt når vilkårene i § 4-12 første og annet ledd er oppfylt.²⁰¹ Det er viktig at fylkesnemndene følger gjeldende rett også på dette punktet og ikke taper av syne hvor alvorlig situasjonen for barnet er når vilkårene i § 4-12 første og annet ledd er oppfylt.

En del av momentene som fylkesnemnda bruker under barnets beste-vurderingen, mener jeg også kunne vært brukt under omsorgssvikt-vurderingen eller nødvendighetsvurderingen etter barnevernloven § 4-12. Momenter som barnets omsorgsbehov, barnets problemer, barnets utvikling og foreldrenes fremtidsutsikter og egenskaper passer muligens bedre under omsorgssvikt- eller nødvendighetsvurderingen enn under barnets beste-vurderingen. Fylkesnemnda bruker disse momentene i større grad i barnets beste-vurderingen enn Høyesterett gjør, og fylkesnemnda skiller ikke disse vurderingene fra hverandre i samme grad som Høyesterett gjør. På den andre siden er barnets beste en avsluttende helhetsvurdering der momenter som vanligvis blir brukt i omsorgssvikt- eller nødvendighetsvurderingen også kan belyse og understreke hva som vil være til barnets beste. Dette taler for at det er nyttig å bruke disse momentene også under barnets beste-vurderingen.

---

²⁰¹ Rt.1987 s.289, på s.301

6.3.3 Avveiningen av momentene

6.3.3.1 Spesielt om vekten av barnets mening hvor barnets mening brukes i barnets beste-vurderingen

I alle de 28 vedtakene er barnets mening et moment i barnets beste-vurderingen. Fylkesnemnda uttaler seg om vektingen av dette momentet i 23 av vedtakene. I disse 23 vedtakene sier nemnda at de vektlegger barnets mening, i mer eller mindre grad, ved avveiningen av momentene. Det er positivt at fylkesnemnda uttaler seg om vektingen av barnets mening i hele 23 av 28 vedtak. Dette viser at fylkesnemnda er oppmerksom på at barnets mening er et moment som skal tillegges vekt i barnets beste-vurderingen.

Vektingen av barnets syn ble ikke kommentert av fylkesnemnda i fem av de 28 sakene. Situasjonen i tre av disse vedtakene var at foreldrene og barna, som også hadde partsstatus, var enige om at omsorgsovertakelsen var til barnets beste. Fylkesnemnda nøyde seg da med å konstatere at det forelå enighet mellom partene og gikk ikke grundigere inn i barnets beste-vurderingen og vektingen av momentene.²⁰² I de to andre vedtakene ble barnets mening fremholdt som et relevant moment, men det ble ikke sagt noe om vektingen av momentet.²⁰³

I de 23 sakene hvor fylkesnemnda kommenterer vektleggingen av barnets mening, er det ulike formuleringer om hvordan uttalelsene vektlegges, og uttalelsene tillegges ulik vekt i vedtakene.

I ett vedtak, *sak 2*, uttalte fylkesnemnda at de ikke tillat det ti år gamle barnets mening særlig vekt. Det var fordi barnets uttalelser var varierende. Det momentet som slo igjennom i dette vedtaket, var det biologiske prinsipp. Nemnda fastslo at de la ”vesentlig vekt på det biologiske prinsipp.”

Det kan stilles spørsmål om det biologiske prinsipp er et moment som kan tillegges vesentlig vekt ved barnets beste-vurderingen. Barnevernloven § 4-1 annet punktum

---

²⁰² FNV-2005-7-AGD, FNV-2004-182-BUS, FNV-2004-165-ROG

²⁰³ FNV-2004-233-OST, FNV-2004-39-ROG.

understreker at det i barnets beste-vurderingen skal legges vekt på barnets behov for ”stabil og god voksenkontakt”. I forarbeidene til loven er det fremhevet at lovgiver med dette ønsket å understreke ”betydningen av kontakt med de biologiske foreldre ...”.²⁰⁴ Det er også fastslått i juridisk litteratur at det biologiske prinsipp er et moment i barnets beste-vurderingen.²⁰⁵ Momentet vil i tillegg ha særlig betydning når det kan være aktuelt å flytte barnet fra biologiske foreldre til fosterforeldre, slik som i *sak 2*. I juridisk litteratur fremheves det at en konkret barnets beste-vurdering fordrer at også det biologiske prinsipp vurderes konkret. Det biologiske prinsipp kan ikke gis en forhåndsbestemt, stor vekt. Det er nødvendig med en bevissthet om at det biologiske prinsipp ikke er et like tungtveiende moment for alle barn i alle saker, dette fordi momentet også fremmer foreldrenes interesser.²⁰⁶ I *sak 2* bruker fylkesnemnda det biologiske prinsipp for å ivareta barnets interesser, og nemnda foretar en konkret vurdering av barnets tilknytning og forhold til sine biologiske foreldre. Når ivaretagelsen av det biologiske bånd er i barnets interesse, og det foretas en konkret vurdering av barnets situasjon, mener jeg det er forsvarlig at fylkesnemnda legger vesentlig vekt på det biologiske prinsipp i barnets beste-vurderingen.

Det er 21 vedtak der fylkesnemnda uttaler at barnets mening tillegges vekt.²⁰⁷

Vektleggingen av andre momenter enn barnets uttalelser er kommentert i tre av disse 21 sakene. I det første vedtaket, *sak 15*, var det dissens (3-2) i fylkesnemnda. Mindretallet i denne saken fremholdt at de, i tillegg til barnets uttalelser, ”legger vekt på at det er nært forhold mellom mor og barn”.

I det andre vedtaket der vektlegging av andre momenter enn barnets mening er kommentert, *FNV-2004-34-MRO*, fant fylkesnemnda at vilkårene for

---

²⁰⁴ Innst.O.nr.80(1991-1992) s.13

²⁰⁵ Lindboe(2003)s.46, Sandberg(2003)s.77

²⁰⁶ Sandberg(2005)s.150

²⁰⁷ FNV-2004-37-OPP, FNV-2003-292-HSF, FNV-2004-172-ROG, FNV-2004-108-MRO, FNV-2005-127-ROG, FNV-2005-114-ROG, FNV-2004-63-TRL, FNV-2005-14-ROG, FNV-2004-102-ROG, FNV-2006-8-ROG, FNV-2005-207-ROG, FNV-2005-178-ROG, FNV-2004-127-HSF, FNV-2004-175-ROG, FNV-2004-81-NOR, FNV-2004-73-HSF, FNV-2004-34-MRO, FNV-2004-44-AGD, FNV-2003-327-ROG, FNV-2005-70-HSF, FNV-2003-24-TEL.

omsorgsovertakelse var oppfylt. Den tretten år gamle gutten ønsket imidlertid å bo hjemme hos faren. Under barnets beste-vurderingen uttalte nemnda at barnets mening ikke kunne være utslagsgivende. Videre fastslo fylkesnemnda at det avgjørende var hvilken løsning som var best for barnets ”videre utvikling og fremtid”. Her var det med andre ord momentet om barnets utvikling som slo igjennom, på bekostning av momentet barnets mening.

Det tredje vedtaket der vektlegging av andre momenter enn barnets uttalelser er kommentert, er *sak 10*. Her fattet fylkesnemnda vedtak om at omsorgen for en tolv år gammel jente ikke skulle overtas. Jenta selv ønsket heller ikke en omsorgsovertakelse. Nemnda uttalte at jentas mening ikke kunne få avgjørende vekt, men inngikk som et moment i nemndas samlede vurdering. Et annet moment som ble fremhevet og som talte mot en omsorgsovertakelse, var at jenta fungerte godt i sin nåværende situasjon. Fylkesnemnda kommenterte momentet om tilknytningen mellom barnet og den biologiske moren. Nemnda fremholdt at dette momentet ikke var særlig belyst under saksgangen, slik at nemnda ikke kunne legge særlig vekt på det.

I ett av de 23 vedtakene, *sak 3*, uttalte fylkesnemnda at barnets mening ”må tillegges stor vekt.” Barnet i denne saken var en femten år gammel jente som hadde et sterkt ønske om ikke å flytte tilbake til moren. Vektlegging av andre momenter enn barnets mening ble ikke kommentert i dette vedtaket. Fylkesnemnda konkluderte med omsorgsovertakelse av barnet.

I de 23 vedtakene der vektleggingen av barnets uttalelser blir kommentert, støtter barnets uttalelser fylkesnemndas konklusjon i 11 av vedtakene.²⁰⁸ Av de 23 vedtakene, er det også 11 vedtak der barnets uttalelser ikke støtter fylkesnemndas konklusjon. I ett vedtak verken støtter eller støtter ikke barnets uttalelser fylkesnemndas konklusjon, det er vedtaket der barnet har varierende uttalelser. Fylkesnemnda kommenterer altså vektleggingen av barnets uttalelser under barnets beste-vurderingen både i vedtak der

---

²⁰⁸ FNV-2004-37-OPP, FNV-2004-172-ROG, FNV-2004-108-MRO, FNV-2005-127-ROG, FNV-2005-114-ROG, FNV-2005-14-ROG, FNV-2004-102-ROG, FNV-2006-8-ROG, FNV-2005-46-ROG, FNV-2003-24-TEL, FNV-2004-44-AGD.

uttalelsene støtter nemndas konklusjon, og i vedtak der uttalelsene ikke støtter nemndas konklusjon. Fylkesnemnda viser med dette at de er bevisste på at barnets uttalelser skal vektlegges, uavhengig av om uttalelsene støtter nemndas konklusjon eller ikke.

6.3.3.2 Hvilke momenter tillegges mest vekt?

I alle de 28 sakene er det sjelden fylkesnemnda kommenterer hvilke momenter som tillegges mest vekt ved avveiningen av dem under barnets beste-vurderingen. Likevel er det mulig å si noe om hvilke momenter som oftest får gjennomslag, og dermed tillegges hyppigst vekt, ved å se på hvilke momenter som støtter opp under nemndas konklusjon.

Det momentet som hyppigst får gjennomslag i vedtakene under barnets beste-vurderingen, er momentet om barnets omsorgsbehov. Når fylkesnemnda nevner barnets omsorgsbehov, sikter nemnda til barnets omsorgsbehov i snevrere forstand, for eksempel barnets særskilte omsorgsbehov, barnets behov for forutsigbarhet, stabilitet, ro, grenser, regulær skolegang, struktur og større innsikt. *Sak 2* viser viktigheten av momentet barnets omsorgsbehov. Her fattet fylkesnemnda vedtak om ikke å ta til følge barneverntjenestens forslag om vedtak om omsorgsovertakelse av en ti år gammel gutt. Fylkesnemnda fant at grunnvilkårene i både barnevernloven § 4-12 a og d var oppfylt, og at det ikke ville være tilstrekkelig å sette inn hjelpetiltak etter § 4-12 annet ledd. Den avsluttende barnets beste-vurderingen var en stor del av vedtaket og førte til at det likevel ikke ble fattet vedtak om omsorgsovertakelse av barnet. Et av momentene som ble trukket frem i barnets beste-vurderingen, var at nemnda hadde for lite kjennskap til barnets omsorgsbehov. Dette talte mot at en omsorgsovertakelse var til barnets beste. Jeg synes forøvrig det er underlig at fylkesnemnda i dette vedtaket fant at grunnvilkårene i § 4-12 a og d var oppfylt når nemnda etterpå innrømmet å ha lite kunnskap om barnets omsorgsbehov.

I *sak 12* er det bare ett moment som trekkes frem i tillegg til barnets uttalelser, det er momentet barnets omsorgsbehov. I dette vedtaket fattet nemnda vedtak om omsorgsovertakelse av tre søsken på tretten, åtte og tre år. Under barnets beste-vurderingen fremhevet nemnda barnas ekstra omsorgsbehov og behov for forutsigbarhet.

I sak 7 var det dissens (4-1) i fylkesnemnda ved vurderingen av om omsorgsovertakelsen ville være til barnets beste. Flertallet konkluderte med at en omsorgsovertakelse ikke ville være det beste for de to barna på ni og tolv år. Moren slet med medikamentmisbruk, men barna ønsket ikke en omsorgsovertakelse. Flertallet foretok en ”avveining av fordelene ved en fosterhjems plassering mot de ulempene som tiltaket antas å medføre.” Barnas behov for trygghet og stabilitet talte for at en omsorgsovertakelse var til barnets beste. Momentet om tilknytningen mellom foreldrene og barna, momentet om barnas tilknytning til nærmiljøet og momentet barnas meninger talte mot at omsorgsovertakelse var til barnets beste. Etter en helhetsvurdering fant flertallet at en omsorgsovertakelse ikke ville være til barnas beste. I dette vedtaket slo med andre ord barnas omsorgsbehov isolert sett ikke igjennom. Likevel ble dette momentet fremholdt av mindretallet. Mindretallet mente omsorgsovertakelse var til barnas beste og la ”avgjørende vekt på barnas behov for forutsigbarhet, trygghet og stabilitet”.

Deretter er det momentet om foreldrenes fremtidsutsikter og egenskaper som slår igjennom og hyppig støtter fylkesnemndas konklusjon. Et eksempel er *FNV-2005-114-ROG*. Her ble faren ikke fratatt omsorgen for sin seksten år gamle datter. Under barnets beste-vurderingen var det dissens i fylkesnemnda. Sentrale momenter for flertallet under barnets beste-vurderingen var at far brydde seg om barnet sitt og at far kom til å forbedre seg i fremtiden.

Et moment som slår igjennom relativt ofte, er momentet om barnets utvikling. I barnets beste-vurderingen i *FNV-2004-34-MRO* vektlegger fylkesnemnda kun ett moment ved siden av barnets uttalelser; momentet ”hensynet til barnets utvikling”. I dette vedtaket overtok det offentlige omsorgen for en tretten år gammel gutt. Fylkesnemnda uttalte at omsorgsovertakelse fremsto som den klart beste løsningen for gutten, ”med henblikk på hans videre utvikling og fremtid.”

Momentet om hvordan barnet fungerer utenfor hjemmet er også et moment som støtter fylkesnemndas konklusjon i flere vedtak. I barnets beste-vurderingen i *FNV-2005-127-ROG* er dette det eneste momentet, i tillegg til barnets uttalelser, som støtter nemndas konklusjon om omsorgsovertakelse av en femten år gammel gutt.

Momentet om barnets tilknytning til nærmiljøet er det siste momentet som slår igjennom relativt ofte i vedtakene. Fylkesnemnda har brukt momentet både til å støtte en konklusjon om omsorgsovertakelse og til å støtte en konklusjon om ikke å overta omsorgen, jfr. *sak 20* og *sak 2*. I *sak 2*, der fylkesnemnda ikke tok fra foreldrene omsorgen for deres ti år gamle sønn, var dette et moment i barnets beste-vurderingen som talte mot en omsorgsovertakelse: Guttens ”forhold til skole, venner og fagpersoner blir etter nemndas mening best ivaretatt dersom han får bo hos sine foreldre i Z. I Z kan han forholde seg til noe kjent og trygt.” Det samme momentet ble fremholdt i *sak 20* der fylkesnemnda fattet vedtak om omsorgsovertakelse av to jenter på åtte og seks år. Her talte imidlertid momentet for en omsorgsovertakelse, fordi barna allerede hadde vært plassert utenfor hjemmet i nesten to år. Det ble uttalt:

”Det vil skape kontinuitet i barnas tilværelse at de får forbli der de har vært siden begynnelsen av 2003, og ved at de slipper å skifte skole og nærmiljø.”

6.3.3.3 *Kommentar*

Gjennomgangen av de 28 vedtakene der barnets mening er et moment under barnets beste-vurderingen, viser at det er momentene barnets omsorgsbehov, barnets utvikling, barnets tilknytning til nærmiljøet, hvordan barnet fungerer utenfor hjemmet og foreldrenes fremtidsutsikter og egenskaper som hyppigst trekkes frem som støttende momenter og som slår igjennom i vedtakene. Momentet barnets mening blir aldri brukt som eneste moment i barnets beste-vurderingen i disse vedtakene. Barnets mening er et moment som har begrenset gjennomslagskraft alene og som er avhengig av andre momenter for å slå igjennom i en barnets beste-vurdering.

Fylkesnemndenes praksis på dette området er langt på vei lik Høyesteretts praksis. Også i høyesterettsdommene er barnets mening avhengig av andre momenter for å slå igjennom i barnets beste-vurderingen. Fylkesnemndene bruker også mange av de samme momentene som Høyesterett bruker i barnets beste-vurderingen; barnets mening, foreldrenes fremtidsutsikter og egenskaper, barnets omsorgsbehov, hensynet til barnets utvikling og hvordan barnet fungerer utenfor hjemmet.

Barnets omsorgsbehov er det momentet som har størst gjennomslagskraft i barnets beste-vurderingen i disse fylkesnemndsvedtakene. Dette er i tråd med formålet til barnets beste-bestemmelsen om å ivareta og beskytte barnet og barnets interesser når det treffes tiltak som rammer barnet selv. Barnet skal stå i sentrum under den avsluttende interesseavveiningen, og vektlegging av momentet barnets omsorgsbehov er med på å oppfylle dette.

Det at foreldrenes interesser og forhold knyttet til foreldrene ofte støtter fylkesnemndas konklusjon, er noe betenkelig. Barnets beste-bestemmelsen innebærer at foreldrenes behov og interesser skal være underordnet hensynet til barnet. Foreldrene skal ikke ha noen vernet egeninteresse på bekostning av barnet.²⁰⁹ Det er imidlertid slik at enkelte av momentene som handler om foreldrene også ivaretar hensynet til barnets beste. Det er også slik at i de vedtakene fylkesnemnda vektlegger momenter som støtter foreldrenes interesser, vektlegger nemnda også momenter som ivaretar barnets interesser; barnets uttalelser, barnets behov eller barnets tilknytning til nærmiljøet. Fylkesnemndene bør likevel fremheve tydeligere at slike hensyn, som ivaretar barnets interesser, er de viktigste og mest tungtveiende momenter under en barnets beste-vurdering.

7 Fylkesnemndsvedtakene der barnets mening ikke kommer frem

7.1 Innledning

Jeg har gjennomgått 70 vedtak avsagt av landets fylkesnemnder. I 34 av disse vedtakene har barnets synspunkter og ønsker ikke kommet frem / ikke blitt kommentert av fylkesnemndene. I de 34 vedtakene er det verken utsagn fra barnet som går på de faktiske forhold, ”vitneutsagn”, eller uttalelser som går på selve omsorgsovertakelsesspørsmålet. I det følgende vil jeg se på aldersfordelingen blant barna i disse sakene, deretter vil jeg undersøke om barna har hatt talsperson eller prosessfullmektig og om det fremkommer noe om barnets mening i partenes anførsler.

---

²⁰⁹ Rt.1984 s.77, på s.81

Alder	Barnets mening kom frem	Barnets mening kom ikke frem	Totalt antall barn i hver aldersgruppe
Under syv år	2	26	28
Syv – elleve år	17	13	30
Tolv – seksten år	30	9	39
Totalt	49	48	97

7.2 Aldersfordelingen

Det er totalt 48 barn hvis synspunkter ikke har kommet frem i disse 34 sakene. Det er flere barn enn saker fordi det ofte er spørsmål om å overta omsorgen for flere barn, søsken, i en sak.

Etter barnevernloven § 6-3 første ledd skal også barn som er yngre enn syv år gis anledning til å uttale seg ”dersom de er i stand til å danne seg egne synspunkter”. Av de 48 barna hvis synspunkter ikke fremgår i vedtakene, er det 26 barn som er under syv år. De fleste av disse 26 barna er i aldersgruppen nyfødt til tre år. Det er imidlertid også eksempler på barn som er fire, fem og seks år gamle. Synspunktene til disse barna har ikke fremkommet, selv om det finnes hjemmel som åpner for det i barnevernloven. Barn under tre år vil ofte ikke være i stand til å danne seg egne synspunkter, men i de sakene der barna er mellom fire og seks år vil det muligens være barn som er i stand til dette.

Barnevernloven § 6-3 første ledd gir en absolutt rett for barn som er fylt syv år til å uttale seg i omsorgsovertakelsessaker. Det er likevel 22 barn over syv år hvis synspunkter og ønsker ikke har kommet frem i vedtakene. Av disse er 13 barn fra og med syv år til og med elleve år, mens ni barn er fra og med tolv år og til og med seksten

år. Det er to barn som har partsstatus av de som er over tolv år hvis synspunkter ikke har fremkommet.

Alder	Antall barn	Hvor mange av barna har talsperson eller prosessfullmektig
Under syv år	26	1
Syv – elleve år	13	13
Tolv – seksten år	9	7
Totalt	48	21

7.3 Er det oppnevnt talsperson eller prosessfullmektig for barnet?

Det er oppnevnt talsperson for ett av barna som er under syv år. Det er i *FNV-2005-4-ROG*. Her overtok det offentlige omsorgen for tre barn på elleve, åtte og tre år. Ved gjennomgangen av sakens bakgrunn kom det frem at fylkesnemnda hadde oppnevnt talsperson for barna. Barnet på tre år fikk altså her oppnevnt en talsperson, men sammen med sine eldre søsken som var over syv år.

I aldersgruppen syv til tolv år hadde alle de 13 barna en talsperson. Dette kom frem under fylkesnemndas gjennomgang av sakens bakgrunn og / eller under partenes anførsler. Fylkesnemnda og / eller partene nevnte da at talspersonen var et av vitnene under forhandlingsmøte eller at barnets talsperson hadde utarbeidet en rapport.

I aldersgruppen over tolv år hadde syv av de ni barna talsperson eller prosessfullmektig. De to barna med partsstatus var representert ved prosessfullmektig, og disse barna avga også partsforklaring. Det var fem barn som hadde talsperson. Dette fremkom under gjennomgangen av sakens bakgrunn, og nemnda nevnte her at talspersonen var oppnevnt som vitne eller hadde skrevet en rapport.

I to av sakene der barnet var over tolv år, ble det ikke kommentert om barnet hadde en talsperson eller ikke. I *FNV-2004-192-HSF* var det spørsmål om omsorgsovertakelse av en fjorten år gammel jente. Det er ingen opplysninger om jenta hadde talsperson eller ikke. I *FNV-2004-207-AGD* gjaldt omsorgsovertakelsesspørsmålet to søsken på henholdsvis fjorten og tretten år. Det ble imidlertid opplyst at talspersonen, som avga vitneforklaring, var talsperson for barnet på fjorten år. Det er ingen opplysninger om gutten på tretten år hadde en talsperson eller ikke.

Det ble opplyst om hvem talspersonen var i to av vedtakene; *FNV-2005-14-MR* hvor talspersonen var en fagkonsulent, og *FNV-2004-44-MRO* hvor talspersonen var en barnevernpedagog. Til tross for dette fremkom det ingenting om barnets meninger i vedtakene.

I *FNV-2004-105-ROG* fremkom det informasjon om talspersonens samtale med barnet, til tross for at barnets meninger ikke kom frem i vedtaket. I denne saken var det spørsmål om omsorgsovertakelse av to barn, en nyfødt baby og en jente på tretten år. Fylkesnemnda kom til at vilkårene for omsorgsovertakelse av det yngste barnet var oppfylt, mens vilkårene for det eldste barnet på tretten år ikke var oppfylt. Om talspersonens samtale med det eldste barnet ("A") uttalte fylkesnemnda:

"Den oppnevnte talsperson opplyste i sin forklaring at A under den samtalen han hadde med henne, hadde en tendens til å snakke i samme toneleie og at hun også kunne virke sårbar, og at hun tonet ned egne interesser. Selv om dette er viktige observasjoner, kan en ikke legge avgjørende vekt på det. Fylkesnemnda har forståelse for at det ikke er lett for et barn å snakke om så vanskelige tema som dette med en person de ikke har møtt før, og at dette kan være med på å prege situasjonen og barnets væremåte under samtalen."

Det er merkelig at fylkesnemnda beskriver denne samtalen uten å nevne barnets egne meninger. Formålet med samtalen er jo at barnet skal få uttrykke seg, og fylkesnemnda bør da passe på å få frem barnets synspunkter og ønsker, enten barnet velger å uttale seg eller ikke og uavhengig av synspunktenes innhold.

7.4 Fremkommer det noe om barnets meninger i partenes anførsler?

Det er som sagt 34 fylkesnemndsvedtak der barnets synspunkter og ønsker ikke kommer frem i fylkesnemndenes egne merknader. Barnet har imidlertid talsperson eller prosessfullmektig i 11 av disse vedtakene.²¹⁰ I det videre vil jeg undersøke om det fremkommer noe om barnets meninger i partenes anførsler, og i tilfelle innholdet av disse meningene og hvordan meningene er i forhold til fylkesnemndenes konklusjoner.

Barnets synspunkter fremkommer i partenes anførsler i 10 av de 11 vedtakene der barnet har talsperson eller prosessfullmektig.²¹¹ I disse 10 sakene gis foreldrene medhold i én sak. I denne saken, *FNV-2005-112-ROG*, fremkommer det i partenes anførsler at det også er barnets ønske å bo hjemme. Dette barnet er ti år gammelt. Selv om nemndas konklusjon og barnets mening er den samme i denne saken, sier nemnda ingenting om barnets mening.

I de resterende ni sakene fatter fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse. Barna, som det offentlige overtar omsorgen for i vedtakene og som fylkesnemnda ikke kommenterer synspunktene til, er uenige med nemnda i åtte av disse sakene.²¹² Det kommer frem i partenes anførsler at barna ønsker å bo hjemme hos foreldrene. Dette kan tyde på at fylkesnemnda har unnlatt å kommentere barnas synspunkter fordi synspunktene strider mot nemndas endelige konklusjon.

Barnets rett til å bli hørt i omsorgsovertakelsessaker er en saksbehandlingsregel som fylkesnemndene plikter å oppfylle. Regelen skal blant annet ivareta rettsikkerheten til barnet og sikre at nemndene treffer riktige beslutninger. Når fylkesnemndene unnlater å

---

²¹⁰ FNV-2005-112-ROG, FNV-2005-58-ROG, FNV-2005-14-MRO, FNV-2005-4-ROG, FNV-2004-207-AGD, FNV-2004-161-AGD, FNV-2004-112-TRO, FNV-2004-105-ROG, FNV-2004-44-MRO, FNV-2004-147-ROG, FNV-2005-155-ROG.

²¹¹ FNV-2005-112-ROG, FNV-2005-58-ROG, FNV-2005-4-ROG, FNV-2004-207-AGD, FNV-2004-161-AGD, FNV-2004-112-TRO, FNV-2004-105-ROG, FNV-2004-44-MRO, FNV-2004-147-ROG, FNV-2005-155-ROG.

²¹² FNV-2005-58-ROG, FNV-2004-207-AGD, FNV-2004-161-AGD, FNV-2004-112-TRO, FNV-2004-105-ROG, FNV-2004-44-MRO, FNV-2004-147-ROG, FNV-2005-155-ROG.

kommentere om barnet har fått uttrykke seg og om barnet har blitt hørt, kan det føre til usikkerhet rundt riktigheten av vedtaket og rettssikkerheten til barnet.

8 Barnet ”blir hørt” gjennom atferdsbeskrivelser

8.1 Innledning

Barnets rett til å bli hørt etter barnevernloven § 6-3 og barnekonvensjonen artikkel 12, innebærer at barnet skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i en sak som berører barnet. Retten til å bli hørt innebærer også at barnet kan velge ikke å gi uttrykk for sine synspunkter. Atferdsbeskrivelser, som beskrivelser av hvordan barnet oppfører seg overfor foreldrene, omfattes imidlertid ikke av barnets uttalerett i barnevernloven § 6-3 og barnekonvensjonen artikkel 12. Slike atferdsbeskrivelser kan likevel si mye om barnets opplevelse av sin egen situasjon og om barnets forhold til sine biologiske foreldre. Særlig i forhold til små barn som ikke kan uttrykke seg godt muntlig vil slike atferdsbeskrivelser kunne si mye. Å beskrive barnets oppførsel overfor foreldrene mener jeg kan være en måte å ”høre” barnet på. Selv om dette ikke faller inn under barnevernlovens eller barnekonvensjonens definisjoner av barnets rett til å bli hørt, vil jeg se litt nærmere på vedtak der fylkesnemnda fremhever barnets atferd overfor foreldrene og hvordan barnet kan bli ”hørt” gjennom atferdsbeskrivelser.

8.2 Fylkesnemndsvedtakene der barnets atferd overfor foreldrene beskrives

8.2.1 Innledning

Barnets atferd overfor foreldrene beskrives i 11 av de 70 vedtakene.²¹³ Barnets atferd beskrives både i vedtak der barnets meninger kommer frem og i vedtak der barnets

---

²¹³ FNV-2005-70-AGD, FNV-2005-178-ROG, FNV-2005-155-ROG, FNV-2005-2-OPP, FNV-2005-4-ROG, FNV-2004-209-HSF, FNV-2004-105-ROG, FNV-2003-327-ROG, FNV-2004-37-OPP, FNV-2004-47-TRL, FNV-2004-9-TRL.

meninger ikke kommer frem. Totalt 16 barns atferd beskrives i disse vedtakene. I noen vedtak er det flere barn, søsken, som fylkesnemnda beskriver atferden til. Syv av de 16 barna er under syv år, mens ni barn er over syv år.

I syv av de 11 vedtakene kommer beskrivelsene av barnets atferd overfor foreldrene frem gjennom sakkyndiges forklaringer. De sakkyndige forklarer seg da på bakgrunn av observasjoner de har gjort av barnet og foreldrene. I tre av de 11 vedtakene kommer barnets atferd overfor foreldrene frem gjennom forklaringer fra vitner eller talspersonen. Det er ett vedtak der beskrivelsene av barnets atferd overfor foreldrene kommer frem gjennom saksdokumentene og barnets egen forklaring.²¹⁴ Beskrivelsene av barnets atferd overfor foreldrene i disse 11 vedtakene er beskrivelser av flere ulike typer atferd.

8.2.2 Barnets tilknytning til foreldrene

I tre av sakene går beskrivelsen av barnets atferd på tilknytningen mellom barnet og foreldrene. I *FNV-2005-70-AGD* uttalte fylkesnemnda at jentebarnet på to år hadde ”en trygg tilknytning til mor, mens hennes atferdsmønster til far synes å avspeile en mer unnvikende tilknytning.” Omsorgen for dette barnet ble ikke overtatt av det offentlige.

I *FNV-2005-2-OPP* var det spørsmål om omsorgsovertakelse av et søskenpar på tre og to år. Også her ble atferden barna viste overfor foreldrene relatert til tilknytningen mellom barna og foreldrene. Barna var nå plassert i beredskapshjem og derfra ble det opplyst at ”barna aldri spør etter mor. Det foreligger ingen faglig utredning av deres tilknytningsforhold til moren, men de har ikke framvist tydelige reaksjoner på å bli fjernet fra henne.” Det ble fattet vedtak om omsorgsovertakelse av barna.

Barnas atferd i forhold til tilknytningen til foreldrene, ble også kommentert i *sak 7*. Her var det to barn på ni og tolv år som viste en ”aggressiv, ambivalent tilknytning” til moren. Fylkesnemnda fattet likevel ikke vedtak om omsorgsovertakelse.

---

²¹⁴ FNV-2005-155-ROG.

8.2.3 Barnet tar ansvar og er beskyttende i forhold til foreldrene

I tre andre saker går beskrivelsen av barnets atferd overfor foreldrene ut på at barnet er beskyttende og tar ansvar for foreldrene. Dette er saker der foreldrene ikke klarer å ta ansvar for barnet sitt, og barnet selv må innta foreldrerollen. I *FNV-2004-105-ROG* var det spørsmål om omsorgsovertakelse for et søskenpar, det ene barnet var tretten år og det andre barnet var nyfødt. Moren slet med medikamentmisbruk og store helseplager. Om den tretten år gamle jentas atferd overfor moren uttalte nemnda at ”hun er redd for at noe skal skje med mor, og i den rollen har hun nok fått et større ansvar enn det som er vanlig for et barn på hennes alder.” Fylkesnemnda overtok omsorgen for det nyfødte barnet, mens omsorgen for den tretten år gamle jenta ble ikke overtatt.

I *FNV-2003-327-ROG* overtok det offentlige omsorgen for et søskenpar på syv og ti år. Moren led av psykiske plager i form av depresjoner, angst og søvnproblemer. Barnas atferd overfor moren tydet på at de ”har gitt opp mor som omsorgsperson. Det synes ikke som om de forventer at mor kan ta vare på dem og gi dem omsorg.” Videre understreket fylkesnemnda at omsorgssituasjonen hadde ført til at det eldste barnet (”B”) på ti år ”har påtatt seg et ansvar både i forhold til sin lille søster og i forhold til sin mor. Et ansvar som de voksne burde ha tatt, men som B har vært nødt til å påta seg fordi mor har sviktet.”

Noe av den samme atferden ble beskrevet hos en seksten år gammel gutt i *FNV-2005-155-ROG*. Her var det spørsmål om omsorgsovertakelse av et søskenpar på elleve og seksten år på grunn av morens omfattende rusproblemer. Om den seksten år gamle guttens atferd overfor moren, uttalte fylkesnemnda at han fremsto ”som ’superansvarlig’ og beskyttende i forhold til mor.” Det offentlige overtok omsorgen for de to barna.

8.2.4 Andre typer atferd barnet viser overfor foreldrene

I to vedtak kom det frem at barnet viste utrygghet eller forvirring overfor foreldrene. I *sak 16* fattet fylkesnemnda vedtak om omsorgsovertakelse av tre søsken på tolv, syv og fem år. Moren var kriminell. Om det minste barnet på fem år ble det uttalt at hun ”viste utrygghet” overfor moren. Noe av det samme ble sagt om et åtte år gammelt barn i *FNV-2004-209-HSF*. Her sa fylkesnemnda at barnet ”blir forvirret” i samhandling med moren. Det ble imidlertid ikke fattet vedtak om omsorgsovertakelse.

I to vedtak fremheves barnets reaksjoner under / etter samvær med foreldrene. I *FNV-2004-24-AGD* ble omsorgen for en fire år gammel jente("A") overtatt av det offentlige på grunn av morens psykiske problemer. Det ble uttalt at barnet "klenger på mor" når de er sammen, og "når mor setter grenser hører ikke A etter, enten hyler hun eller hun gjør hva hun vil." I *FNV-2005-4-ROG* ble barnets reaksjoner under og etter samvær med foreldrene fremhevet av fylkesnemnda. I denne saken var det spørsmål om omsorgsovertakelse av tre barn på elleve, åtte og tre år. Barna var plassert i beredskapshjem, og fylkesnemnda merket seg barnas "reaksjoner under og etter samvær" med de biologiske foreldrene. Nemnda mente å kunne se at "barna er 'lettet' for å ha blitt løftet ut av tidligere omsorgssituasjon og inn i en normal omsorgssituasjon."

I det siste vedtaket, *FNV-2004-47-TRL*, ble omsorgen for et ett år gammelt barn ("A") overtatt av det offentlige fordi det forelå mangler både ved den fysiske og psykiske omsorgen barnet fikk. Barnets atferd overfor moren ble beskrevet av fylkesnemnda. Nemnda uttalte at barnet "henvender seg til sin mor uten at hun ser dette og følger opp hans initiativ. Det er observert liten blikkontakt og kommunikasjon mellom mor og barn." Videre ble det fremhevet at "As madrass var pirket i stykker, og det er grunn til å tro at han kan ha gjort dette på grunn av mangel på stimulans og kontakt."

8.2.5 Kommentar

Beskrivelser av barnets atferd overfor foreldrene kan gi et mer fullstendig bilde av barnets opplevelse av omsorgssituasjonen og hvordan barnet ønsker å ha det. Det som gir det beste bilde av barnets situasjon, er dersom beskrivelser av barnets atferd kommer i tillegg til uttalelser fra barnet selv. Dette er gjort i to av de 11 vedtakene over.²¹⁵

Noen ganger kan kanskje spontan atferd vise mer av barnets sanne jeg enn overveide uttalelser. Mange barn vil synes det er vanskelig å snakke om hvordan de har det, om forholdet til foreldrene og om hvor de ønsker å bo. Gjennom å vise handlinger og atferd

---

²¹⁵ FNV-2003-327-ROG, FNV-2004-37-OPP.

overfor foreldrene, kan barnet ”uttale” seg gjennom kroppsspråket og reaksjoner. Et barns atferd kan muligens også være mer troverdig enn muntlige utsagn fordi atferden ikke på samme måte kan være styrt av lojalitet og påvirkning fra foreldrene.²¹⁶

Beskrivelser av barnets atferd overfor foreldrene er ekstra positivt der barnet er for lite til å uttrykke seg godt muntlig. Det er for eksempel ikke mange barn mellom null og fire år som er i stand til å si mye om sine ønsker og synspunkter i forhold til et eventuelt omsorgsovertakelsesvedtak. Barnets atferd overfor foreldrene kan imidlertid gi noen indikasjoner på hvordan barnet har det og hvordan barnet ønsker å ha det. Av de 11 vedtakene som beskriver barnets atferd overfor foreldrene, er barnet mellom null og fire år i seks vedtak. Det er fint at beskrivelser av små barns atferd kommer frem i såpass mange vedtak. Det er den eneste måten disse barna kan påvirke vedtakene på.

9 Oppsummering og vurdering

Barn er en svak gruppe i samfunnet, og svake grupper har ofte svake rettigheter. Som for andre svake grupper er det nødvendig med årvåkenhet både når det gjelder å forbedre lovverket og praksis.²¹⁷ FNs barnekonvensjon tar sikte på å bedre barnets rettsstilling og gi barnet et særlig menneskerettslig vern. Da barnekonvensjonen ble inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettsloven, ble det foretatt endringer i barnevernloven for å synliggjøre konvensjonen. I denne oppgaven har jeg sett på barnets rettigheter etter barnekonvensjonen og barnevernloven, med et særlig fokus på barnets rett til å bli hørt. Et av formålene med oppgaven har vært å klargjøre innholdet av denne retten. Det er imidlertid ikke nok at det formelle i lovverket er på plass. Det er også nødvendig å vurdere hvordan barnets rettigheter håndheves og ivaretas i praksis. Et annet formål med oppgaven har vært å vurdere hvordan barnets rett til å bli hørt gjennomføres og ivaretas i fylkesnemndenes praksis.

---

²¹⁶ Sandberg(2003)s.263

²¹⁷ Bratholm(2004)s.115

Fylkesnemndenes vedtak i omsorgsovertakelsessakene gir innblikk i hvordan samfunnets ansvar for barna balanseres både mot foreldrenes ansvar og rettigheter og mot barnas rettigheter. Det er spesielt viktig å være oppmerksom på barnas rettigheter, herunder retten til å bli hørt, fordi barn utgjør en svak gruppe som kan ha vanskelig for å håndheve rettighetene sine på egenhånd. Begrunnelsene for barns rett til å bli hørt er mange og gode. For det første er barnet den sentrale personen i en omsorgsovertakelsessak, og barnet kan gi viktig informasjon som ingen andre kan gi. Videre besitter barnet en kunnskap om eget liv som ikke andre har. Barnet er også den viktigste brukeren av barneverntjenester, og ved å lytte til og snakke med barnet vil barnevernet utvikles og forbedres. En ytterligere grunn til å snakke med og lytte til barnet, er respekten for barnet selv. Å bli lyttet til gir barnet en følelse av å bli ivarettatt og ikke oversett. Jeg har også begrunnet barnets rett til å bli hørt med at denne retten er en absolutt og fundamental grunnrettighet som eksisterer uavhengig av lovverket.

I kompliserte og vanskelige barnevernsaker kan det å bli hørt lette situasjonen for barnet videre. Det er også av stor betydning at fylkesnemndene lar barnets synspunkter komme frem i vedtakene, både av hensynet til barnets rettssikkerhet, tilliten til forvaltningen og for å sikre at fylkesnemnda fatter riktige avgjørelser. Gjennom reglene om barnets uttalerett kan det kontradiktoriske prinsippets grunntanker skimtes.²¹⁸ Det kontradiktoriske prinsipp går ut på at det ikke skal avsies dom eller treffes andre viktige avgjørelser uten at de som berøres av avgjørelsen har fått anledning til å uttale seg. Prinsippet om kontradiksjon bidrar også i vesentlig grad til sakens opplysning, og vil dermed øke sannsynligheten for at vi får flest mulig materielt riktige avgjørelser.²¹⁹ Dette gjør seg særlig gjeldende i saker om omsorgsovertakelse fordi fylkesnemnda utøver skjønn og treffer svært inngripende vedtak.

I de 70 vedtakene jeg har gjennomgått er det omtrent like mange barn hvis meninger kommer frem i fylkesnemndenes vedtak som barn hvis meninger ikke kommer frem i fylkesnemndenes vedtak. Av de barna hvis meninger kommer frem, er de fleste i

---

²¹⁸ Mattsson(2002)s.439

²¹⁹ Hov(1999)s.75

aldersgruppen tolv til seksten år, mens av de barna hvis meninger ikke kommer frem, er de fleste i aldersgruppen under syv år.

I de fylkesnemndsvedtakene hvor barnets mening kommer frem, uttaler de fleste barna seg om selve omsorgsovertakelsesspørsmålet, det vil si hvordan de ønsker sakens utfall skal bli. I mange av disse vedtakene blir barnets mening brukt som et moment i barnets beste-vurderingen, noe som er i samsvar med gjeldende rett. I noen vedtak har barna i tillegg beskrivende uttalelser om andre forhold som er knyttet til omsorgssituasjonen. Det er positivt at også slike beskrivende "vitneutsagn" fra barna blir fremhevet i enkelte vedtak. Fylkesnemndene er også flinke til å trekke frem faktorer som styrker eller svekker egenvekten av barnets uttalelser, og fylkesnemndene foretar stort sett en konkret vurdering av barnets mening i den enkelte sak. Det er særlig faktorer som barnets alder og intensiteten av barnets ønske som styrker egenvekten av barnets mening, mens lojalitet til foreldrene er en faktor som reduserer egenvekten av barnets mening. Dette er i samsvar med Høyesteretts praksis på området. Når det gjelder den relative vekten av barnets mening, er det positivt at fylkesnemndene er oppmerksomme på at barnets mening er et moment som skal tillegges vekt i barnets beste-vurderingen. Både i fylkesnemndenes praksis og i Høyesteretts praksis er imidlertid barnets mening et moment som har begrenset gjennomslagskraft alene og som er avhengig av andre momenter for å slå igjennom i en barnets beste-vurdering. Jeg vil si at i fylkesnemndsvedtakene der barnets mening kommer frem, behandles barnets mening gjennomgående bra av fylkesnemndene. Vedtakene er også stort sett i overensstemmelse med gjeldende rett.

Det følger både av barnekonvensjonen og barnevernloven at dersom barnets uttalerett skal være reell, er det en forutsetning at høringen og samtalen med barnet skjer på en forsvarlig måte og at barnet får tilrettelagt informasjon om saken av kompetente mennesker. Jeg mener det burde fremkommet flere opplysninger i fylkesnemndsvedtakene om gjennomføringen av samtalen med barnet; hvordan barnet blir hørt og hvem som eventuelt er barnets talsperson. Dette er en viktig del av uttaleretten som fylkesnemndene bør være oppmerksomme på å oppfylle, både for å ivareta rettssikkerheten til de involverte og tilliten til fylkesnemndene.

Lovteksten i barnevernloven § 6-3 har nå, etter endringen i 2003, en aldersgrense som gir barn over syv år en absolutt uttalerett. Etter lovteksten skal det ikke være forskjell på uttaleretten til barn mellom syv og elleve år og uttaleretten til barn over tolv år. I fylkesnemndenes praksis kom meningene til atskillig flere barn i aldersgruppen over tolv år frem enn barn i aldersgruppen syv til elleve år. Dette kan tyde på at fylkesnemndene fremdeles henger noe igjen i den gamle regelen som ga barn en absolutt uttalerett fra fylte tolv år, og at uttaleretten til barn mellom syv og elleve år ikke blir ivaretatt så godt som den skal etter loven. Det hjelper imidlertid at alle de 13 barna mellom syv og elleve år hvis meninger ikke kom frem i vedtakene, hadde en talsperson. Dette tyder på at barnet har fått snakke og uttrykke seg, men fylkesnemndene har likevel ikke kommentert barnets meninger i vedtakene, noe som er en svakhet.

Etter barnevernloven § 6-3 er det også adgang til å høre barn som er under syv år dersom de er i stand til å danne seg egne synspunkter. Dette gjør fylkesnemndene i liten grad. I de to tilfellene fylkesnemndene hørte barn under syv år, ble disse barna hørt sammen med eldre søsken over syv år. Det er mange av barna i aldersgruppen under syv år som er for små til å gi uttrykk for synspunkter, og slik sett er det forståelig og fornuftig at disse barna ikke blir hørt. Men det er nok også slik at blant de eldste barna i denne gruppen, barn på fire, fem og seks år, vil det være barn som er i stand til å gi uttrykk for synspunkter. Det er mulig disse barna ikke har synspunkter som går på selve omsorgsovertakelsesspørsmålet, men uttaleretten omfatter også retten til å uttale seg om andre forhold, noe disse barna sannsynligvis er i stand til.

10 Register

10.1 Litteraturregister

Barnevernet og barnevernloven. Redigert av Mons Oppedal, Kirsten Sandberg og Aslak Syse. Oslo, 1994

Barnevern, fylkesnemnder og rettssikkerhet. Redigert av Asbjørn Kjønstad. Oslo, 2002

Barnevern og omsorgsovertakelse. Redigert av Steinar Tjomsland. 2. utg. Oslo, 2003

Barnevern og fylkesnemnd. Redigert av Sturla Falck og Toril Havik. Oslo, 2000

BLD (2006) Barne- og likestillingsdepartementet. *Generelt om fylkesnemndene.* Oslo 2006.

http://www.dep.no/bld/norsk/dok/andre_dok/veiledninger/004021-120034/dok-bn.html

Boe, Erik. *Grunnleggende juridisk metode. En introduksjon til rett og rettstenkning.* Oslo, 2005

Bratholm, Anders. *Juss og humanisme.* Oslo, 2004

Eckhoff, Torstein og Eivind Smith. *Forvaltningsrett.* 8.utg. Oslo, 2006

Graver, Hans Petter. *Alminnelig forvaltningsrett.* 2.utg. Oslo, 2002

Haugli, Trude. *Samværsrett i barnevernssaker.* 2. utg. Oslo, 2000

Hov, Jo. *Rettergang I. Sivil- og straffeprosess.* Oslo, 1999

Høstmælingen, Njål. *Internasjonale menneskerettigheter.* Oslo, 2003

Høyland, Jon. *Saksbehandlingen i fylkesnemnda for sosiale saker.* Oslo, 1994

Ketscher, Kirsten. *Kvinders grundrettigheder og religionsfriheden. I:*

Retsvidenskabeligt Institut B, Grundrettigheder, Årsskrift. København, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2000.

Lindboe, Knut. *Barnevernrett.* 4.utg. Oslo, 2003

Lindboe, Knut. *Barnevernloven.* 5.utg. Oslo, 2006

Mattsson, Titti. *Barnet och rättsprocessen. Rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård.* Lund, 2002

Moldestad, Bente, Toril Havik og Elisabeth Backe-Hansen. *Barnets talsperson. En evaluering av ordningen med barnets talsperson.* Bergen, 1998. (Rapport / Barnevernets utviklingssenter på Vestlandet; nr 4/ 1998)

- Møse, Erik. *Menneskerettigheter*. Oslo, 2002
- Nygaard-Sture, Trond og Kari Pedersen. *Kritiserer psykologers dobbeltroller*. I: Bergens Tidende. 20. September 2006.
- OHCHR [a] Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. *Convention on the Rights of the Child. Ratifications and Reservations*. 6. desember 2006.
www.ohchr.org/english/countries/ratification/11.htm
- OHCHR [b] Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. *Committee on the Rights of the Child – General Comments*. 2006.
<http://www.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>
- OHCHR [c] Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. *United Nations. Press Release. Committee on Rights of Child holds Day of General Discussion on the right of children to be heard*. 15. september 2006.
<http://www.unhchr.ch/hurricane/hurricane.nsf/view01/FE2762EE9BF89DBEC12571EB0067EB99?opendocument>
- Ofstad, Kari og Randi Skar. *Barnevernloven med kommentarer*. Oslo, 2004
- Grøslund, Anne Margrete. *Barnekonvensjonen. Rettigheter for barn i Norge*. Oslo, 1993
- Sandberg, Kirsten. *Tilbakeføring av barn etter omsorgsovertakelse*. Oslo, 2003
- Sandberg, Kirsten. *Naturens orden – til barnets beste?* Oslo, 2005. (Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål; nr 3/2005)
- Scheie, Martine. *FNs barnekonvensjon – fra visjon til kommunal virkelighet*. Oslo, 2005
- Smith, Lucy. *Barnets beste og barnets uttalerett*. Oslo, 2004. (Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål; nr 3-4/2004)

10.2 Lovgivning

10.2.1 Konvensjoner

Barnekonvensjonen	FNs konvensjon om barnets rettigheter, 20. november 1989.
EMK	Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, Roma 1950.
SP	FNs internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter, 16. desember 1966.
ØSK	FNs internasjonale konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, 16. desember 1966.

10.2.2 Lover

- 1915 Lov om domstolene (domstolloven) av 13. august 1915 nr 5.
- 1915 Lov om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) av 13. august 1915 nr 6.
- 1967 Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) av 10. februar 1967.
- 1981 Lov om barn og foreldre (barnelova) av 8. april 1981 nr 7.
- 1986 Lov om adopsjon (adopsjonsloven) av 28. februar 1986 nr 8.
- 1991 Lov om sosiale tjenester m.v. (sosialtjenesteloven) av 13. desember 1991 nr 81.
- 1992 Lov om barneverntjenester (barnevernloven) av 17. juli 1992 nr 100.
- 1999 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21. mai 1999 nr 30.
- 2006 Lov om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven mv. (saksbehandlingsregler for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker mv.) av 1. desember 2006 nr 65.

10.2.3 Forskrifter

- 1993 Barne- og familiedepartementet. Forskrift om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda av 22.12.1993 nr 1430.

10.3 Offentlige dokumenter

10.3.1 Lovforarbeider

- Innst.O. nr 80 (1991-1992) Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om barneverntjenester (barnevernloven)
- Innst.O. nr 92 (2002-2003) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i menneskerettsloven mv. (innarbeiding av Barnekonvensjonen i norsk lov)
- Innst.O. nr 2 (2006-2007) Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om lov om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven mv. (saksbehandlingsregler for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker mv.)

NOU 1985:18 Lov om sosiale tjenester mv, Oslo 1985

Ot.prp. nr 44 (1991-1992) Om lov om barneverntjenester (barnevernloven)

Ot.prp. nr 104 (1992-1993) Om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om
barneverntjenester (barnevernloven)

Ot.prp. nr 45 (2002-2003) Om lov om endring i menneskerettsloven mv. (innarbeiding
av barnekonvensjonen i norsk lov)

Ot.prp. nr 29 (2002-2003) Om lov om endringer i barneloven mv.(Nye
saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker for domstolene mv.)

Ot.prp. nr 76 (2005-2006) Om lov om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven
mv. (saksbehandlingsregler for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker
mv.)

10.3.2 Andre offentlige dokumenter

Barne- og familiedepartementet. Barnets talsperson i saker som skal behandles i
fylkesnemnda - Kommentarer til forskrift av 22. desember 1993.

Rundskriv Q-0840 av 5.1.1994.

Barne- og familiedepartementet. Foreløpig rundskriv for fylkesnemndene av 5.1.1993.

10.4 Dommer fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD)

W mot Storbritannia	8.7.1987
Olsson mot Sverige	24.3.1988
Johansen mot Norge	7.8.1996
Bronda mot Italia	9.6.1998
Sahin mot Tyskland	11.10.2001
Kutzner mot Tyskland	26.2.2002

10.5 Høyesterettsavgjørelser

Rt. 1982 s. 764

Rt. 1984 s. 77

Rt. 1984 s. 289

Rt. 1987 s. 289
Rt. 1987 s. 805
Rt. 1991 s. 668
Rt. 1998 s. 1702
Rt. 1999 s. 1183
Rt. 1999 s. 1883
Rt. 2000 s. 358
Rt. 2001 s. 14
Rt. 2002 s. 327
Rt. 2004 s. 811
Rt. 2004 s. 999
Rt. 2005 s. 624
HR-2006-01818-A

10.6 Fylkesnemndsvedtak

FNV-2003-348-BUS
FNV-2003-327-ROG
FNV-2003-24-TEL (*Sak 19*)
FNV-2003-292-HSF (*Sak 13*)
FNV-2004-233-OST (*Sak 8*)
FNV-2004-207-AGD
FNV-2004-108-MRO (*Sak 17*)
FNV-2004-235-HSF
FNV-2004-161-AGD
FNV-2004-152-TRL (*Sak 1*)
FNV-2004-148-TRL
FNV-2004-209-HSF
FNV-2004-192-HSF
FNV-2004-182-BUS
FNV-2004-172-ROG (*Sak 11*)
FNV-2004-111-TRO
FNV-2004-112-TRO
FNV-2004-68-MRO

FNV-2004-165-ROG
FNV-2004-87-TRL
FNV-2004-127-HSF (*Sak 12*)
FNV-2004-175-ROG
FNV-2004-93-TRL
FNV-2004-81-NOR
FNV-2004-69-MRO
FNV-2004-73-HSF (*Sak 20*)
FNV-2004-147-ROG
FNV-2004-63-TRL
FNV-2004-136-HSF
FNV-2004-34-MRO
FNV-2004-105-ROG
FNV-2004-63-ROG
FNV-2004-102-ROG
FNV-2004-92-ROG
FNV-2004-44-AGD (*Sak 10*)
FNV-2004-44-MRO
FNV-2004-7-ROG
FNV-2004-67-TRL (*Sak 6*)
FNV-2004-47-TRL
FNV-2004-37-OPP (*Sak 7*)
FNV-2004-24-AGD
FNV-2004-9-TRL
FNV-2004-39-ROG (*Sak 18*)
FNV-2005-70-AGD
FNV-2005-245-ROG
FNV-2005-138-ROG
FNV-2005-168-ROG (*Sak 5*)
FNV-2005-207-ROG (*Sak 4*)
FNV-2005-178-ROG (*Sak 16*)
FNV-2005-155-ROG
FNV-2005-112-ROG
FNV-2005-105-ROG

FNV-2005-127-ROG
FNV-2005-67-AGD (*Sak 2*)
FNV-2005-114-ROG
FNV-2005-79-ROG
FNV-2005-53-ROG
FNV-2005-38-OPP
FNV-2005-70-HSF (*Sak 9*)
FNV-2005-58-ROG
FNV-2005-52-ROG
FNV-2005-46-ROG (*Sak 3*)
FNV-2005-14-MRO
FNV-2005-51-HSF
FNV-2005-14-ROG (*Sak 15*)
FNV-2005-2-OPP
FNV-2005-37-HSF
FNV-2005-7-AGD
FNV-2005-4-ROG
FNV-2006-8-ROG (*Sak 14*)

